

**Uplatňování práv dítěte v řízení o jeho navrácení ve věcech
mezinárodních únosů**

Bc. Jakub Hoff

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Jakub HOFF
Osobní číslo: H128124
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Uplatňování práv dítěte v řízení o jeho navrácení ve věcech mezinárodních únosů

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím práce bude práce v teoretické části zaměřena na:

- rozbor řízení o navrácení dítěte přemístěného ze státu jeho obvyklého původu dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí,
- rozbor právní úpravy de lege lata vztahující se k navrácení dětí v souladu s jejich právy, která vyplývají z Úmluvy o právech dítěte, z příslušných ustanovení Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a dalších souvisejících mezinárodních a vnitrostátních procesních norem s úvahou o možných návrzích de lege ferenda,
- rozbor možnosti uplatnění sociálního pedagoga v postavení mediátora v řízení podle zákona č. 202/2012 Sb. o mediaci v netrestních věcech, a sice v rámci řízení o navrácení dítěte přemístěného ze státu jeho obvyklého původu.

V empirické části bude práce zaměřena na:

- 3 kasuistiky typových případů (kvalitativní metoda), a to a) respektování rozhodnutí soudu a navrácení dítěte povinným rodičem,

b) uplatnění čl. 13 Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí,

c) výkon rozhodnutí navrácením dítěte do státu jeho obvyklého bydliště,

- rozhovor se soudkyní Městského soudu v Brně, která rozhoduje o návrzích na navrácení dítěte přemístěného ze státu jeho obvyklého původu (kvalitativní metoda),

- rozhovor se zástupcem Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně (kvalitativní metoda),

- statistika počtů případů rozhodování o návrzích na navrácení dítěte přemístěného ze státu jeho obvyklého původu řešených Městským soudem v Brně od roku 2008 a jejich výsledků.

Časový harmonogram zpracování diplomové práce:

- do 31. ledna 2013 - vypracování projektu diplomové práce,

- únor - srpen 2013 - sběr písemných materiálů a dalších informací, studium literatury a dalších pramenů,

- září - prosinec 2013 - zpracování teoretické části,

- leden 2014 - výběr a zpracování vhodných kasuistik, provedení a zpracování rozhovorů, statistika případů navrácení,

- únor - březen 2014 - vyhodnocení teoretické a praktické části, vypracování závěru, úprava, oprava a svázání diplomové práce.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. Úmluva o právech dítěte ve sdělení č. 104/1991 Sb.
2. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ve sdělení č. 34/1998 Sb.
3. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
5. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád I. Ů 1-200za. Komentář. 1.vydání., Praha: C. H. Beck, 2009, s.1-1579
6. Bureš, J.; Drápal, L.; Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád II. Ů 201-376. Komentář. 1.vydání., Praha: C. H. Beck, 2009, s.1580-3343
7. Hrušáková, M. a kol. Zákon o rodině. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009
8. Flegl, V. Významné mezinárodní dokumenty k ochraně lidských práv. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 1998
9. Jílek, D., Zezulová, J., Větrovský, J., Obrovská, L, Kapitán, Z., Hořínová, A. Studie o právech dítěte. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011
10. Šínová, R. a kol. Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy. Praha: Leges, 2010
11. Vigers, S. Mediating international child abduction case: the Hague convention. Oxford: Hart Publishing, 2011

Vedoucí diplomové práce: **prof. JUDr. Dalibor Jílek, CSc.**
Katedra práva a právní vědy

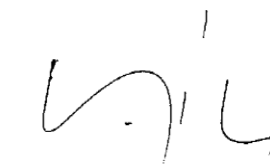
Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2014**

V Brně dne 30. listopadu 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

prof. JUDr. Dalibor Jílek, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

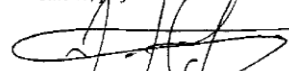
- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Jakub Hoff

Jméno, příjmení studenta

Podpis

V Brně dne 21. března 2014

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odvírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybejícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce „Uplatňování práv dítěte v řízení o jeho navrácení ve věcech mezinárodních únosů“ se zabývá aplikací práv dítěte vyplývajících z Úmluvy o právech dítěte v tomto řízení. V teoretické části jsou definovány základní zásady a normy Úmluvy o právech dítěte vztahující se k tématu práce. Dále jsou vymezeny a zodpovězeny základní pojmové otázky vyplývající z Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Je zde také uveden rozbor mediačního řízení v kontextu uplatnění sociální pedagogiky. Praktická část obsahuje kritickou analýzu typických kasuistik rozhodování soudu v České republice o navrácení dítěte a rozhovorů s osobami podílejícími se na tomto řízení. Tyto obě kvalitativní metody ukazují pohled na praktické uplatňování práv dětí v předmětném řízení a tím pomáhají k naplnění cílů diplomové práce.

Klíčová slova: Úmluva o právech dítěte, Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, dítě, práva dítěte, nejlepší zájmy dítěte, blaho dítěte, participace, únos dítěte, soud, mediace.

ABSTRACT

The thesis "Application of the rights of the child in the proceedings on his return in cases of international abduction" deals with the application of children's rights under the Convention on the Rights of the Child in such proceeding. In the theoretical part are defined the basic principles and standards of the Convention on the Rights of the Child related to the topic of this thesis. Further there are identified and answered fundamental conceptual questions arising from the Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction. It also shows the analysis of the mediation process in the context of the application of social pedagogy. Practical part contains a critical analysis of typical case studies about the court's decision in the Czech Republic for the return of the child and interviews with people involved in this process. These two qualitative methods show a view of the practical application of children's rights in the proceedings and thereby help to meet the objectives of the thesis.

Keywords: Convention on the Rights of the Child, Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, Office for International Legal Protection of Children, child, Rights of the Child, best interests of the Child, Welfare of the Child, participation, Child Abduction, court, mediation.

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto chci poděkovat především prof. JUDr. Daliboru Jílkovi CSc., jako vedoucímu mé práce, který mne vedl jak po stránce odborné, tak i z hlediska metodiky zpracování.

Dále patří poděkování mé rodině, která mi umožnila vyčlenit si prostor pro studium a psaní diplomové práce a psychicky mne podporovala.

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE: ZÁSADY A PRÁVA	14
1.1 ZÁSADA NEJLEPŠÍCH ZÁJMŮ DÍTĚTE	16
1.2 PRÁVO DÍTĚTE SE VYJÁDŘIT	21
1.3 PRÁVO DÍTĚTE NA RODINNÝ ŽIVOT.....	28
1.4 PRÁVO DÍTĚTE NA POTÍRÁNÍ NEZÁKONNÉHO PŘEMÍSTOVÁNÍ.....	30
2 ÚMLUVA O OBČANSKOPRÁVNÍCH ASPEKTECH MEZINÁRODNÍCH ÚNOSŮ DĚTÍ: POJMOVÉ OTÁZKY	31
2.1 HAAGSKÁ ÚMLUVA A JEJÍ ZÁKLADNÍ POJMY	33
2.1.1 Zásada nejlepších zájmů dítěte a blaha dítěte podle Haagské úmluvy	33
2.1.2 Právo péče o dítě a právo styku s dítětem	35
2.1.3 Protiprávní přemístění nebo zadržení.....	36
2.1.4 Bezodkladnost navrácení	37
2.1.5 Obvyklé bydliště	38
2.2 ROZHODNUTÍ O PODANÉM NÁVRHU NA NAVRÁCENÍ DÍTĚTE	40
2.2.1 Rozhodnutí o navrácení dítěte a jeho vykonání	41
2.2.2 Rozhodnutí o nenavrácení dítěte	43
2.2.3 Procesní úprava v České republice	46
2.3 ZAJIŠTĚNÍ VYKONÁVÁNÍ PRÁVA STYKU DÍTĚTE S RODIČEM VE VĚCECH S MEZINÁRODNÍM PRVKEM	53
3 MEZINÁRODNÍ SMLOUVY A SEKUNDÁRNÍ AKT EVROPSKÉ UNIE	55
3.1 NAŘÍZENÍ BRUSEL IIA	56
3.2 DATABÁZE INCADAT	57
3.3 NAVAZUJÍCÍ MEZINÁRODNÍ SMLOUVY	57
3.3.1 Úmluva o pravomoci orgánů, použitelnému právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské odpovědnosti a opatření k ochraně dětí.....	58
3.3.2 Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí	58
3.3.3 Evropská úmluva o výkonu práv dětí.....	60
3.3.4 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....	60
3.4 KOMPARACE FORMÁLNÍCH PRAMENŮ	62
4 VYUŽITÍ MEDIAČNÍHO ŘÍZENÍ A UPLATNĚNÍ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY	64
II PRAKTICKÁ ČÁST	68
5 KASUISTIKY A ROZHOVORY	69
5.1 KASUISTIKY	70
5.1.1 Rozhodnutí soudu o navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště (Řecko).....	70
5.1.2 Rozhodnutí soudu o navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště včetně výkonu rozhodnutí (Rakousko)	76

5.1.3	Rozhodnutí soudu o nenavrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště (USA)	82
5.2	ROZHOVORY	90
5.2.1	Rozhovor se soudkyní Městského soudu v Brně	90
5.2.2	Rozhovor se zástupcem Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně	97
5.3	VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ A JEJICH KOMPARACE S KASUISTIKAMI.....	104
	ZÁVĚR	107
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	110
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	121
	SEZNAM OBRÁZKŮ	123
	SEZNAM PŘÍLOH.....	124

ÚVOD

V současné době vyvstávají otázky vzájemného soužití různých národů, etnik a skupin obyvatel stále výrazněji zejména v souvislosti s narůstající migrací a globalizací společnosti.¹ Vzhledem k stále otevřenějším hranicím mezi státy narůstá počet multikulturních partnerských i manželských svazků, z nichž se přirozeně narodí i děti. Se statutem manžela i partnera se tak někdy pojí i role rodiče. Multikulturní soužití se někdy stává problematické díky odlišným kulturám, tradicím a zvykům partnerů. To může vést k rozpadu takového vztahu a snaze o návrat jednoho z rodičů do svého původního státu, a to i s dítětem ze vztahu narozeným. Tento rodič hledá ve státu svého původu zastání a útočiště.² Vytržením dítěte z jeho obvyklého bydliště a od druhého rodiče za situace, kdy s tím druhý rodič nesouhlasí, není většinou v souladu s právy dítěte. Práva dítěte jsou chráněna zejména Úmluvou o právech dítěte, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Podle Úmluvy o právech dítěte má dítě mj. právo, aby byly hájeny jeho zájmy, jeho blaho, právo na rodinný život, právo na potírání svého nezákonného přemístování a také právo na vyjádření se k záležitosti, které se ho dotýkají.

Základním formálním pramenem na potírání nezákonného přemístování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět je Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, která byla přijata dne 25. 10 1980 v Haagu. Tato Úmluva, jejíž stranou je i Česká republika, zavazuje smluvní státy k ochraně zájmů dětí ve smyslu jejich ochrany před škodlivými účinky jejich protiprávního přemístění nebo zadržování. Dále upravuje postupy k zajištění jejich bezodkladného návratu do státu jejich obvyklého bydliště.

Integrovanou součástí problému je i případné využití mediátora v případech, kdy se rodič odmítá s dítětem navrátit, i když tak bylo rozhodnuto příslušným orgánem a od přemístění nebo zadržení dítěte uplynul delší čas. Dítě může mít již zpretrhané vazby na rodiče, kterého dlouho nevidělo, a je potřeba obnovit jejich vztah. Současně je možné tímto institutem zprostředkovat jednání mezi rodiči dítěte.

---

¹ GULOVÁ, L. *Sociální pedagogika a multikulturní výchova v otázkách*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 45. ISBN 978-80-210-4724-2.

² JANOČKOVÁ, M. *Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Právní fórum, srpen 2009, ročník 6, č. 8, s. 335 – 340.

Téma jsem zvolil proto, že jsem zaměstnán od roku 2001 jako vyšší soudní úředník u Městského soudu v Brně a do mé pracovní agendy patří i výkon rozhodnutí odnětím dítěte. Vzhledem k výlučné příslušnosti Městského soudu v Brně ve věcech mezinárodních únosů dětí v našem státě, jsem jedinou osobou v České republice, která je oprávněna provádět výkon rozhodnutí o navrácení dětí do státu jejich obvyklého bydliště. Jedná se o činnost ve fázi jejich fyzického odnětí povinnému rodiči. Mám tedy přístup ke kompletní agendě předmětného soudního rozhodování v České republice a na řešení některých případů se sám aktivně podílím. Tyto možnosti by tedy měly přispět k naplnění cílů diplomové práce.

Práce sleduje základní cíl a tři dílčí cíle. Hlavním cílem bude ukázat, a to i na praktických případech (kasuistikách), zda a jak jsou v řízení o navrácení dětí ve věcech mezinárodních únosů uplatňována jejich výše uvedená i další práva, a to nejen z pohledu teorie, ale i praxe. Prvním dílčím cílem je rozbor řízení o navrácení dítěte a tím vysvětlení, že jeho výsledkem je pouze návrat dítěte do státu jeho obvyklého bydliště a ne rozhodnutí o výkonu rodičovské odpovědnosti. Dalším dílčím cílem je vyvrácení představy o dětech budované českými médii, které jsou odtrhávány rodičům a navraceny do nevhodného prostředí, kde jim bude ubližováno a kde budou trpět. Důležitým dílčím cílem je zjištění o využití sociálních pedagogů ve funkci mediátora a tím jejich podílu na uplatňování práv dětí při řešení mezinárodních únosů.

V teoretické části bude použita zejména kritická analýza a aplikace smluvních norem, kde bude postupováno substantivně a faktograficky. Metody budou využity při rozboru řízení o navrácení dítěte přemístěného ze státu svého obvyklého původu. Dále při rozboru právní úpravy *de lege lata* vztahující se k navrácení dětí v souladu s jejich právy, jež vyplývají z Úmluvy o právech dítěte, z příslušných ustanovení Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a dalších souvisejících mezinárodních a vnitrostátních norem. Analyzován bude také zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci v netrestních věcech, vzhledem k možnosti uplatnění sociálního pedagoga v postavení mediátora v řízení o navrácení dítěte. V teoretické části bude také uveden počet a výsledek případů rozhodování o návrzích na navrácení dítěte přemístěného ze státu jeho obvyklého původu řešených Městským soudem v Brně od roku 2009 do roku 2013.

Praktická část diplomové práce bude obsahovat 3 kasuistiky typových případů z agendy Městského soudu v Brně (kvalitativní metoda). Dále bude v praktické části využita další kvalitativní metoda, a to polostrukturovaný rozhovor se soudkyní Městského soudu v Brně

a se zástupcem Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Poznatky získané z teoretické i empirické části se budou snažit promítnout do úvahy o návrzích možné právní úpravy de lege ferenda.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE: ZÁSADY A NORMY

Úmluva³ o právech dítěte (dále jen „Úmluva“) je mezinárodní, právně závazný, ústavní a živý dokument, „...který je normativním dílem praktického požívání a výkonu práv dětmi a praktického korelačního provádění smluvních závazků dotčenými subjekty. Těmito subjekty jsou rozličné státní i nestátní orgány, fyzické i právnické osoby.“⁴ Úmluva byla schválena 20. 11. 1989 Valným shromážděním OSN⁵ v New Yorku. Vzorem jí byly mezinárodní úmluvy o ochraně dětí, a to Ženevská deklarace práv dítěte z roku 1924⁶ a Deklarace⁷ práv dítěte z roku 1959⁸. O samotném textu Úmluvy se začalo jednat z podnětu polského právníka Adama Lopatky⁹. Lopatka chtěl vytvořit právně závaznou úmluvu, která by po celém světě zajišťovala ochranu dětí. Na vytvoření textu dokumentu se podíleli politici, právníci, psychologové a mnoho dalších odborníků z různých států světa. Po 10 letech byla jednání o návrhu dokumentu uzavřena a Úmluva tak mohla být schválena.¹⁰ Úmluvu ratifikovaly všechny státy světa mimo Spojené státy americké (dále jen „USA“), Jižní Sudán a Somálsko.¹¹

---

³ V oblasti lidských práv je nejčastěji používán pojem „úmluva“. (DAVID, R. *Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, s. 21. ISBN 80-7182-076-8)

⁴ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 44. ISBN 978-80-260-0377-9.

⁵ OSN – Organizace spojených národů – mezinárodní organizace pro udržení míru, spolupráci všech států a vzájemnou pomoc. Oficiálně vznikla 24. října 1945, kdy byla ratifikována Čínou, Francií, Sovětským svazem, USA, Velkou Británií a většinou ostatních signatářských zemí OSN. Aktuálně má 193 členů. (*Organizace spojených národů*, www.osn.cz, [online] [cit. 2013-10-13], Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>)

⁶ Ženevská deklarace práv dítěte - v roce 1924 přijata Ligou národů. Poprvé zakotvila skutečnost, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm. (*Ženevská deklarace práv dětí*, www.icv.vlada.cz, [online] [cit. 2013-10-13], Dostupné z: <http://www.icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/>)

⁷ Rozdíl mezi „deklarací“ a „úmluvou“ je v jejich právní závaznosti. „Deklarace“ představuje pouze morální závazek. (DAVID, R. *Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. 1. vydání Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, s. 21. ISBN 80-7182-076-8)

⁸ Deklarace práv dítěte – Liga národů byla v roce 1945 nahrazena Organizací spojených národů, která 20. listopadu 1959 vyhlásila Chartu práv dítěte, někdy označovanou jako Deklarace. Je předchůdkyní modernější Úmluvy o právech dítěte. Cílem přijetí Deklarace bylo, aby děti mohly prožít šťastné dětství, užívat práv a svobod v ní uvedených ku prospěchu vlastnímu i prospěchu společnosti. (*Ženevská deklarace práv dětí*, www.icv.vlada.cz, [online] [cit. 2013-10-13], Dostupné z: <http://www.icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/>)

⁹ Adam Lopatka – žil v letech 1928 až 2003. Byl předsedou Nejvyššího soudu v Polsku od 14. 5. 1987 do 30. 6. 1990.

¹⁰ HUG, B. *Státní zásahy do rodinného života: pozitivní a negativní aspekty Úmluvy OSN o právech dítěte*. Praha: Občanský institut, 1999, s. 3

¹¹ Státy USA, Jižní Sudán a Somálsko Úmluvu signovaly, ale neratifikovaly. (*UN issues call on Member States to ratify convention on rights of the child*, 19. 9. 2013, [online] [cit. 2013-10-16], Dostupné z: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45894&Cr=children&Cr1=rights#UyX_4s7cKuI)

Česká republika (dále jen „ČR“) ratifikovala Úmluvu v roce 1991.¹² Úmluva je součástí ústavního pořádku ČR stejně jako Listina základních práv a svobod¹³ (dále jen „Listina“), která obsahuje práva dítěte místo české Ústavy. Takto lze usuzovat z nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2012¹⁴, který pojem „ústavní pořádek“ vyložil i vzhledem k ustanovení čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR¹⁵ a do jeho rámce zahrnul i ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách. Úmluva svou účastí v ústavním pořádku otevírá aplikační prostor za podmínky přímé použitelnosti jejich ustanovení.¹⁶ Vůči Listině však zaujímá postavení *lex specialis*¹⁷. Obecně platí zásada, že při střetu vnitrostátních a mezinárodních právních norem upravujících základní lidská práva a svobody se má použít ta právní norma, která je pro jednotlivce příznivější. Na Úmluvu se vztahuje čl. 28 Vídeňské úmluvy o smluvním právu¹⁸, který vylučuje zpětnou působnost smluv.¹⁹

Normativní obsah Úmluvy je spojen s mimoprávními obory, jako je například vývojová psychologie dítěte, a to ve vztahu k jeho kognitivnímu vývoji.²⁰ Úmluva svým obsahem postihuje nejrozličnější životní situace, ve kterých se děti mohou bez svého zavinění ocitnout a v kterých jejich postavení a ochrana práv vyžaduje speciální regulaci.²¹

---

¹² Ve sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., respektive zákon č. 3/1993 Sb., tzv. recepční norma, na základě které se Úmluva po rozdělení ČSFR stala součástí právního řádu České republiky.

¹³ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. 12. 1992 č. 2/1993 Sb.

¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 36/01. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁵ Čl. 1 Ústavy ČR - (1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na účtě k právům a svobodám člověka a občana. (2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

¹⁶ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 48, 49. ISBN 978-80-260-0377-9.

¹⁷ V případě, kdy dva předpisy, mezi nimiž je vztah předpisu obecného a zvláštního, upravují shodnou právní otázku, užije se přednostně předpisu zvláštního - speciálního.

¹⁸ Čl. 28 Vyloučení zpětné působnosti smluv: Pokud ze smlouvy nevyplývá nebo není jinak zjevný úmysl, nezavazují ustanovení smlouvy smluvní stranu, pokud jde o jakýkoliv úkon nebo skutečnost, které pro tuto stranu nastaly do dne vstupu smlouvy (Úmluvy) v platnost, nebo pokud jde o jakoukoliv situaci, která do toho dne zanikla.

¹⁹ FLEGL, V. *Významné mezinárodní dokumenty k ochraně lidských práv*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1998, s. IX-XII, ISBN 80-7179-204-7.

²⁰ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 46. ISBN 978-80-260-0377-9.

²¹ STRÁŽNICKÁ, V., ŠEBESTA, Š. *Člověk a jeho práva. Mezinárodní úprava ochrany lidských práv*. Bratislava: JUGA, 1994, s. 72, 73. ISBN: 8085506300.

Úmluva definuje v čl. 1 dítě jako každou lidskou bytost mladší osmnácti let²², pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Tím vymezuje okruh osob, na které se Úmluva vztahuje. Připouští výjimky, kdy v jednotlivých členských státech může být dosaženo zletilosti v nižším věku.

Úmluva stojí na 4 obecných elementárních zásadách, které mají vliv na výklad, aplikaci a implementaci ostatních smluvních norem. Za první zásadu je považován čl. 2 Úmluvy²³, který obsahuje zákaz diskriminace jakéhokoli druhu. Diskriminací se rozumí bezdůvodný zásah nebo omezení práva dítěte, a to jeho požívání nebo výkon. Zásadou nejlepších zájmů dítěte (čl. 3 Úmluvy), která je druhou elementární zásadou, se bude práce dále podrobněji věnovat v samostatné kapitole. Třetí zásadou je právo dítěte na život a přežití obsaženou v čl. 6 Úmluvy.²⁴ Konečně poslední obecná zásada, obsažená v čl. 12 Úmluvy, zabezpečuje dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají. Názorům dítěte musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.²⁵ Také participační zásadou se bude zabývat samostatná kapitola této práce.

1.1 Zásada nejlepších zájmů dítěte

Zásada nejlepších zájmů dítěte je definována v čl. 3 Úmluvy, která v odst. 1 uvádí, že zájem dítěte²⁶ musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány. Význam zásady nejlepších zájmů dítěte poprvé zdůrazňuje Deklarace

---

²² Takové ustanovení chybělo v předchozích nezávazných mezinárodních dokumentech o právech dítěte. Ustanovení neupravuje formální časování dětství a dítěte od jeho počátku. Nevyjadřuje se k početí, a přirozenému nebo umělému, nebo k okamžiku narození dítěte či dokonce k donošení anebo porození plodu nebiologickou matkou. (JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 54. ISBN 978-80-260-0377-9)

²³ Čl. 2 Úmluvy: 1. Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců. 2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná opatření k tomu, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činnosti, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců anebo členů rodiny.

²⁴ Čl. 6 Úmluvy: 1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že každé dítě má přirozené právo na život. 2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoj dítěte.

²⁵ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 55 – 64. ISBN: 978-80-260-0377-9.

²⁶ Český překlad autentických verzí Úmluvy je nesprávný, protože uvádí výraz „nejlepší zájem“ místo „nejlepší zájmy“. (JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 59. ISBN: 978-80-260-0377-9)

práv dítěte z roku 1959. Je však velmi složité jednoznačně vymezit její význam, povahu, funkce i obsah.²⁷ Její význam spočívá v provázanosti s ostatními právy v Úmluvě obsaženými. Výkon všech práv a dalších obecných zásad obsažených v Úmluvě by měl probíhat v souladu a s odkazem na zásadu nejlepších zájmů dítěte. V Úmluvě se ocitlo napětí mezi zvláštní potřebou ochrany dítěte a jeho současnými nároky na co nejširší autonomii. Tento rozpor byl vyřešen právě v čl. 3 diplomatickým kompromisem, a to formulací základního principu – nejlepších zájmů dítěte.²⁸

Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 19. 4. 2001²⁹ mimo jiné uvedl, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonnými orgány. Je tedy nepochybné, že uplatňování zásady nejlepších zájmů dítěte překračuje jen procedurální rozhodování soudu. Tuto zásadu musí používat také rodiče, zákonní zástupci dítěte, sociální pracovníci, dětské psychologové, normotvorné orgány, prostě všichni, kteří se nějakým způsobem zabývají dětmi a rozhodováním o dětech. Tímto je překročena procedurální povaha zásady a přistupuje tak i substantivní složka.³⁰

Převážně procedurální povahu zásady preferuje Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (dále jen „UNHCR“)³¹, který vypracoval v květnu 2008 Směrnici pro určování nejlepšího zájmu dítěte (dále jen „Směrnice“). V předmluvě Směrnice zmiňuje problematičnost uplatnění zásady nejlepších zájmů dítěte v praxi vzhledem k její těžší uchopitelnosti a vymezuje si za cíl tento nedostatek odstranit. Zásadu všeobecně vymezuje jako dobré životní podmínky dítěte, které určuje celá řada konkrétních okolností, jako je věk, vyspělost dítěte,

---

²⁷ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 59. ISBN: 978-80-260-0377-9.

²⁸ SCHELLE, K., POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliše v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, s. 95.

²⁹ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 19. 4. 2001, sp. zn. IV. ÚS 695/2000. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014]

³⁰ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 59 - 61. ISBN: 978-80-260-0377-9.

³¹ Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR) byl zřízen Valným shromážděním OSN 14. 12. 1950 jako jeden z mnoha pokusů mezinárodních subjektů poskytnout ochranu a pomoc uprchlíkům. Organizace je zmocněna k vedení a koordinaci mezinárodních činností na ochranu uprchlíků a řešení souvisejících problémů po celém světě. Jejím hlavním účelem je především zabezpečení základních práv uprchlíků. Usiluje o to, aby každý mohl právo požádat o mezinárodní ochranu a najít bezpečné útočiště v jiném státě s možností dobrovolného návratu do země svého původu, integrace nebo přesídlení do třetí bezpečné země. Součástí jejího mandátu je i pomoc osobám bez státní příslušnosti. (*UNHCR*, www.unhcr-centraleurope.org. [online] [cit. 2013-11-22], Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/o-nas.html>)

přítomnost či absence rodičů, prostředí, v němž dítě žije, a jeho životní zkušenosti. Uplatnění zásady podmiňuje souladem s Úmluvou, i když v ní není přesné vymezení pojmu ani se v ní explicitně nevyjmenovávají obecné faktory nejlepších zájmů dítěte. Určování nejlepších zájmů dítěte považuje Směrnice za formální proces, jehož cílem je pro účely rozhodnutí určit nejlepší zájmy dítěte. Tento proces by měl zajistit odpovídající účast dítěte. Měl by rovněž umožnit, aby názorům dítěte byla vzhledem k jeho věku a vyspělosti přikládána odpovídající váha.

Pokud rozebereme zásadu nejlepších zájmů dítěte z pohledu jejich funkcí, tak musíme zmínit funkci interpretační a kontrolní. Je důležité správně vykládat tuto zásadu, a to až k úmyslům smluvních stran (autorů), aby mohla být správně pochopena a aplikována. Kontrolní hledisko zásady spočívá v možnosti napomoci individuálnímu zjištění, že dítě je schopné vykonávat konkrétní právo.³² Obsah zásady nejlepších zájmů dítěte je obtížněji všeobecně definovatelný. Směrnice UNHCR pro určování nejlepšího zájmu uvádí, že souloví obecně odkazuje na dobré životní podmínky dítěte.³³ Dobré životní podmínky určuje široká škála konkrétních hmotných, tělesných, duševních, duchovních, citových, institucionálních a jiných skutečností. Tyto však mohou být u každého dítěte jiné. V každém státě jsou brány za normální jiné sociální standarty. Každé dítě nemá stejné potřeby, názory, zdraví. Jsou zde hlediska náboženství a kulturního pozadí.³⁴

Někdy musí být posuzována i důležitost jednotlivých zájmů dítěte s tím, že jedním z nejlepších zájmů by mělo být vyrůstání ve funkční rodině. Diskutabilní je názor, že zájmy dítěte nelze nikdy podřadit zájmům rodičů.³⁵ Je však důležité, aby se zájmy dítěte posuzovaly nejen z hlediska momentální citové orientace dítěte, ale zejména z hlediska jeho dlouhodobého zdravého psychického vývoje.³⁶ Při uplatnění zásady by tak mělo být

---

³²JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 60, 61. ISBN: 978-80-260-0377-9.

³³ Směrnice pro určování nejlepšího zájmu dítěte. Praha: pražská kancelář UNHCR, červen 2008, s. 12. [www.eurlex.europa.eu](http://eurlex.europa.eu), [online] [cit. 2014-03-22], Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2014:0096:FIN:CS:PDF>.

³⁴JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 61, 62. ISBN: 978-80-260-0377-9.

³⁵NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2007, s. 24. ISBN 978-80-86131-72-6.

³⁶MOTEJL, O. + et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 14. ISBN: 978-80-254-1750-8.

při vymezení jejího obsahu přístupováno individuálně v intencích konkrétního dítěte a sociálního prostředí, ze kterého pochází. Zásadu nejlepších zájmů dítěte přejala i Rada Evropy³⁷, když v roce 1996 přijala tzv. strategii pro děti. Podle strategie mají nejlepší zájmy dítěte sloužit jako orientace členským státům Rady Evropy při rozvíjení aktivní politiky ve prospěch práv dítěte na národní i regionální úrovni. Stejně tak má k tomuto principu přihlížet i její soudní orgán, a to Evropský soud pro lidská práva. Zájmy dítěte mají být přednostním hlediskem (i když ne rozhodujícím) při všech aktivitách, které se ho dotýkají.³⁸

Dodržování Úmluvy monitoruje Výbor pro práva dítěte OSN³⁹ (dále jen „Výbor“). Výbor má na starosti praktická řešení problémů, které děti ohrožují.⁴⁰ Výbor vydává také komentáře k Úmluvě. V roce 2013 vydal nový komentář, v němž interpretuje zásadu nejlepších zájmů dítěte tak, že se jedná o komplexní a dynamický koncept obsahující 3 složky. Jsou to: její posouzení a přihlídnutí k ní; volba co nejefektivnějšího způsobu interpretace z více možností a nutnost posuzovat dopady rozhodnutí na dítě. Při hodnocení zásady nejlepších zájmů je třeba přihlídnout k 7 aspektům, jimiž jsou: názor dítěte, identita dítěte, zachování rodinného prostředí a vztahů, péče o dítě, ochrana a bezpečí dítěte, zranitelnost dítěte, právo dítěte na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdravotního stavu a právo dítěte na vzdělání. Komentář obsahuje i výčet procesních záruk k ochraně nejlepších zájmů dítěte, které by měl každý smluvní stát Úmluvy implementovat. Komentáře Výboru jsou právně nezávazné. Výbor jejich naplňování sleduje prostřednictvím projednávání periodických zpráv jednotlivých států.⁴¹

---

³⁷ Rada Evropy je mezinárodní celoevropská organizace, která zajišťuje spolupráci členských států zejména v oblasti podpory demokracie a ochrany lidských i sociálních práv a svobod. Datum založení Rady Evropy je 5. 5. 1949 podpisem zakládací listiny, tzv. Londýnské dohody. Sídlo má ve francouzském Štrasburku. Radu tvoří 47 členských států a několik zemí se speciálním statutem. ČR se k Radě Evropy připojila 30. 6. 1993. Mísí a cílem Rady Evropy je vytvoření společného demokratického a právního prostoru, který zaručuje dodržování lidských práv, demokracii a respektování zákonů. (*Rada Evropy*, www.radaevropy.cz, [online] [cit. 2013-11-22], Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/>)

³⁸ SCHELLE, K., POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliš v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, s. 136.

³⁹ Výbor pro práva dítěte vznikl na základě čl. 43 Úmluvy. Je složen u deseti odborníků volených na dobu 4 let. Výbor byl ustaven v roce 1991 na setkání zástupců členských států Úmluvy. Úkolem Výboru je kontrolovat plnění závazků členskými státy z Úmluvy vyplývajících. (DAVID, R. *Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika : mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty : rodina a základy rodinného práva*. 1. vydání Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, s.15. ISBN 80-7182-076-8)

⁴⁰ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 20. ISBN 978-80-7314-158-5.

⁴¹ *Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte*, www.vlada.cz, 6.6.2013, [online] [cit. 2013-12-27], Dostupné z: www.vlada.cz/cz/ppov/rfp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/.

Vedle zásady „nejlepší zájmy dítěte“ Úmluva obsahuje i zásadu blaha dítěte⁴². Zásada blaha dítěte je v Úmluvě uvedena v čl. 3 odst. 2, který zní: Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná správní opatření.

Pokud u zásady nejlepších zájmů dítěte je problém s vymezením jejího obsahu, tak podobné je to i se zásadou blaha dítěte. Blaho dítěte je chápáno jako obecnější pojem než zájmy dítěte. Nejobecněji bychom mohli tuto zásadu vymežit jako vytváření prostředí přátelského dětem.⁴³ Zásada tak zavazuje státy mimo jiné zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, a činit pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.⁴⁴ Jedná se tedy o pozitivní závazek státu. „*Ten se projevuje především jako povinnost státních orgánů poskytovat účinnou pomoc rodinám s dětmi, povinnost chránit děti před tělesným a duševním násilím, poskytovat dítěti zákonnou ochranu proti svévolným zásahům do soukromého života, domova, ...*“⁴⁵ Blaho dítěte zahrnuje základní hmotné, tělesné, vzdělávací a citové potřeby, stejně jako potřeby bezpečí i zálib.⁴⁶ Je tak ovlivňováno a z velké části dáno citovým zázemím, sociálním chováním v rodině, fyzickým a intelektuálním rozvojem dítěte.⁴⁷ Naproti tomu zájmy dítěte jsou spíše v aplikační sféře realizace určitého práva v konkrétní záležitosti týkající se dítěte.⁴⁸ Zásady nejlepších zájmů dítěte i blaha dítěte by však měly společně pomáhat při uplatňování a dodržování práv dětí.

---

⁴² Pojem blaho dítěte zná již Deklarace práv dítěte z roku 1959. (HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Jan Šabata, nakladatelství Doplněk, 2006, s. 18. ISBN: 80-7239-192-5)

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Jan Šabata, nakladatelství Doplněk, 2006, s. 18 – 20. ISBN: 80-7239-192-5.

⁴⁴ SCHELLE, K., POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliše v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, s. 136.

⁴⁵ SCHELLE, K., POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliše v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, s. 136.

⁴⁶ Committee on the Rights of the Child, General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, paragraph 1), UN Doc. CRC/C/GC/14, 29 May 2013, s. 16, [online] [cit. 2014-03-16], Dostupné z: http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf.

⁴⁷ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 17. ISBN 978-80-7314-158-5.

⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Jan Šabata, nakladatelství Doplněk, 2006, s. 18 – 20. ISBN: 80-7239-192-5.

1.2 Právo dítěte se vyjádřit

Právo dítěte se vyjádřit, jako jedna ze základních zásad, je obsaženo v Úmluvě v čl. 12, který v odst. 1 stanoví, že státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečují dítěti, které je schopno utvořit si své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a zralosti.⁴⁹ Jedná se o zakotvení velmi významného práva dítěte. Dítě tak může zřetelně projevit svůj názor při řešení všech závažných otázek, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu.⁵⁰ Právo dítěte na vyjádření je součástí jeho širšího práva na participaci. Otázky participace dítěte úplně pominuly mezinárodní dokumenty jako Ženevská deklarace z roku 1924, Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 a Deklarace práv dítěte z roku 1959. Úmluva upravuje práva participace v čl. 12 - 17.⁵¹ Určujícím hlediskem je účast dětí na rozhodování o své osobě ve veřejných i soukromých procesech jednání. Tato účast přináší dítěti určitou autoritu ve vztahu k dospělým osobám a veřejným institucím.⁵² Jedná se tedy o právo dítěte, které obecně směřuje vůči všem dospělým osobám a státním orgánům, ale v míře nikoli nepodstatně směřuje i vůči rodičům dítěte.⁵³ Bylo by však nebezpečné vykládat tento článek Úmluvy tak, aby vedl k úplnému oslabení práva obou rodičů rozhodovat o některých záležitostech dítěte samostatně.⁵⁴

I z tohoto důvodu je tato participace podmíněna třemi omezujícími podmínkami. Jsou to tyto podmínky: schopnost dítěte utvořit si své vlastní názory, věk a zralost. K první pod-

---

⁴⁹ Překlad Úmluvy do českého jazyka obsahuje řadu nepřesností, které se neobjevují pouze v čl. 12., překlad neodpovídá autentickým znění úmluvy, proto bylo znění upraveno. (JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 64, 65. ISBN: 978-80-260-0377-9)

⁵⁰ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Komentář. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2007, s.30. IBSN 978-80-86131-72-6.

⁵¹ Zde je nejdůležitější zmínit obsah čl. 13, který zaručuje dítěti právo svobody projevu včetně svobody vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu.

⁵² JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 54, 64. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Jan Šabata, nakladatelství Doplněk, 2006, s. 241. ISBN: 80-7239-192-5.

⁵⁴ HUG, B. *Státní zásahy do rodinného života: pozitivní a negativní aspekty Úmluvy OSN o právech dítěte*. Praha: Občanský institut, 1999, s. 6, 7.

mínce by mělo být přístupováno v co v nejširším možném rozsahu.⁵⁵ Dítě vyjadřuje svůj názor i v době, kdy není ještě schopno verbální komunikace. Při zvažování této podmínky vstupuje do participace subjektivní hledisko posuzovatele, který musí rozhodnout, zda je již dítě schopno utvářet si své vlastní názory. Naproti tomu věk a zralost jsou individuálními skutečnostmi, které je možné zjistit i ověřit.⁵⁶

Věk lze sice většinou objektivně zjistit, ale vzhledem k různým individuálním situacím, které v životě dítěte mohou nastat, je tato podmínka problematická. Využívání věkové hranice pro participaci může omezovat implementační i aplikační rozsah ustanovení.⁵⁷ Jak již bylo uvedeno, je zde možnost i nonverbální komunikace dítěte a opět zde vystupuje určitá individuálnost a jedinečnost každého dítěte. Dítě je schopno začít formulovat své názory nezávisle na svém kalendářním věku, ale spíše věku biologickém, který se nemůže nějak univerzálně vymezit. Přesto některé státy stanoví zákonem přesné věkové hranice pro určité druhy formální participace dítěte⁵⁸ nebo se řídí v jednotlivých případech ustálenou judikaturou.⁵⁹ Například Evropský soud pro lidská práva považuje za nepřijatelné, aby děti ve věku 13, 12 a 11 let nebyly soudem osobně vyslechnuty v řízení o jejich umístění do ústavní výchovy.⁶⁰ Naopak stejný soud shledal, že nemusí dojít k soudnímu výsledku pětiletého dítěte, ale to až po důkladném zvážení a odborném doporučení znalce z oboru pedopsychologie, který po pohovorech s dítětem naznal, že jeho osobní slyšení u soudu by nebylo v jeho zájmu.⁶¹

---

⁵⁵ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 65. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁵⁶ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 65. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁵⁷ ZERMATTEN, J., op. cit. 180, s. 44-46, cit. podle JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 65. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁵⁸ Řada evropských zemí však ve svých právních rádech věkovou hranici, od které je dítě žádoucí vyslechnout přímo před soudem, stanovuje (Norsko 7 let; Bulharsko 10 let; Dánsko, Nizozemí, Finsko, Švédsko, Belgie a Španělsko 12 let; Německo a Maďarsko 14 let). (JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 274. ISBN: 978-80-260-0377-9)

⁵⁹ ARCHARD, D., SKIVENES, M., *Balancing a Child's Best Interest and a Child's Views*. International Journal of Children's Rights, 2009, Vol. 17, s. 5, www.jcu.edu, [online] [cit. 2014-03-25], Dostupné z: <http://www.jcu.edu/education/dshutkin/readings/Archard&Skivenes2009BalancingChildBest%20InterestsandViews.pdf>

⁶⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2007 ve věci Havelka a ostatní proti České republice, stížnost č. 23499/06, § 62. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

⁶¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 7. 2003 ve věci Sahin proti Německu, stížnost č. 30943/96, § 74-77. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

I v zahraničních právních řádech, kde existuje minimální věková hranice, však není tato hranice absolutní. I mladší dítě může být před soudem slyšeno, pokud je schopno situaci pochopit a formulovat své názory a je to v souladu s jeho nejlepšími zájmy. Výbor pro práva dítěte OSN připomíná, že je nutné respektovat i názory dětí mladších 12 let. Jsou-li děti mladší 12 let dostatečně vyspělé, má se jim dát možnost vyjádřit se před soudem k záležitostem, jež se jich dotýkají.⁶² Českou republiku Výbor v souladu s participačním právem dítěte upozornil na to, že je nutno nevnímat dítě jako pouhý objekt soudního řízení, ale jako jeho subjekt se všemi právy s tímto postavením vyplývajícími.⁶³

Relevance názoru dítěte s ohledem na jeho věk je částečně závislá i na jeho pohlaví. „*Při zkoumání věrohodnosti dětské výpovědi v závislosti na věku vyslychaného dítěte, rozbor více než sta expertiz ukázal, že nejspolehlivější jsou výpovědi dětí mladšího školního věku. Za nejprůzračnější z hlediska věrohodnosti se považuje období mezi 9. a 11. rokem. U chlapců toto příznivé období přetrvává přibližně do 13 až 14 let, u dívek začínají být po 10. až 12. roce výpovědi méně spolehlivé. Dívky jsou totiž v tomto období značně citově nevyvážené, afektivní, projevuje se u nich zvýšený sexuální vnímavost a zvědavost. Mnohdy si dokáží předem dokonale připravit výpověď a vypovídat v závislosti na kladném či záporném citovém zaměření, které mají k zúčastněným osobám.*“⁶⁴

Český právní řád obsahuje od 1. 1. 2014 obecně stanovenou věkovou hranici 12 let, od níž je výslech dítěte před soudem předpokládán. Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 867 odst. 1 soud před rozhodnutím, které se dotýká zájmů dítěte, poskytne dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a tento sdělit. Podle odst. 2 totožného ustanovení se u dítěte staršího 12 let má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento soudu sdělit. Dále by se mělo vycházet z ustálené soudní judikatury. Ústavní soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 2. 4. 2009⁶⁵ konstatoval, že v případě rozhodování o nařízení ústavní výchovy dítěte staršího 12 let zásadně neexistují

---

⁶² JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 275, 276. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁶³ Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

⁶⁴ KACAFÍRKOVÁ, M. Věrohodnost výpovědi nedospělých a mladistvých osob v trestním řízení. *Právo a rodina*. 2001, č. 2 cit. podle Motejl, O. + et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 63.

⁶⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1945/08. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

důvody pro odepření práva dítěte na slyšení přímo soudem. K tomuto přispívá i Piagetova teorie rozumového vývoje dítěte z hlediska druhu myšlenkových operací. Piagetova teorie uvádí jako konečné vývojové stádium dítěte stádium „formálních operací“ od věku 11 let. V 11 letech je podle Piageta dítě schopno mimo jiné vytvářet si myšlením své vlastní hodnoty a cíle, tvořit a ověřovat hypotézy o světě a začít smysluplně plánovat do budoucna.⁶⁶

Poslední omezující podmínkou participace je zralost dítěte. Jedná se o psychologickou kategorii⁶⁷. Zralost není v Úmluvě nijak operačně definována, ale můžeme ji chápat jako určitý stupeň porozumění dítěte situacím, které se ho dotýkají a vyhodnocení souvisejících informací. S tím souvisí i schopnost zhodnotit budoucí následky vlastních rozhodnutí nebo rozhodnutí dospělých osob (zejména rodičů) nebo státních orgánů v jeho záležitostech.⁶⁸ Zralost je výsledkem procesu zrání, který je u každého dítěte ovlivněn jeho vrozenými předpoklady, ale i vlivem prostředí.⁶⁹ Se zkoumáním stupně zralosti dítěte může pomoci obor psychologie dítěte⁷⁰ a využití psychodiagnostických metod⁷¹.

Dítě má právo vyjadřovat svůj názor svobodně (bez manipulace, vlivu nebo tlaku).⁷² Důležitý je požadavek svobody, který znamená, že se jedná o právo a nikoli povinnost. Dítě tedy může vyjádřit svůj názor také tím, že bude mlčet nebo se svého práva výslovně vzdá.

Při hodnocení věrohodnosti názoru (výpovědi) dítěte je třeba brát v úvahu to, že dítě může být „korumpovatelné“, „vydíratelné“ nebo „programovatelné“. Pokud jde o možnost korumpovatelnosti dítěte, tak je nutné počítat s tím, že dítě během svého výchovného procesu

---

⁶⁶ BALCAR, K. *Psychosociální problematika vývoje, jeho poruch a nápravných opatření v rodinách dětí a dospívajících*. 1. vyd. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2012, s. 14. ISBN 978-80-904748-1-9.

⁶⁷ Psychická zralost je „úroveň duševních funkcí optimálně charakterizovaná rozvinutým rozumovým vývojem, vyhraněnými zájmy a názory, sebevědomím, sebejistotou a sebeúctou, emoční stabilitou a samostatností v rozhodování, připraveností přebírat odpovědnost.“ (HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. vydání 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, s. 697. ISBN 978-80-7367-686-5)

⁶⁸ HODGKIN, R., NEWELL, P. *Implementation handbook for the convention on the rights of the child*. © United Nations Children's Fund 2007, s. 15. ISBN 978-92-806-4183-7, www.unicef.org, [online] [cit. 2014-03-25], Dostupné z: http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf

⁶⁹ WEDLICOVÁ, I. *Vývojová psychologie*. 1. vydání. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010, s. 8, 9. ISBN 978-80-7414-320-5.

⁷⁰ Psychologie dítěte studuje jeho mentální vývoj (postoje a vědomí) až po období adolescence a nemůže se omezit jen na faktory biologického dozrávání dítěte. (PIAGET, J., INHELDER, B. *Psychológia dieťaťa*. 1. vydání Bratislava: SOFA, 1998, s. 5)

⁷¹ Diagnostická činnost směřuje k určení stupně vývoje dítěte, zjištění příčin odchýlného vývoje od věkové normy, individuálních zvláštností osobnosti. (SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vydání 2. Praha: Portál, 2009, s. 14. ISBN 978-80-7367-566-0)

⁷² JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 65. ISBN: 978-80-260-0377-9.

ještě není morálně vyspělé, nemá osvojená pravidla, normy a může být tedy ovlivněno dárky nebo slibem nějakých výhod. Stejně tak dítě během procesu svého citového vyspívání a zrání je zvýšeně důvěřivé, sugestibilní, zranitelné a i bezbranné vůči citovému vydírání, které samozřejmě ani neprohlédne. S možností korumpovatelnosti a citovým vydíráním souvisí i možnost programovatelnosti dítěte.⁷³ Bohužel se v praxi stává, že výpovědi dětí, ať už v trestním řízení nebo občanskoprávním, bývají naplánovány a řízeny jedním z jeho rodičů. Dítě je tak využíváno v boji jednoho rodiče proti druhému a stává se tak prostředkem jejich vzájemné manipulace. Prokázání ovlivnění dítěte je následně složité a náprava v myšlení dítěte je v některých případech nevratná a dochází k přetrhání vazeb mezi dítětem a rodičem, vůči kterému je ovlivňováno.

Odst. 1 čl. 12 Úmluvy garantuje dítěti, je-li schopno utvořit si své vlastní názory, právo (nikoli povinnost) tyto názory svobodně vyjadřovat, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a zralosti. Konkretizaci této obecné zásady obsahuje odst. 2, který stanoví, že dítě musí mít zejména možnost být slyšeno v každém soudním nebo správním řízení, jež se jej dotýká. Mělo by se tak stát buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.⁷⁴

Dítě nemusí být vždy slyšeno přímo v každém soudním (občanskoprávním či trestním) nebo správním řízení a nejedná se tak o výlučně autonomní právo dítěte. Dítě může být vyslechnuto (dán mu prostor k vyjádření názoru) samostatně, ale také prostřednictvím dalších osob (jeho rodičů, zákonných zástupců, ale i sociální pracovníce z orgánu sociálně-právní ochrany dítěte). V případě zjišťování názoru dítěte prostřednictvím rodičů, ale i například sourozenců, je však nutné počítat s hrozbou skrytého i otevřeného konfliktu v zájmech dítěte a rodiče (příp. sourozence).⁷⁵ Důležitým faktorem věrohodnosti výpovědi dítěte je možnost soudu provést jeho výslech i bez přítomnosti dalších osob, a to v případě,

---

⁷³ MOTEJL, O. + et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 63. ISBN: 978-80-254-1750-8.

⁷⁴ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 273, 274. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁷⁵ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 66. ISBN: 978-80-260-0377-9.

že lze očekávat, že by jejich přítomnost mohla vyjádření dítěte ovlivnit.⁷⁶ Právo dítěte být slyšeno před soudem tedy není právem absolutním.⁷⁷ Soudy by měly vždy pečlivě a citlivě zkoumat, zda výslech dítěte před soudem nebude v rozporu s jeho zájmy a nebude pro dítě naopak traumatizující. Tedy zda by neměl být zvolen jiný způsob zjištění, a tím i zohlednění, názoru dítěte. V úvahu by kromě již zmiňovaných prostředníků (rodičů a orgánu sociálně-právní ochrany dítěte) připadal především soudní znalec z oboru dětské psychologie.

K požadavku na přímý výslech dítěte v soudním řízení se opětovně vyjádřil ve svém rozhodnutí ze dne 26. 8. 2010 Ústavní soud ČR⁷⁸, když zrušil rozhodnutí obecných soudů o nařízení ústavní výchovy u nezletilého dítěte ve věku 15 let z důvodu toho, že nebylo slyšeno přímo před soudem, ač o to výslovně žádalo, a tím mimo jiné nebyl dostatečně zjištěn skutkový stav. Odmítl odůvodnění obecného soudu, že názor dítěte byl zjištěn jinak než osobním výslechem před soudem a že by stejně nemohl zvrátit rozhodnutí, jež bylo následně přijato. Ve vztahu k požadavku osobního slyšení dítěte přirovnal vytržení dítěte z existujícího rodinného prostředí a umístění do ústavní péče k zásahu do osobní svobody, což samo o sobě zakládá obecné základní právo být slyšen před soudem, který o omezení svobody rozhoduje. Za této situace Ústavní soud ČR shledal, že není důvod, „...*aby dospělý měl základní právo být slyšen přímo před soudem, když je rozhodováno o omezení jeho osobní svobody, a dítě nikoliv*“. Také ve svém aktuálním nálezu ze dne 19. 2. 2014 Ústavní soud ČR⁷⁹ vyslovil, že je povinností soudu dítě do řízení zapojit, pokud to není v rozporu s jeho nejlepšími zájmy. Soud musí také dítěti umožnit účastnit se jednání a k věci se vyjádřit. Případné omezení těchto práv dítěte musí být vždy řádně odůvodněno s ohledem na nejlepší zájmy dítěte.⁸⁰

---

⁷⁶ JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 274. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁷⁷ JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 275. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁷⁸ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 3007/09. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

Vedle Úmluvy o právech dítěte upravuje tuto otázku podobně i Úmluva o výkonu práv dětí⁸¹ v čl. 6. Opět umožňuje dítěti uplatnit právo na vyjádření svého názoru. Současně ukládá povinnost rozhodujícího soudního nebo správního orgánu podávat dítěti informace o významu jeho vyjádření a jeho možných důsledcích. Při hodnocení relevance názoru dítěte a jeho případného rozporu s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) nebo rodičem by měl rozhodující orgán přihlídnout k věku dítěte a jeho rozumové vyspělosti. Případné rozpory lze vyřešit znaleckým posudkem z oboru psychologie, který by měl přinést objektivní hledisko. Pokud dítě není schopno chápat význam řízení nebo není schopno formulovat své názory, má být dítěti ustanoven zástupce, který má podle čl. 10 povinnost dítě informovat o všech skutečnostech, které se ho týkají, pokud je schopno chápat obsah takového sdělení. Musí také seznámit dítě s důsledky jím projeveného názoru a s dopadem následného rozhodnutí.⁸²

Dítě v rámci svého práva na vyjádření názoru nemůže vždy současně o sobě i rozhodnout. Oblasti, kdy dítěti, které dosáhlo alespoň 12 let, právo rozhodnout přísluší, jsou např. v otázce možnosti jeho osvojení. V institucionálním prostředí (zejména před soudem) přispívá vyjádření dítěte většinou k objasnění skutkového stavu a je tak podkladem k vydání rozhodnutí. Názor a přání dítěte by měly být při rozhodování brány vždy jako důležitý aspekt. Může se však stát, že názor dítěte není v souladu s jeho nejlepšími zájmy, které musí být za každé situace respektovány, a je tedy rozhodnuto odchylně. Takové rozhodnutí musí být dítěti vhodným způsobem vysvětleno, aby neztratilo víru a odhodlání participovat na záležitostech, které se ho dotýkají.⁸³

---

⁸¹ Vyhlášena 25. 1. 1996 Radou Evropy ve Štrasburku. V ČR platná od 1.7.2001 pod zákonem č. 54/2001 Sb.

⁸² MOTEJL, O. + et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, s. 60 – 62. ISBN: 978-80-254-1750-8.

⁸³ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 66, 276. ISBN: 978-80-260-0377-9.

1.3 Právo dítěte na rodinný život

Možnost rodiče a dítěte být spolu, tvoří základní součást práva na rodinný život.⁸⁴ Prozatím nebylo vytvořeno vhodnější výchovné prostředí než prostředí rodinné, v němž dítě žije s oběma rodiči,⁸⁵ proto je tato forma výchovného prostředí chráněna i Úmluvou. Úmluva v čl. 5 mimo jiné uvádí, že státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, se zavazují respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů nebo jiných osob právně odpovědných za dítě, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle Úmluvy v souladu s jeho rozvíjecími se schopnostmi. Čl. 8 Úmluvy v odst. 1 mimo jiné uvádí, a tím rozšiřuje čl. 5, že státy se zavazují respektovat právo dítěte na zachování rodinných svazků. Rodina má základní význam pro vývin a výchovu dětí. Rodinu lze brát jako pojítko mezi dítětem a společností.⁸⁶ Zvlášť významnými znaky optimálního rodinného prostředí jsou mimo jiné vnitřní stabilita rodiny, její nenarušená přirozená struktura a vhodná rodinná emoční atmosféra.⁸⁷ Rizikovým faktorem tak může být rozpad rodiny, který může být doprovázen při multikulturních soužitích i únosem dítěte mimo stát bydliště druhého rodiče.

Také česká Listina základních práv a svobod⁸⁸ v čl. 32 odst. 1 uvádí, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Odst. 4 téhož čl. stanoví, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Tímto pojetím vzniká vztah mezi právy a povinnostmi rodičů a právy dětí. Oba rodiče mají právo dítě vychovávat a naopak dítě má právo na výchovu od obou rodičů. Práva dítěte jsou tedy nejlépe chráněna uznáním prvořadosti práv rodičů.⁸⁹

---

⁸⁴ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 268. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Jan Šabata, nakladatelství Doplněk, 2006, s. 17, 18. ISBN: 80-7239-192-5.

⁸⁶ LACA, S. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 76. ISBN 978-80-87182-19-2.

⁸⁷ LACA, S. *Sociální pedagogika v kontextu teorie a praxe I*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2013, s. 26, 27. ISBN 978-80-87182-45-1

⁸⁸ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

⁸⁹ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 45. ISBN: 978-80-260-0377-9.

Tímto přistupujeme na paternalistické pojetí závislosti práv dětí na právech a povinnostech rodičů. Úmluva proto nemá vyvažovat zájmy a práva dětí a rodičů.⁹⁰

Práva rodičů tedy mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli, jak vyplývá z čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Tímto se částečně omezuje paternalistické pojetí závislosti práv dětí na právech rodičů, které bylo rozebíráno v přecházejícím odstavci, když jsou brány v potaz nejlepší zájmy dítěte jako základní zásada Úmluvy.⁹¹ Také Úmluva ve svém čl. 9 odst. 1 uvádí, že dítě má právo na život se svými rodiči, tj. nebýt proti vůli rodičů od nich odloučeno, ledaže by takové oddělení bylo v zájmu dítěte, a podle čl. 7 být v jejich péči. Z práva dítěte na život v rodině se svými rodiči lze odvozovat i právo dítěte na harmonické výchovné prostředí a na stálost tohoto prostředí, včetně práva dítěte na společný život se svými rodiči.⁹²

Další z mezinárodních úmluv obsahující právo na respektování rodinného života je Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod⁹³, která ve svém čl. 8 odst. 1 mimo jiné uvádí, že každý má právo na respektování svého rodinného života. Jak konstatoval ve svém rozhodnutí Evropský soud pro lidská práva⁹⁴, je-li prokázána ve smyslu čl. 8 existence rodinného vztahu, měl by stát v zásadě jednat tak, aby umožnil rozvoj tohoto vztahu.

Dítě má právo znát své rodiče, má právo na jejich péči a má právo se s oběma rodiči stýkat. Úmluva o právech dítěte (a další úmluvy o lidských právech) tedy chrání právo dítěte, ale i jeho rodičů, na rodinný život. Toto právo se nám tedy bude také promítat do později rozebíraného navrácení dítěte nezákonně přemístěného ze státu svého obvyklého bydliště.

---

⁹⁰ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 45. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁹¹ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 49. ISBN: 978-80-260-0377-9.

⁹² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Jan Šabata, nakladatelství Doplněk, 2006, S. 240, 241. ISBN: 80-7239-192-5.

⁹³ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. 11. 1950 (sdělení MZV č. 209/1992 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

⁹⁴ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ze dne 20. 7. 2006 ve věci Koudelka proti ČR, stížnost č. 1633/05. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

1.4 Právo dítěte na potírání nezákonného přemísťování

Specifickým čl. Úmluvy je právo dítěte na potírání svého nezákonného přemísťování ze státu svého obvyklého bydliště. V čl. 11 Úmluvy je v odst. 1 uvedeno, že státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, činí opatření k potírání nezákonného přemísťování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět. Odst. 2 vymezuje, jak získat pro tato opatření oporu, když uvádí, že za účelem potírání nezákonného přemísťování dětí budou státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, usilovat o uzavření dvoustranných a mnohostranných dohod a o přístup k existujícím dohodám. Hlavní uzavřenou mnohostrannou dohodou je Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a dále je možné zmínit Evropskou úmluvu o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí které však budou ještě podrobně rozebrány v dalších částech této práce.

Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980, ačkoliv předchází datem svého vzniku Úmluvě o právech dítěte, doplňuje požadavek čl. 11 Úmluvy, neboť společně s Úmluvou o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z téhož roku vytváří systém, jehož účelem je minimalizovat a napravovat neoprávněné přemísťování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět.⁹⁵

---

⁹⁵ SCHELLE, K., POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliša v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, s. 75, 76.

2 ÚMLUVA O OBČANSKOPRÁVNÍCH ASPEKTECH MEZINÁRODNÍCH ÚNOSŮ DĚTÍ: POJMOVÉ OTÁZKY

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „Haagská úmluva“) byla přijata dne 25. 10. 1980 Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého⁹⁶ v Haagu.⁹⁷ Haagská úmluva doplňuje Úmluvu o právech dítěte i Evropskou úmluvu o lidských právech. Předmětem Haagské úmluvy je:

- 1) zajistit bezodkladný návrat dítěte protiprávně přemístěného nebo zadržovaného v některém ze smluvních států,
- 2) zajistit, aby práva týkající se péče o dítě a styku s ním podle právního řádu jednoho smluvního státu byla účinně respektována v ostatních smluvních státech.⁹⁸

Cílem Haagské úmluvy je působit preventivně vůči rodičům, kteří by se chtěli odstěhovat s dítětem do státu mimo jeho obvyklé bydliště, a to bez souhlasu druhého rodiče, který má právo péče o dítě. Dalším cílem je ochrana dětí (nikoli tedy jejich rodičů) před škodlivými dopady jejich únosů a zadržování mimo stát jejich obvyklého bydliště. Oba cíle Haagské úmluvy - preventivní a druhý určený k zabezpečení okamžité reintegrace dítěte do jeho obvyklého prostředí, korespondují se specifickou ideou „nejlepších zájmů dítěte“.⁹⁹ Haagská úmluva obsahuje postup pro rychlý návrat dítěte prostřednictvím spolupráce mezi ústředními orgány smluvních států. Chce tak umožnit, aby o výkonu rodičovské odpovědnosti rodičů k dětem rozhodoval soud dle místa obvyklého bydliště dítěte, který dokáže lépe posoudit zvláštní okolnosti daného případu a rozhodnout tak v souladu s nejlepšími zájmy dítěte.¹⁰⁰

---

⁹⁶ Mezinárodní právo soukromé upravuje soukromoprávní vztahy, které obsahují tzv. mezinárodní prvek. Mezinárodní prvek je i mimo jiné okolnost, kdy jeden ze subjektů je cizinec nebo má v zahraničí obvyklé bydliště. Evropská unie namísto pojmu „mezinárodní prvek“ uplatňuje pojem „komunitární přeshraniční prvek“. (PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. v Praze: C.H. Beck, 2008, s. 3, 4. ISBN 978-80-7400-034-8)

⁹⁷ Pro Českou republiku vstoupila Haagská úmluva v platnost dne 1. března 1998 a byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod číslem 34/1998 Sb. K 19. 2. 2014 má Haagská úmluva 91 smluvních států s tím, že jejich počet stále roste. (Status table, www.hcch.net, [online] [cit. 2014-02-20], Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24)

⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. března 2008, sp. zn. 30Cdo 5473/2007. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. března 2008, sp. zn. 30Cdo 5473/2007. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁰⁰ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 23. ISBN 978-80-7314-158-5.

Haagská úmluva se vztahuje na každé dítě, které nedosáhlo 16 let věku a které mělo své obvyklé bydliště ve smluvním státě bezprostředně před porušením práva péče o ně nebo styku s ním.¹⁰¹ V čl. 5 Haagská úmluva definuje dva důležité pojmy, a to „právo péče o dítě“ a „právo styku s dítětem“. „Právo péče o dítě“ pro účely Haagské úmluvy zahrnuje práva vztahující se k péči o osobu dítěte a zejména právo určit místo pobytu dítěte. Pojem „právo styku s dítětem“ zahrnuje právo odvést dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je obvyklé bydliště dítěte.

Hlavní zásady Haagské úmluvy lze tedy definovat takto:

- obnovení status quo, tedy vrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště,
- podání návrhu na navrácení dítěte do 1 roku od protiprávního přemístění, resp. zadržení dítěte,
- co největší rychlost řízení (ukončení řízení do 6 týdnů po podání návrhu a navrácení dítěte bezprostředně po ukončení řízení),
- eliminace formálních překážek (například soudních poplatků a zřízení styčného soudce),
- zamezení únosu dítěte v pokračování únosu,
- pokračování výchovy dítěte oběma rodiči,
- preference prevence a mediace,
- podání návrhu na navrácení dítěte znamená nemožnost vnitrostátních orgánů rozhodovat o úpravě péče a výživy u dítěte,
- soud rozhodující o navrácení dítěte je vázán rozhodnutím, které o péči dříve učinil soud v místě obvyklého bydliště,
- neustálá specializace a vzdělávání všech osob, jichž se daná problematika týká.¹⁰²

Haagská úmluva, tedy pracuje s jednoduchou rovnicí: kompetentní orgán rozhodne o navrácení dítěte, pokud bylo protiprávně přemístěno z místa svého obvyklého bydliště (nebo

---

¹⁰¹ Čl. 4 Haagské úmluvy.

¹⁰² VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 24. ISBN 978-80-7314-158-5.

bylo protiprávně zadrženo mimo své obvyklé bydliště).¹⁰³ Haagská úmluva sama definuje některé pojmy jako je například „protiprávnost přemístění“, ale u některých definice chybí, a to zejména u pojmu „obvyklé bydliště dítěte“.

2.1 Haagská úmluva a její základní pojmy

Haagská úmluva obsahuje mnoho důležitých právních pojmů, které jsou důležité k pochopení celého řízení o navrácení dítěte ve věci mezinárodních únosů. Většinou tyto pojmy také vysvětluje. Jediný termín, který není v Haagské úmluvě obsahově vymezen je „obvyklé bydliště dítěte“.

2.1.1 Zásada nejlepších zájmů dítěte a blaha dítěte podle Haagské úmluvy

Tak jako Úmluva o právech dítěte v čl. 3 i Haagská úmluva v preambuli zdůrazňuje přesvědčení, že zájmy dětí mají prvořadou důležitost. Vzhledem k tomu, že zájmy dětí jsou součástí obecného pojmu blaho dítěte, jak bylo rozvedeno v části týkající se Úmluvy o právech dítěte, je a musí být Haagská úmluva postavena také na této zásadě. Soud (nebo příslušný orgán) smluvního státu musí v řízení o navrácení zkoumat, zda je navrácení dítěte v souladu s jeho nejlepšími zájmy a blahem. Zásady nejlepších zájmů a blaha dítěte se uplatní zejména při případné aplikaci čl. 13 Haagské úmluvy. Čl. 13 stanoví, za jakých podmínek není příslušný rozhodující orgán povinen nařídít navrácení dítěte. Příslušný orgán může odmítnout nařídít návrat dítěte, zjistí-li se, že dítě nesouhlasí s návratem a dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům. Nesouhlas dítěte se svým návratem souvisí s jeho participačním právem, jako jednou ze základních zásad vyplývajících z Úmluvy o právech dítěte.

Zásada nejlepších zájmů a blaha dítěte se uplatní také při zkoumání podmínek uvedených v čl. 13 písmena b) Haagské úmluvy. Z čl. 13 písm. b) vyplývá, že není povinnost navrátit dítě za podmínek, kdy je tu vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace. Zde rozhodující orgán právě v souladu s aplikací zásady nejlepších zájmů a blaha dítěte musí překročit znění čl. 13 Haagské úmluvy, zejména v části, která svěčuje prokázání důvodů nemožnosti navrácení

---

¹⁰³ JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 211. ISBN: 978-80-260-0377-9.

dítěte osobě, která nesouhlasí s navrácením, tedy únosci. Je-li tedy únoscem namítán čl. 13 Haagské úmluvy, a soud ho neakceptuje, musí rozhodující orgán vysvětlit, co ho k takovému závěru vedlo a v čem spatřuje větší blaho pro dítě při navrácení, než kdyby zůstalo v zemi, kam bylo přemístěno. Rozhodující orgán se také musí zabývat otázkou, zda by dítěti přemístěním vznikla újma a zda by tato újma byla většího rozsahu, než kdyby bylo dítě opětovně navraceno do místa svého obvyklého bydliště.¹⁰⁴ Při hodnocení okolností a důkazů a za účelem co nejrychlejšího vyřešení věci pomáhá rozhodujícímu orgánu Ústřední orgán Haagské úmluvy. Ústřední orgán členského státu obvyklého bydliště dítěte poskytne informace o jeho sociálním postavení v tomto státu.¹⁰⁵

Ze soudní judikatury k výkladu zásad nejlepších zájmů a blaha dítěte lze zmínit rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku (dále „ESLP“) ve věci *Silvester proti Rakousku*.¹⁰⁶ ESLP se zde ztotožnil s názorem Nejvyššího soudu Rakouska, když dospěl k závěru, že Haagská úmluva nezakládá absolutní právo na návrat uneseného dítěte; klade tak důraz na jeho blaho, když uvádí, že blahem dítěte nemusí být vždy jeho navrácení do státu obvyklého bydliště. Podle názoru ESLP ve věci *Nuutinen proti Finsku*¹⁰⁷, může být i ve fázi výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte přezkoumáno, zda navrácení je stále v souladu s nejlepšími zájmy dítěte.¹⁰⁸

Pro úplnost je třeba zmínit i další důvody, pro které není možné nařídít navrácení dítěte, tak jak je uvádí čl. 13 Haagské úmluvy. Jde o situaci, kdy:

- osoba, která namítá únos dítěte, ve skutečnosti nevykonávala právo péče o dítě v době přemístění nebo zadržení dítěte,
- osoba, která namítá únos dítěte, ve skutečnosti souhlasila nebo se později smířila s jeho přemístěním nebo zadržením.

---

¹⁰⁴ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 35. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹⁰⁵ JANOČKOVÁ, M. *Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Právní fórum, srpen 2009, ročník 6, č. 8, s. 335-340.

¹⁰⁶ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 4. 2003 ve věci *Silvester proti Rakousku*, stížnost č. 36812/97 a č. 40104/98. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁰⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 6. 2000 ve věci *Nuutinen proti Finsku*, stížnost č. 32842/96. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁰⁸ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 37. ISBN 978-80-7314-158-5.

2.1.2 Právo péče o dítě a právo styku s dítětem

Čl. 5 písm. a) Haagské úmluvy stanoví, že pro účely této Úmluvy pojem „právo péče o dítě“ zahrnuje práva vztahující se k péči o osobu dítěte a zejména právo určit místo pobytu dítěte. Haagská úmluva nedefinuje „právo péče o dítě“ příliš určitě a ponechává tak prostor pro vyjádření příslušných orgánů státu obvyklého pobytu dítěte, aby určily, zda došlo k protiprávnímu přemístění dítěte. Uvedený pojem lze přirovnat k právům a povinnostem rodičů, vyplývajícím z jejich rodičovské odpovědnosti, případně pěstounů, státních institucí nebo jiných osob, kterým svědčí právo péče o dítě, tak jak je v České republice stanoví Občanský zákoník.¹⁰⁹ Právo péče o dítě tak může vyplývat zejména ze zákonů, ze soudního nebo správního rozhodnutí či z dohody platné podle právního řádu daného státu.¹¹⁰ Platí, že jeden z rodičů nemůže dítě vytrhnout z prostředí, kde dosud žilo, a vyřadit tak druhého rodiče z možnosti o dítě pečovat, jelikož rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům.

Z mezinárodní soudní judikatury obsahující výklad pojmu „právo péče o dítě“ lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu Kanady ve věci Thomson proti Thomson¹¹¹, který nařídil bezodkladný návrat dítěte. Dítě bylo přemístěno ze Skotska matkou, která měla ve Skotsku dítě předběžně svěřeno do péče a měla zákaz z tohoto státu vycestovat. Soud naznal, že matčino právo péče o dítě bylo dočasné povahy a neměla tak právo určit místo pobytu dítěte.¹¹²

Čl. 5 písm. b) Haagské úmluvy dále stanoví, že pro její účely „právo styku s dítětem“ zahrnuje právo odvést dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je obvyklé bydliště dítěte. Ekvivalentem v českém vnitrostátním právu je ustanovení § 888 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník¹¹³, řešící právo rodiče, který nemá dítě v péči, na styk s dítětem.

---

¹⁰⁹ Mimo jiné § 865 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník: Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. Má ji každý rodič, ledaže ji byl zbaven.

¹¹⁰ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 31, 32. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹¹¹ CANADA, Supreme Court of Canada, Superior Appellate Court, 20. 10. 1994, Thomson v. Thomson 3 SCR 551, 6 RFL (4th) 290 HC/E/CA 11 (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=11&lng=1&sl=2>)

¹¹² VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 32, 33. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹¹³ § 888 - Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže; soud může také určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit. Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.

2.1.3 Protiprávní přemístění nebo zadržení

Haagská úmluva v čl. 3 obsahuje definici únosu. V čl. 3 uvádí, že přemístění dítěte do některého ze smluvních států nebo zadržení dítěte v některém ze smluvních států se považuje za protiprávní, jestliže tím bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně nebo samostatně, a toto právo vyplývá z právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, jestliže v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby nedošlo k přemístění či zadržení, a jestliže dítě nedosáhlo věku 16 let.

Splnění podmínky protiprávnosti je významnou skutečností k vyhovění návrhu na navrácení dítěte. Rozhodující je „obvyklé bydliště“, což je pojem, který bude samostatně rozebrán v jedné z následujících kapitol. Pojem „přemístění“ a „zadržení“ je vyložen v odůvodnění rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 24. 4. 2012¹¹⁴, kde byl proveden volný překlad rozhodnutí¹¹⁵ obsažených v databázi Incadat (*The International Child Abduction Database*) V nich se vyjádřil L. J. Brandon, který uvedl: *"Pro účely Konvence přemístění se uskuteční, když dítě, které předtím pobývalo ve státě svého obvyklého pobytu, bylo přemístěno přes hranice tohoto státu. Zadržení se uskuteční naopak tehdy, když dítě, které předtím bylo na ohraničenou dobu vně státu svého obvyklého pobytu a není navráceno do tohoto státu obvyklého pobytu po uplynutí této (ohraničené) doby". Stejně tak L. J. Shynn uvedl, že "počáteční přemístění dítěte, které se děje v souladu s právem, se může změnit v protiprávní zadržení, jestliže dítě je zadržováno na dobu přesahující období, které bylo mezi rodiči dohodnuto. Souhlas uplyne a zadržení se stane protiprávním."*

Jak bylo uvedeno v předchozí části, Haagská úmluva sama stanoví právo určení místa pobytu dítěte jako součást práva péče o dítě. Neplatí tedy místy zažitá představa, že pokud

---

¹¹⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 20 Co 297/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹¹⁵ United States Court of Appeals for the Third Circuit, Appellate Court, 15. 12. 2004, Whiting v. Krassner, 391F.3d 540 (3rd Cir. 2004), HC/E/Usf 778. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=778&lng=1&sl=2>); United States Court of Appeals for the Ninth Circuit, Appellate Court, 9. 1. 2001, Mozes v. Mozes, F.3d 1067 (9th Cir. 2001), HC/E/Usf 30. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=301&lng=1&sl=2>); Denmark, ØSTRE Landsret (Hight Court, Eastern Division), 4. 5. 2002, B-409-02, HC/E/DK 520. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=520&lng=1&sl=2>).

má jeden z rodičů svěřeno dítě do výlučné péče, tak může změnit pobyt dítěte jen o své vůli a takovéto přemístění nemůže být protiprávní. Změna pobytu dítěte mimo stát jeho obvyklého bydliště je určitě neběžným právním jednáním při výkonu rodičovské odpovědnosti rodičů. Jako taková tedy vyžaduje dohodu obou rodičů, případně zákonných zástupců, eventuálně rozhodnutí soudu pro případ absence takové dohody.¹¹⁶

Únos dítěte podle Haagské úmluvy je tedy protiprávní přemístění či odebrání dítěte z opatrování toho, kdo má podle zákona nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o dítě pečovat. Nejedná se však o únos pouze mezi rodiči, ale i mezi osobami, které mají přiznáno právo péče o dítě. Pokud dojde k únosu mimo stát obvyklého bydliště, hovoříme o mezinárodním únosu dítěte,¹¹⁷ kterým dochází jednak k zásahu rodiče únosce do práv druhého rodiče (případně jiných oprávněných osob), jednak do práv dítěte.¹¹⁸

2.1.4 Bezodkladnost navrácení

Čl. 11 Haagské úmluvy stanovuje, že v řízení o navrácení dětí budou soudní nebo správní orgány smluvních států jednat bezodkladně. Určuje šestitýdenní lhůtu pro povinnost vydat rozhodnutí s tím, že není-li stanovená lhůta dodržena, musí být překročení lhůty odůvodněno. Haagská úmluva je tedy postavena na požadavku rychlosti řízení, aby byly minimalizovány negativní dopady na dítě a jeho práva. K navrácení musí dojít dříve, než si dítě zvykne na prostředí ve státě, kam bylo přemístěno. Rozhodnout ve stanovené lhůtě však není vždy snadné. Soud musí věc posuzovat v souladu s nejlepšími zájmy dítěte a jeho blahem a nemůže se tedy spokojit jen s tvrzeními účastníků řízení a jimi navrženými důkazy. Pokud je to potřebné, musí provádět i složité dokazování, jako je například znalecký posudek z oboru pedopsychologie. Současně musí mít na paměti, že čím déle bude dítě pobývat mimo své obvyklé bydliště, hrozí, že se dítě v novém prostředí asimiluje, případně ztratí schopnost se dorozumět v původním jazyku poškozeného rodiče (zejména u dětí nižšího věku). Za takové situace by pro dítě návrat do státu obvyklého bydliště mohl zname-

---

¹¹⁶ JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 212. ISBN: 978-80-260-0377-9.

¹¹⁷ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 12. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹¹⁸ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 29. ISBN 978-80-7314-158-5.

nat vážnou újmu.¹¹⁹ Je tedy vhodné, aby těžiště dokazování leželo na listinných důkazech a výpovědích účastníků řízení a dítěte v rámci jeho participačního práva, případně mediaci. Prodlužující se odloučení dítěte od jednoho rodiče a naopak možnost případné manipulace dítěte druhým rodičem, může vést až k syndromu zavrženého rodiče¹²⁰. Je pak náročné rozhodnout, zda dítě navrátit za situace, kdy se s ním nemůže vrátit současně rodič, který se takové manipulace dopustil.

2.1.5 Obvyklé bydliště

Haagská úmluva neobsahuje vymezení hojně užívaného právního pojmu „obvyklé bydliště“. Jeho výklad musí být prováděn vždy individuálně a autonomně, tedy nezávisle na právních regulacích vnitrostátního práva. Lze přitom přihlížet k většinové judikatuře soudů napříč právními řády a právními systémy.¹²¹ O obvyklém bydlišti hovoříme jako o místu, v němž vykazuje dítě vysokou míru sociální integrace. Nelze přitom zaměňovat obvyklé bydliště s tuzemským trvalým pobytem. Trvalý pobyt je institutem správního práva, který má veřejnoprávní charakter a v zásadě nic nevypovídá o soukromoprávním vztahu právního subjektu k určitému místu.¹²²

Také judikatura Soudního dvora Evropské unie se vyjadřuje o obvyklém bydlišti v podobných tendencích. Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ze dne 2. 4. 2009¹²³ v jedné z právních vět konstatoval: „*Pojem obvyklé bydliště“ podle čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území člen-*

---

¹¹⁹ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 33. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹²⁰ Syndromem zavrženého rodiče se rozumí většinou nenápadné manipulování a programování dítěte jedním z rodičů v neprospěch druhého rodiče. Rodič to činí tak, že dítěti vsugeruje, že druhého rodiče nemá rádo a nechce se s ním stýkat. Tímto jednáním však dítěti způsobuje mimo jiné deprivaci a vnitřní konflikt, protože u dítěti je uložena dřívější pozitivní zkušenost s tímto rodičem. (VYMÉTAL, J. *Úzkost a strach u dětí: [jak jim předcházet a jak je překonávat]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s.123. ISBN 80-7178-830-9)

¹²¹ Vhodným nástrojem je INCADAT – The International Child Abduction Database – je databáze vzniklá aktivitou Haagské konference mezinárodního práva soukromého, která jednak obsahuje vlastní databázi rozhodnutí soudů různých smluvních států haagské únosové úmluvy, ale také jejich analýzu. Samotnou databázi a podrobnosti o ní lze najít na www.incadat.com. (JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 212. ISBN: 978-80-260-0377-9.

¹²² K tomu viz § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), v platném znění.

¹²³ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 4. 2009 ve věci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Nejvyššího správního soudu ve Finsku, C – 523/07. (*Úřední věstník Evropské unie*, www.eur-lex.europa.eu, [online] [cit. 2014-03-22], Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/Lex%20UriServ.do?uri=OJ:C:2009:141:0014:0015:CS:PDF>)

ského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě. Vnitrostátnímu soudu přísluší určit místo obvyklého bydliště dítěte s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě.“¹²⁴

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011¹²⁵ vysvětluje pojem obvyklého bydliště tak, že odkazuje na rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010¹²⁶, v němž bylo vyloženo, že z použití přídavného jména "obvyklý" lze pouze usoudit, že pobyt musí vykazovat určitou trvalost či pravidelnost a že: „*Za účelem rozlišení mezi obvyklým bydlištěm a pouhou dočasnou přítomností je třeba zdůraznit, že pobyt musí obvykle určitou dobu trvat, aby se vyznačoval dostatečnou mírou stálosti. Sociální a rodinné prostředí dítěte, které je zásadní pro určení místa jeho obvyklého bydliště, je tvořeno různými faktory, které se liší v závislosti na věku dítěte. Skutečnosti, které je třeba vzít v úvahu v případě dítěte školního věku, se proto liší od skutečností, ke kterým je třeba přihlížet v případě nezletilého, který ukončil své studium, nebo také od skutečností, které jsou relevantní v případě kojence.*“ Nejvyšší soud České republiky tedy za příhodnější než "obvyklé bydliště" dle překladu v Úředním věstníku - považuje výraz "obvyklý pobyt", „*neboť lépe vystihuje autonomní povahu tohoto ukazatele, na rozdíl od vnitrostátním právem užívaným a zažitým termínem "bydliště", u něhož se předpokládá úmysl se na určitém místě trvale zdržovat (srov. např. jiné jazykové verze, anglický **habitual residence**, německý **gewöhnliches Aufenthalt**, francouzský **résidence habituelle**, či slovenský **obvyklý pobyt**). Obvyklý pobyt tak představuje místo, v němž má osoba těžiště svého života.*“

Krajský soud v Brně ve svém rozhodnutí ze dne 15. 5. 2012¹²⁷ se k problému obvyklého bydliště vyjádřil mimo jiné takto: „*Za účelem rozlišení mezi obvyklým bydlištěm a pouhou*

---

¹²⁴ JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 212, 213. ISBN: 978-80-260-0377-9.

¹²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹²⁶ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010 ve věci Barbara Mercredi proti Richardu Chaffovi, C – 497/10. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹²⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 20 Co 356/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

dočasnou přítomností je třeba zdůraznit, že pobyt musí určitou dobu trvat, aby vyznačoval dostatečnou míru stálosti. Prostředí dítěte nízkého věku je především rodinné prostředí tvořené osobou či osobami, s nimiž dítě žije, které jej skutečně opatrují a pečují o něj. V mnohých případech je těžké takové bydliště nalézt, když například rodiče dítěte cestují za prací apod. Dle judikatury soudů různých členských států, které rozhodovaly ve věci mezinárodních únosů dětí, se časové určení délky pobytu nutné pro vznik "obvyklého bydliště" liší. ...Vždy je ale kladen důraz na dosažení dostatečného stupně kontinuity bydlení/pobytu dítěte v určité zemi. Dítě musí mít k určitému místu vytvořen vztah "domova", mít zde např. svého lékaře, chodit tam do školky či školy, mít zázemí kamarádů, popř. příbuzných, ztráta takového místa pro něho musí být určitým traumatem."

2.2 Rozhodnutí o podaném návrhu na navrácení dítěte

Podle čl. 8 Haagské úmluvy má osoba, instituce nebo jiný orgán, který tvrdí, že dítě bylo přemístěno nebo zadrženo jednáním porušujícím právo péče o dítě, právo žádat buď ústřední orgán¹²⁸ obvyklého bydliště dítěte, nebo ústřední orgán kteréhokoliv jiného smluvního státu o pomoc při zajištění návratu dítěte. Ústřední orgán státu, v němž se dítě nachází, učiní nebo zařídí, aby byla učiněna všechna opatření potřebná k dosažení dobrovolného navrácení dítěte.¹²⁹ Zašle písemnou výzvu rodiči-únosci k návratu dítěte do státu obvyklého pobytu, případně též oznámí soudu ve státě, kde se dítě nachází a kde probíhá řízení o výkon rodičovské odpovědnosti k dítěti, že se jedná o dítě, které bylo neoprávněně přemístěno ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy.¹³⁰ Po obdržení oznámení o protiprávním přemístění nebo zadržení dítěte soudní nebo správní orgány smluvního státu, do něhož bylo dítě přemístěno nebo v němž bylo zadrženo, nemohou věcně rozhodovat o právu péče o dítě, dokud nebude rozhodnuto, že dítě nemá být podle Haagské úmluvy navraceno, nebo nebude-li podán návrh na navrácení v přiměřené lhůtě po obdržení oznámení.¹³¹ Jedná se o důležité ustanovení Haagské úmluvy, protože je pravidlem, že rodič, který je únoscem,

---

¹²⁸ Ústřední orgány jsou spojením mezi jednotlivými státy, konkrétními právními úpravami i právními systémy. Jako ústřední orgán může v členském státu Haagské úmluvy vystupovat také nezisková organizace, jako je tomu například ve Velké Británii. (JANOČKOVÁ, M. *Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Právní fórum, srpen 2009, ročník 6, č. 8, s. 335 - 340)

¹²⁹ Čl. 10 Haagské úmluvy.

¹³⁰ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 29. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹³¹ Čl. 16 Haagské úmluvy.

podává ve svém domovském státě návrh na svěření dítěte do své péče. Po obdržení oznámení tak musí být opatrovnické řízení přerušeno.

2.2.1 Rozhodnutí o navrácení dítěte a jeho vykonání

Řízení o navrácení dítěte je zahajováno na návrh oprávněné osoby¹³² u příslušného soudu, který zkoumá, zda došlo k protiprávnímu přemístění ve smyslu čl. 3 Haagské úmluvy, včetně zkoumání obvyklého bydliště dítěte. Dále příslušný soud zkoumá, zda uplynulo období kratší jednoho roku ode dne protiprávního přemístění nebo zadržení a zda se jedná o dítě mladší 16 let. Pokud jsou splněny tyto podmínky, nařídí příslušný orgán bezodkladně navrácení dítěte.¹³³

Jak uvádí ve svém rozhodnutí ze dne 24. 4. 2012 Krajský soud v Brně¹³⁴, soud rozhoduje v rámci řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věci jeho mezinárodního únosu výlučně o tom, zda bude dítě do místa obvyklého bydliště (pobytu) navraceno či nikoliv. Nerozhoduje ani o výchově a výživě dítěte, ani o styku rodičů s dítětem. Navrácení dítěte do členského státu jeho obvyklého bydliště (pobytu) nezbytně neznamená jeho navrácení k opuštěnému rodiči a jeho oddělení od rodiče, který dítě zadržel. Soud vždy nařizuje navrácení dítěte do obvyklého bydliště (pobytu), nikoliv navrácení do rukou druhého z rodičů.

V souladu s nejlepšími zájmy dítěte a k minimalizaci negativních následků u dítěte při jeho návratu do státu obvyklého bydliště může soud ve svém rozhodnutí o navrácení stanovit určité podmínky nebo záruky, za jakých má k navrácení dojít. Tyto záruky nebo podmínky však mají omezenou územní platnost jen na území státu, kde bylo rozhodováno. Proto podmínka, která byla například obsažena v rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 24. 4. 2012¹³⁵, aby se poškozený rodič zdržel podání trestního oznámení či jiného podnětu příslušným úřadům (ve státě obvyklého bydliště dítěte), směřujícího k zahájení trestního stíhání vůči rodiči – únosci, nebrání tomu, aby příslušné státní orgány zahájily trestní stíhání z úřední povinnosti. Příkladem podmínky, kterou lze jednoduše zkontrolovat (listinnými důkazy), může být uložení povinnosti poškozenému rodiči zajistit rodiči - únosci a

---

¹³² Osoby, které svědčilo právo péče o dítě ve smyslu čl. 5 Haagské úmluvy.

¹³³ Čl. 12 Haagské úmluvy.

¹³⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 20 Co 297/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹³⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 20 Co 297/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

dítěti samostatné přiměřené bydlení v místě obvyklého bydliště dítěte a hrazení nákladů s tímto bydlením spojených. Další podmínkou může být povinnost hradit výživné na dítě i rodiče – únosce stanovená druhému rodiči. Institut záruk také slouží k tomu, aby se s dítětem mohl do státu obvyklého bydliště vrátit také rodič – únosce, na kterého je dítě zvyklé. Rodič - únosce nemá většinou finanční prostředky, a proto s dobrovolným návratem dítěte váhá.

Pokud je nařízeno navrácení dítěte do státu obvyklého bydliště a jsou splněny i případné záruky a podmínky, musí být takové rozhodnutí také vykonáno. Nejvhodnější variantou, zejména pro dítě, je dobrovolný odjezd dítěte s rodičem - únoscem zpět do státu, který je v rozhodnutí uveden. Pokud k dobrovolnému návratu nedojde, je nutné zajistit, aby bylo takové rozhodnutí vykonáno. Aby nedocházelo k problémům s realizací výkonu rozhodnutí, je nutné při vyhotovení příkazu k navrácení pečlivě volit vhodnou formulaci. Formulace by měla být co nejpodrobnější a nejkonkrétnější, včetně praktických podrobností návratu a donucovacích prostředků, jež by se případně použily. Před stadiem výkonu rozhodnutí je třeba vyjasnit otázky týkající se cestovních dokladů dítěte. Měla by být dána možnost, aby úřady dotčeného státu vystavily provizorní doklad. I ve stádiu výkonu rozhodnutí by mělo pokračovat úsilí o dosažení dohody. Důležitá je také existence efektivních mechanismů, aby bylo možno bezodkladně přistoupit k vymáhání, pokud by nebyla sjednaná dohoda rodičů splněna. Také ve fázi výkonu rozhodnutí je nutné jednat s ohledem na nejlepší zájmy dítěte a v souladu s jeho dalšími právy. Dítě by mělo být plně informováno (s přihlédnutím k jeho věku a zralosti) o řízení o navrácení a o tom, co se stane, až se vrátí do státu svého obvyklého bydliště.¹³⁶

Také při realizaci výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte je vhodná spolupráce mezi soudy, úřady a dalšími účastníky ve státě, kam má být dítě navráceno. Je vhodné, aby stát, kam má být dítě navráceno, vydal zrcadlový příkaz („*mirror order*“) státu, který o navrácení rozhoduje, k zajištění ochrany dítěte v návaznosti na jeho návrat. Soud posuzující navrácení dítěte musí být vybaven informacemi týkajícími se ochranných opatření a služeb ve státě obvyklého bydliště dítěte, je-li toho zapotřebí jako pomoci k zajištění bezpečného navrácení dítěte. Za tímto účelem je vhodné využít celostátních, regionálních i mezinárodních

---

¹³⁶ Příručka dobré praxe v rámci Haagské konference z 25. října 1980 O občanskoprávních aspektech mezinárodního únosu dětí, Díl IV – Výkon. (překlad do českého jazyka poskytnut Městským soudem v Brně)

soudních sítí a styčných soudců. Příslušné soudy a úřady by měly navzájem komunikovat s cílem provedení praktických i právních ujednání, jakých je zapotřebí pro bezpečný návrat dítěte. Je žádoucí, aby tato ujednání byla provedena dříve, než se vydá příkaz k navrácení dítěte.¹³⁷

Jak pro řízení o vydání rozhodnutí o navrácení dítěte, tak i pro případné vykonávací řízení je vhodné, aby osoby podílející se na rozhodování byly náležitě vyškoleny. Všechny zúčastněné osoby si musí uvědomovat cíle Haagské úmluvy a dalších souvisejících mezinárodních dohod. Musí se umět vyrovnat s případným tlakem ze strany médií nebo rodičovských občanských sdružení. Proto je vhodné, aby byly členskými státy vypracovány praktické návody, příručky a seznamy toho, co se nemá opominout.¹³⁸

2.2.2 Rozhodnutí o nenavrácení dítěte

Haagská úmluva připouští výjimky, při kterých není možné dítě navrátit: Jedná se o případy, kdy ten, kdo nesouhlasí s navrácením prokáže, že:

- a) osoba žádající o navrácení nevykonávala v době přemístění nebo zadržení právo péče o dítě nebo ve skutečnosti souhlasila s přemístěním nebo zadržením dítěte v jiném státě (tato případná námitka ze strany osoby – únosce se však těžko dokládá důkazními prostředky),¹³⁹
- b) je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace,¹⁴⁰
- c) návrat dítěte by nedovolovaly základní zásady požádaného státu o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁴¹

Osoby - únosci se v praxi snaží namítat většinou důvod uvedený pod písmenem b). Snaží se účelově získat vyjádření odborníků deklarujících až patologické stavy v psychice dítěte, které by znemožňovaly jeho navrácení. Soudní judikaturou jsou však deklarovány jen zá-

---

¹³⁷ Příručka dobré praxe v rámci Haagské konference z 25. října 1980 O občanskoprávních aspektech mezinárodního únosu dětí, Díl IV – Výkon. (překlad do českého jazyka poskytnut Městským soudem v Brně)

¹³⁸ Příručka dobré praxe v rámci Haagské konference z 25. října 1980 O občanskoprávních aspektech mezinárodního únosu dětí, Díl IV – Výkon. (překlad do českého jazyka poskytnut Městským soudem v Brně)

¹³⁹ Čl. 13 písm. a) Haagské úmluvy.

¹⁴⁰ Čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy.

¹⁴¹ Čl. 20 Haagské úmluvy.

sadní negativní projevy, představující pro dítě fyzickou nebo duševní újmu (například zásadní zhoršení zdravotního stavu dítěte v důsledku podstatně horší lékařské péče ve státě, kam má být navraceno; vystavení dítěte týrání či zničujícímu sociálnímu prostředí).¹⁴²

Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 5. 3. 2008¹⁴³ konstatoval, že: „*Obecně přijímanou pravdou je, že skutečnou obětí únosů je dítě samotné, které trpí náhlým narušením své stability, traumatickou ztrátou rodiče, který zajišťoval jeho výchovu, nejistotou a frustrací spojenou s nutností přizpůsobit se cizímu jazyku, neznámým kulturním podmínkám, učitelům, příbuzným.*“; „*Oba cíle Úmluvy - jeden preventivní, a druhý určený k zabezpečení okamžité reintegrace dítěte do jeho obvyklého prostředí - korespondují se specifickou ideou „nejlepších zájmů dítěte“. Nicméně je třeba připustit, že přemístění dítěte může někdy být odůvodněno objektivními důvody, které mají co do činění jak s dítětem samotným, tak s prostředím, s nímž je dítě nejtěsněji spojeno. Proto Úmluva uznává potřebu jistých výjimek z obecných závazků států při zajišťování návratu dětí, které byly protiprávně přemístěny nebo zadrženy.*“

V odůvodnění tohoto rozhodnutí je obsažen odkaz na další rozhodnutí členských států Haagské úmluvy vyjadřující se k aplikaci čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. Pro příklad lze zmínit rozhodnutí United States Court of Appeals ze dne 13. 3. 1996¹⁴⁴, kde se soud vyslovil tak, že *"výjimka, spočívající v hrozbě vážné újmy neposkytuje soudu státu, kam bylo dítě uneseno, možnost spekulovat nad tím, kde dítě bude šťastnější. Toto rozhodnutí je otázkou péče o dítě, vyhrazené soudu státu, kde dítě mělo obvyklý pobyt před únosem. Vážné nebezpečí může existovat pouze, když návrat vystaví dítě bezprostředně hrozícímu nebezpečí dříve než bude vydáno rozhodnutí o právu péče o dítě, např. navrácení dítěte do válečné zóny, oblasti, kde je hladomor, nebo kde je vážná hrozba zneužití dítěte, nebo jeho zanedbávání, či mimořádné citové závislosti a soud v místě obvyklého pobytu dítěte není schopen nebo ochoten poskytnout dítěti adekvátní ochranu"*.

---

¹⁴² JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 213. ISBN: 978-80-260-0377-9.

¹⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 5473/2007. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁴⁴ United States Court of Appeals for the Sixth Circuit, Appellate Court, 13. 3. 1996, Friedrich v. Friedrich, 78F.3d 1060 (6th Cir. 1996), HC/E/Usf 82. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=82&lng=1&sl=2>)

K čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy se vyjadřuje také Krajský soud v Brně ve svém rozhodnutí ze dne 24. 4. 2012¹⁴⁵. Interpretuje ho tak restriktivně, že soudy by o jeho aplikaci měly uvažovat pouze ve výjimečných případech, například bude-li prokázáno, že rodič požadující navrácení dítěte na dítěti spáchal trestný čin, pohlavně ho zneužíval nebo týral. Jako další důvod uvádí prokázání toho, že dítě trpí závažným onemocněním či postižením a jeho návrat do místa obvyklého bydliště by dítě vystavil duševní újmě nebo znamenal zhoršení jeho duševního postižení či zdravotního stavu. Nesnesitelnou situaci vykládá tak, že ve státě, kam se má dítě navrátit, je epidemie, občanská válka či teroristické útoky.

Haagská úmluva požadavek na navrácení dítěte několikrát deklaruje¹⁴⁶, a proto je nutné vnímat navrácení dítěte jako její primární cíl. Je nepochybné, že některé řízení o navrácení může být pro dítě traumatickou událostí, avšak nedochází k naplnění čl. 13 Haagské úmluvy. V těchto situacích je třeba jednat v souladu s nejlepšími zájmy dítěte a tomuto traumatu se snažit předejít. Jedna z kompetencí ústředních orgánů smluvních členských států je rovněž usnadnění smírného řešení.¹⁴⁷ Výsledkem smírného řešení by mělo být sjednání dohody, ať již bude obsahovat dohodu o navrácení dítěte nebo dodatečný souhlas s přemístěním dítěte. Správnost této tendence podporuje v rámci činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého tzv. Maltský proces,¹⁴⁸ který se snaží směřovat k podpoře mediace v oblasti mezinárodních únosů.¹⁴⁹ Smírčí řízení prostřednictvím mediace bude samostatně rozebráno v jiné kapitole této diplomové práce.

Dalším důvodem pro nenavrácení dítěte je participační právo dítěte. V čl. 13 Haagské úmluvy je také stanoveno, že soudní nebo správní orgán může odmítnout nařídít návrat dítěte, zjistí-li se, že dítě nesouhlasí s návratem a dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům.

---

¹⁴⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 20 Co 297/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁴⁶ Zejména preambule a čl. 1, 7 a 12 Haagské úmluvy.

¹⁴⁷ Čl. 7 písm. b) Haagské úmluvy.

¹⁴⁸ Tento proces byl odstartován na základě závěrů Soudní konference o přeshraničních rodinněprávních vztazích, jež se konala ve dnech 14. až 17. 3. 2004 na Maltě.

¹⁴⁹ JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 214. ISBN: 978-80-260-0377-9.

2.2.3 Procesní úprava v České republice

Procesní vnitrostátní normou v České republice, která obsahuje zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí, je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“). Použije se na případy aplikace Haagské úmluvy a Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „Nařízení Brusel IIa“).¹⁵⁰ Řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí je v rámci českého procesního práva zvláštním občanským řízením se specifickými zásadami a postupy vůči jiným řízením, jejichž primárním cílem je ochrana práv dětí.¹⁵¹

Podle § 479 z. ř. s. je pro řízení místně příslušný okresní¹⁵² soud, v jehož obvodu má sídlo Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně¹⁵³ (dále jen „ÚMPOD“). Místně příslušným je tak v České republice jen Městský soud v Brně a jako soud odvolací Krajský soud v Brně. ÚMPOD je definován¹⁵⁴ jako správní úřad s celostátní působností se sídlem v Brně podřízený Ministerstvu práce a sociálních věcí České republiky, v jehož čele stojí ředitel¹⁵⁵ jmenovaný a odvolávaný ministrem práce a sociálních věcí České republiky. K úkolům ÚMPOD patří jednak zajištění sociálně - právní ochrany dětí ve vztahu k cizině a jednak výkon pravomocí a povinností ústředního orgánu, jehož zřízení předpokládá čl. 6 Haagské úmluvy. Podle čl. 7 Haagské úmluvy mají ústřední orgány smluvních států povinnost navzájem spolupracovat a podporovat spolupráci mezi příslušnými orgány ve svých státech k zajištění bezodkladného návratu dětí a k dosažení dalších cílů této úmluvy. Mají například zjistit místo pobytu dítěte, které bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo, vstoupit v kontakt s rodičem – únoscem, snažit se zajistit dobrovolné vrácení dítěte nebo alespoň

---

¹⁵⁰ § 478 z. ř. s.

¹⁵¹ SEDLÁK, P., JANOČKOVÁ, M. *Povaha řízení dle ustanovení §193a a násl. o. s. ř.* Právní fórum, červenec 2009, ročník 6, č. 7, s. 287-292.

¹⁵² § 3 odst. 1 z. ř. s. určuje věcnou příslušnost soudu, a to tak, že pro řízení v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak.

¹⁵³ ÚMPOD vznikl v Brně, a to účinností zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, když k 1. 4. 2000 právně zaniklo předchozí Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu dětí. ÚMPOD však pokračoval ve stejném personálním složení, organizační struktuře i stejném rozsahu činnosti. Významné proto bylo jeho vyčlenění z resortu Ministerstva spravedlnosti České republiky a začlenění do kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. (VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 49. ISBN 978-80-7314-158-5.)

¹⁵⁴ V § 3 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁵⁵ Aktuální ředitel ÚMPOD je JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph. D. (*Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně*, www.umpod.cz, [online] [cit. 2014-02-24], Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/organizacni-struktura/>)

působit mediačně tak, aby bylo možné mezi rodiči dosáhnout smír.¹⁵⁶ Místo pobytu dítěte může ÚMPOD v České republice zjistit prostřednictvím ústřední evidence obyvatel, za pomoci orgánů sociálně - právní ochrany dětí nebo Policie ČR. V některých členských státech Haagské úmluvy však evidence obyvatel není. Např. ve Francii se pátrá po dítěti v evidenci škol nebo jiné státy mají uzavřenou smlouvu s Interpolem nebo s Mezinárodní sociální službou.¹⁵⁷ Dalším předmětem činnosti mimo řešení případů mezinárodních únosů dětí je zejména pomoc při vymáhání výživného ze zahraničí a do zahraničí, zajištění práva styku a mezinárodní osvojení.¹⁵⁸

Řízení o navrácení dítěte lze zahájit na návrh¹⁵⁹ toho, kdo tvrdí, že jeho právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, bylo porušeno (navrhovatel). Dalšími účastníky řízení jsou podle § 481 z. ř. s. ten, o němž navrhovatel tvrdí, že právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, porušuje (odpůrce), a dítě. To je podle § 482 z. ř. s. zastoupeno opatrovníkem, kterým soud zpravidla jmenuje orgán sociálně-právní ochrany dětí.¹⁶⁰ Ve věci samé se rozhoduje rozsudkem, který je předběžně vykonatelný. Předběžná vykonatelnost má spolu s dalšími instituty (jako je nemožnost přerušit řízení, prominout zmeškání lhůty; nutnost nařídit jednání do 3 týdnů od podání návrhu; následky nedostavení se odpůrce k jednání bez řádné omluvy; požadavek na rozhodnutí do 6 týdnů od zahájení řízení; krátké lhůty pro předložení a rozhodnutí o odvolání a nemožnost podání žaloby pro zmatečnost a na obnovu řízení) přispět k požadavku bezodkladnosti řízení, tak jak ho požaduje Haagská úmluva. Současně bezodkladnost rozhodnutí koresponduje i s nejlepšími zájmy dítěte podle Úmluvy.

---

¹⁵⁶ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 49. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹⁵⁷ NOVOTNÁ, V. *Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?* Právo a rodina, 2007, ročník 9, č. 9, str. 1-7.

¹⁵⁸ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, www.umpod.cz, [online] [cit. 2014-02-24], Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>.

¹⁵⁹ § 480 z. ř. s.

¹⁶⁰ „Mgr. Pavel Bílek, Helena Kunstová – Český helsinský výbor: Cílem zákona o sociálně-právní ochraně dětí je posílit ochranu práv dítěte a jeho postavení ve vztahu k principům nastíněným mezinárodními dokumenty, zejména Úmluvou o právech dítěte. Ustanovení zákona formuluje základní princip sociálně-právní ochrany v tom smyslu, že základním a rozhodujícím hlediskem všech orgánů nebo jiných subjektů, které se dítětem zabývají nebo řeší jeho problémy, je zájem dítěte a jeho blaho.“ (SCHELLE, K. POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliše v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, s. 95)

Participační právo dítěte obsažené v Úmluvě je zobrazeno v § 487 odst. 2 z. ř. s., kde je uvedeno, že soud zjistí názor dítěte. Avšak na rozdíl od navrhovatele nebo odpůrce to nemusí být při soudním jednání. Pro soud, ale i pro dítě, má zjištění názoru dítěte pozitivní efekt. Soudu pomůže k lepšímu objasnění skutkového stavu věci. Dítěti dává pocit, že je jeho názor důležitý, a učí ho být aktivním subjektem událostí, které se ho dotýkají. Zjištění názoru dítěte by nemělo být nahrazeno jen znaleckým posudkem. Ten by měl spíše posloužit k zhodnocení relevance názoru dítěte, který je soudem zjišťován. K všeobecnému vzdělání soudce by měla patřit i schopnost vést pohovor s dítětem různého věku tak, aby měl zjištěný názor dítěte vypovídací hodnotu.¹⁶¹

Zpravidla ještě před soudním jednáním činí soud bezodkladná vhodná opatření k zajištění podmínek pro navrácení dítěte. Takovými opatřeními jsou zejména:

- a) soudní dohled nad pohybem dítěte na území státu, kam bylo uneseno,
- b) zabránění dítěti opustit území státu bez souhlasu soudu,
- c) zabránění narušení osobních vazeb mezi dítětem a navrhovatelem,
- d) na návrh úprava zatímního styku navrhovatele s dítětem za podmínky, že navrhovatel osvědčí právo péče o dítě.¹⁶²

Soud může v rozhodnutí podmínit nebo podmíněně odložit navrácení dítěte, a to splněním přiměřených záruk navrhovatelem nebo vydáním rozhodnutí anebo učiněním jiných opatření orgány státu, do něhož má být dítě navraceno.¹⁶³

Ustanovení § 488 z. ř. s. obsahuje sankce za nedostavení se odpůrce k nařízenému jednání bez včasné a důvodné omluvy a nevyjádření se k návrhu navrhovatele ani v písemné formě. V takovém případě se má se za to, že odpůrce nemá proti návrhu na navrácení dítěte námitek. O tomto následku musí být odpůrce poučen. Uvedený institut vyvolává spory o to, zda jde o řízení sporné nebo nesporné. Řízení nesporné je ovládáno zásadou vyšetřovací, která však může být v rozporu s institutem kvalifikované výzvy a nedostavení se k jednání. Procesní úpravu je nutné vykládat v souladu s Haagskou úmluvou i Úmluvou,

---

¹⁶¹ KRISTKOVÁ, V. *Práva dítěte a procesní praxe českých soudů*. Právní fórum, listopad 2005, ročník 2, č. 11, s.73-79.

¹⁶² § 486 z. ř. s.

¹⁶³ § 489 odst. 2 z. ř. s.

případně Nařízením Brusel IIa. Ústavní soud ČR se ve svém nálezu ze dne 7. 12. 2000¹⁶⁴ o způsobu aplikace Haagské úmluvy vyjádřil tak, že, jestliže je dítětem obecně zaručena ochrana nejen zákonná, ale nadto také ochrana ústavní (čl. 32 odst. 1 a 2 Listiny základních práva a svobod ČR), je nutno tyto zákonné a ústavní garance při jejich aplikaci v konkrétní věci podložit co nejpečlivěji zjištěným skutkovým stavem. Ve smyslu čl. 13 Haagské úmluvy to znamená, že důvody eliminující návrat dítěte do místa bydliště otce musí být zjištěny a objasněny natolik dostatečně, aby hrozba vážného nebezpečí fyzické nebo duševní újmy, případně nesnesitelná situace z přikázaného návratu, byly vyloučeny. A obdobně, aby co nejúplněji byly ozřejměny také všechny okolnosti, z nichž lze usuzovat na skutečný postoj otce nezletilé k jejímu současnému pobytu v ČR.¹⁶⁵ Stejně se vyjádřil také Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 28. 11. 2006¹⁶⁶ a oba soudy tak podpořily spíše nespornost návratového řízení.

Na druhou stranu pouze charakter sporného řízení umožňuje zavést instituty typu kvalifikované výzvy, případně rozhodnout ve věci bez soudního jednání za existence fikce souhlasu s rozhodnutím věci bez jednání. Zavedení prvků sporného řízení lze tedy chápat jako odpověď na požadavek bezodkladnosti návratového řízení dle Haagské úmluvy. Rychlost řízení je také zásadní skutečností, jež je sledována ESLP.¹⁶⁷ V rozsudku ESLP ve věci *Macready proti ČR*¹⁶⁸ byl vyjádřen názor, že délka řízení je jednoznačně rozhodující pro rodinný život stěžovatelů a že je nutno zaujmout přísnější přístup a donutit státy, aby zavedly preventivní i kompenzační prostředky. Tyto prostředky by byly součástí státy zavedenými zákonnými rámci, které umožní návrat dítěte ve velmi krátkém čase, a to i za situace, kdy je uplatněna námitka čl. 13 Haagské úmluvy.¹⁶⁹ ESLP důsledně stanovil, že jakmile orgány smluvního státu Haagské úmluvy zjistí, že dítě bylo neoprávněně přemístěno, mají tyto

---

¹⁶⁴ Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 12. 2000, sp. zn. III. ÚS 440/2000. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁶⁵ ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 267. ISBN 978-80-87212-50-9.

¹⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2006, sp. zn. 30 Cdo 1931/2006. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁶⁷ Rychlost řízení, resp. neposkytnutí ochrany práv v řádném časovém horizontu je Evropským soudem pro lidská práva nejčastěji judikované porušení práv účastníků řízení v souvislosti s případy mezinárodních únosů dětí. (ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 280. ISBN 978-80-87212-50-9)

¹⁶⁸ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 4. 2010 ve věci *Macready proti ČR*, stížnost č. 4824/06 a č. 15512/08. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁶⁹ ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 273, 274. ISBN 978-80-87212-50-9.

orgány povinnost snažit se odpovídajícím a účinným způsobem zabezpečit navrácení dítěte. „Opomenutí této snahy je porušením článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech (právo na respektování rodinného života) (viz např. případ *Iglesias Gil a A.U.I. versus Španělsko* ze dne 29. července 2003, odstavec 62). Každý smluvní stát se musí vybavit odpovídajícími a účinnými prostředky k zajištění souladu s jeho pozitivními povinnostmi podle článku 8 úmluvy (viz např. případy *Maire versus Portugalsko* ze dne 26. června 2003, odstavec 76 a *Ignaccolo-Zenide versus Rumunsko* ze dne 25. ledna 2000, odstavec 108).“¹⁷⁰

Uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR nebo Ústavního soudu ČR dosud nebyla překonána jinými rozhodnutími těchto institucí, a to s vědomím současné úpravy vylučující možnost dovolání.¹⁷¹ Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 3. 12. 2009¹⁷² vyslovil, že sice nejsou jeho právní názory ex lege právně závazné na případy s obdobným skutkovým či právním základem, ale došlo-li v soudní rozhodovací praxi při řešení určité materie k judikatornímu ustálení právního názoru pro určitou situaci, mělo by být soudy nižších stupňů reflektováno. Jejich případný nesouhlas musí být řádně argumentován v odůvodnění rozhodnutí. Dále Nejvyšší soud ČR ve stejném rozhodnutí konstatoval, že při řešení typově shodných případů musí soudy nižších stupňů respektovat také právní názor Ústavního soudu ČR. Nerespektování publikovaného nálezu Ústavního soudu ČR řešícího obdobnou věc, má neblahý dopad na princip právní jistoty, jak jej normuje čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR. Judikatura Městského soudu v Brně a Krajského soudu v Brně, které jsou v současné době jedinými soudy rozhodující mezinárodní únosy dětí, se v současné době nenachází ve veřejně přístupných zdrojích. Řízení před Městským soudem v Brně jsou s vyloučením veřejnosti.¹⁷³

Pokud bylo rozhodnuto o navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště, rozhodnutí je vykonatelné, a není-li povinným rodičem dobrovolně vykonáno, musí jeho realizaci zajistit soud v rámci řízení o výkon rozhodnutí. Místně příslušným je podle § 500 odst. 2 z. ř. s.

---

¹⁷⁰ *Praktická příručka pro použití nového nařízení Brusel IIa*, www.ec.europa.eu, [online] [cit. 2014-02-08], Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_new_brussels_ii_cs.pdf.

¹⁷¹ ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 269. ISBN 978-80-87212-50-9.

¹⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁷³ ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 276, 277. ISBN 978-80-87212-50-9.

soud, který vykonatelné rozhodnutí vydal. Rozhodnutí o navrácení dítěte by již mělo obsahovat také poučení o tom, že, nebude-li respektováno, může soud přistoupit k nařízení výkonu rozhodnutí. Je-li to účelné, může soud i v rámci výkonu rozhodnutí tuto výzvu zopakovat.¹⁷⁴ Nevedla-li výzva k úspěchu, nařídí soud výkon rozhodnutí uložením pokuty podle § 502 z. ř. s. Jestliže je to účelné, může soud tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí o navrácení dítěte, nařídít první setkání s mediátorem¹⁷⁵ v rozsahu 3 hodin nebo stanovit plán navykacího režimu (dále jen "plán")¹⁷⁶, je-li to v zájmu dítěte. Plán se stanoví tak, aby byl umožněn postupný kontakt dítěte s osobou oprávněnou ke styku s ním. Soud zpravidla před stanovením plánu opatří odborné vyjádření o vhodnosti, obsahu, rozsahu a době trvání a výkonem kontroly plnění plánu pověří vhodnou osobu nebo zařízení, neprovádí-li výkon kontroly soud přímo. Dále může soud nařídít povinnému setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie. Předpokladem využití těchto způsobů řešení výkonu rozhodnutí je přesvědčení soudu, že to bude efektivní, vhodné a že to nebude znamenat pouze zbytečné průtahy řízení, které nejsou v souladu s cíly Haagské úmluvy.

Podle § 504 z. ř. s. nařídí soud výkon rozhodnutí odnětím dítěte proti tomu, u koho podle rozhodnutí nebo dohody nemá být, a jeho předání tomu, komu má být navraceno. K tomuto kroku může dojít za situace, kdy jsou naplněny jmenované mírnější způsoby výkonu rozhodnutí nebo je-li po zahájení řízení z okolností případu zřejmé, že by využití alternativních způsobů zjevně nevedlo ke splnění povinnosti. Postup při výkonu soudních rozhodnutí, mimo jiné ve věcech mezinárodních únosů dětí, upravuje také Instrukce Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 5. 4. 2007 č. j. 142/2007–ODS–Org.

Není úplně podstatné, zda řízení o navrácení dítěte bude v České republice bráno jako řízení sporné nebo nesporné nebo kombinace obou. Důležité je, aby za dodržení participativních práv dítěte, jeho nejlepších zájmů a jeho blaha došlo k co možná nejrychlejšímu objasnění skutkového stavu věci a vydání soudního rozhodnutí, případně aby bylo docíleno

---

¹⁷⁴ § 501 z. ř. s.

¹⁷⁵ Mediace je technika řešení sporů za pomoci prostředníka-mediátora. Jde o alternativní způsob řešení konfliktu, který plně zapojuje strany do procesu řešení a pomáhá usnadňovat komunikaci mezi znesvářenými stranami. (*Asociace mediátorů ČR*, www.amcr.cz, [online] [cit. 2014-02-02], Dostupné z: <http://www.amcr.cz/služby-mediace/>)

¹⁷⁶ Jak už vyplývá ze zákonného ustanovení, týká se toto alternativní řešení případů, *.kdy je dítě delší dobu odloučeno od jednoho z rodičů, a došlo tak k narušeným jejich citovaným vztahům. Je potřeba tyto vztahy postupně obnovovat v přesně naplánovaných úkonech.* (BUREŠ, J. Drápal, L. + et al. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. II. díl, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 2270)

smírného řešení.

Mezi organizace pomáhající při navrácení dětí protiprávně přemístěných a zabývajících se tak ochranou práv dětí patří Dětský fond Organizace spojených národů (dále jen „UNICEF“).¹⁷⁷ Je to největší světová organizace, která se celosvětově zabývá ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí a podporou jejich všestranného rozvoje a jejich práv. I v České republice existuje tzv. Národní výbor pro UNICEF, který si klade za úkol informovat veřejnost o Úmluvě a seznamovat ji se situací dětí v ČR i ve světě, sledovat stav dětí v ČR, upozorňovat kompetentní orgány na negativní jevy, které jsou v rozporu s Úmluvou a ohrožují zdravý vývoj dětí, a organizovat vlastní programovou činnost na pomoc dětí v ČR. Další organizací je Fond ohrožených dětí – občanské sdružení na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným a opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem s působností na území ČR, které vzniklo v roce 1990. Je vhodné zmínit i Nadaci Naše dítě, která vznikla 1. 10. 1993 především za účelem podpory humanitárních projektů, jež přispívají k tomu, aby byl vytvořen účinný systém ochrany dětí v ČR a aby byla zajištěna ochrana lidských práv v rámci Úmluvy.¹⁷⁸ Dalším pomáhajícím institutem je poloformální opatření, jímž je institut styčného soudce¹⁷⁹, který by měl zjednodušit přímou komunikaci mezi soudy členských států Haagské úmluvy. Všechny státy však institut styčného soudce nemají. V takovém případě komunikují soudy buď přímo nebo pomocí ústředních orgánů členských států.¹⁸⁰ Styčným soudcem byl v ČR dne 8. 12. 2006 jmenován JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu ČR.

Na místě je zmínit statistiku rozhodování u Městského soudu v Brně v letech 2009 – 2013 v řízeních o mezinárodních únosech dětí, jak byla u tohoto soudu získána. Pokud jde o výsledky řízení v jednotlivých letech (Příloha I: Graf č. 1), tak k nejvyššímu počtu navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště došlo v roce 2011 (v 7 případech

---

¹⁷⁷ UNICEF byl založen 11. 12. 1946 a od roku 1953 je součástí OSN.

¹⁷⁸ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 53, 54. ISBN 978-80-7314-158-5.

¹⁷⁹ „Návrh na zřízení mezinárodní sítě styčných soudců byl poprvé navržen L.J. Mathew Thorpem (soudcem Vrchního soudu v Londýně) v roce 1998 na De Ruwenbergově semináři pořádaném pro soudce zabývající se mezinárodní právní ochranou dětí. Styčný soudce by měl komunikovat a usnadňovat styk národních ústředních orgánů států HU s národními soudci a soudci ze smluvních států v otázkách, které HU pokrývá. Zejména se jedná o pomoc v řízení podle čl. 13 písm. b) HU, resp. čl. 11 odst. 4 nařízení Brusel II bis. Vhodná opatření mohou mít podobu různých záruk např. prostřednictvím tzv. safe harbour orders či mirror orders.“ (VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 58. ISBN 978-80-7314-158-5)

¹⁸⁰ GLOSAROVÁ, J., NOSKOVÁ, R. *Mezinárodní únosy dětí po novele občanského soudního řádu*. Právní fórum, 2009, ročník 6, č. 5, s. 189-194.

z celkových 17). Pokud se podíváme na celkové součty ze všech zkoumaných let (Příloha I: Graf č. 2), zjistíme obdobný počet rozhodnutí o navrácení i nenavrácení. Důležitý je však údaj o tom, že nejvíce případů (17) skončilo dohodou rodičů. Hodnota „jiný výsledek“, uváděná v obou grafech, představuje situace, kdy byl dán nedostatek podmínek řízení. Zajímavá je také statistika států (Příloha I: Graf č. 3), kam měly být děti případně navraceny. Nejčastějším státem byly pro mne překvapivě USA s 10 případy.

2.3 Zajištění vykonávání práva styku dítěte s rodičem ve věcech s mezinárodním prvkem

Předmětem Haagské úmluvy je také podle čl. 1 písm. b) zajistit, aby práva týkající se styku s dítětem podle právního řádu jednoho smluvního státu byla účinně respektována v ostatních smluvních státech. Čl. 5 písm. b) Haagské úmluvy stanoví, co je to „právo styku s dítětem“. Právo styku zahrnuje právo odvést dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je obvyklé bydliště dítěte. Tato definice se shoduje s definicí v Nařízení Brusel IIa. Podle rozhodnutí ESLP ve věci Elsholz proti Německu¹⁸¹ je pro rodiče a jeho dítě základním prvkem rodinného života to, aby byli spolu, i když soužití obou rodičů skončilo. Návrh musí být podán stejným způsobem jako návrh na návrat neoprávněně přemístěného nebo zadržovaného dítěte.¹⁸² Ústředním orgánem v České republice je ÚMPOD.¹⁸³

V rámci Evropské unie (dále jen „EU“)¹⁸⁴ je styk rodiče s dítětem řešen i v Nařízení Brusel IIa¹⁸⁵. Nařízení Brusel IIa usnadňuje výkon přeshraničního práva na styk pro státy EU, protože rozhodnutí o styku vydané v jednom státě je v jiném členském státě přímo uznatelné a vykonatelné. Lze tedy požádat příslušné orgány členského státu, kde žije druhý rodič s dítětem, o výkon rozhodnutí. Nařízení neupravuje postup soudu při výkonu rozhodnutí. Ten se bude řídit vnitrostátním právem státu, kde bude výkon probíhat. Uplatní se tedy

---

¹⁸¹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 7. 2000 ve věci Elsholz proti Německu, stížnost č. 25735/94. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁸² Čl. 21 Haagské úmluvy.

¹⁸³ ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 315, 318. ISBN 978-80-87212-50-9.

¹⁸⁴ Mimo Dánsko, které má sjednanou výjimku.

¹⁸⁵ Čl. 1 odst. 2 písm. a): právem na styk s dítětem rozumí Nařízení Brusel IIa zejména právo vzít dítě na omezenou dobu na místo odlišné od místa jeho obvyklého bydliště.

hraniční určovatel *lex loci executionis*.¹⁸⁶ Úprava řízení v České republice je obdobná jako při řízení o navrácení neoprávněně přemístěného nebo zadržného dítěte mimo své obvyklé bydliště.

---

¹⁸⁶ ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 318 – 320. ISBN 978-80-87212-50-9.

3 MEZINÁRODNÍ SMLOUVY A SEKUNDÁRNÍ AKT EVROPSKÉ UNIE

V případě, že existuje rozhodnutí soudu o péči dítěte nebo styku s ním, je možné se domáhat navrácení dítěte protiprávně přemístěného nebo zadržného mimo své obvyklé bydliště nejen dle Haagské úmluvy, což je nejčastěji využívaný způsob, ale také cestou řízení o uznání a následném výkonu takového existujícího soudního rozhodnutí.¹⁸⁷ Mezinárodní prameny, které umožňují domáhat se navrácení dítěte formou uznání a následným výkonem již existujícího rozhodnutí nebo zajišťující ochranu práv dětí v těchto řízeních, jsou zejména:

mezinárodní smlouvy:

- Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí¹⁸⁸,
- Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí¹⁸⁹,
- Evropská úmluva o výkonu práv dětí¹⁹⁰,
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁹¹;

sekundární akt EU¹⁹²:

- Nařízení Brusel IIa.¹⁹³

---

¹⁸⁷ Tím se zakotvuje vykonatelnost rozhodnutí o povinnosti navrátit dítě bez exequaturního řízení. Písemnosti související s uznáním rozhodnutí, s vykonatelností nevyžadují legalizaci ani jiné formality. (PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008, s.208, 209. ISBN 978-80-7400-034-8.

¹⁸⁸ Ze dne 19. 10. 1996 (sdělení MZV č. 141/2001 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁸⁹ Ze dne 20. 5. 1980 (sdělení MZV č. 66/2000 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁹⁰ Ze dne 25. 1. 1996 (sdělení MZV č. 54/2001 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁹¹ Ze dne 4. 11. 1950 (sdělení MZV č. 209/1992 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

¹⁹² V souladu s čl. 288 Smlouvy i fungování Evropské unie představují prameny sekundárního práva nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Nařízení je normou s obecnou působností a přímou použitelností na území států tvořících evropský justiční prostor. Tvoří unijní právní úpravu, která je nezávislá na úpravě vnitrostátní. (ROZEHNALOVÁ, N. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s.33. ISBN 978-80-7478-016-5)

¹⁹³ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 15, 38. ISBN 978-80-7314-158-5.

3.1 Nařízení Brusel IIa

Haagská úmluva je doplněna určitými ustanoveními Nařízení Brusel IIa. Ty se budou používat v případech únosu dítěte mezi členskými státy EU, za existence soudního rozhodnutí z nalézacího řízení. Pravidla Nařízení Brusel IIa ve vztazích mezi členskými státy tak převažují nad pravidly Haagské úmluvy¹⁹⁴. Cílem Nařízení Brusel IIa je, obdobně jako u Haagské úmluvy u svých členských států, zabránit rodičovským únosům dítěte mezi členskými státy. A pokud k únosu dojde, zaručit rychlé navrácení dítěte do jeho členského státu původu dítěte. Pro účely nařízení se únosem dítěte rozumí neoprávněné odebrání a neoprávněné zadržení.¹⁹⁵ V případě, že dojde k únosu dítěte z jednoho členského státu do jiného členského státu, soud státu, kam bylo dítě uneseno, použije Haagskou úmluvu doplněnou nařízením Brusel IIa. Soud nařídí navrácení dítěte vždy, pokud může být dítě v členském státě původu ochráněno. Tím Nařízením Brusel IIa omezuje výjimky vyplývající z článku 13 písm. b) Haagské úmluvy a jde navíc ještě dál. Rozšiřuje povinnost nařídít navrácení dítěte i v případech, že by mohlo být navrácením vystaveno újmě, a to za situace, kdy orgány členského státu původu přijaly nebo jsou připraveny přijmout vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení. Existence vhodných opatření nebo jejich připravenost státu je přijmout, musí být soudem v souladu s nejlepšími zájmy dítěte ověřena. Také Nařízením Brusel IIa požaduje uplatnění participačního práva dítěte. Současně musí být vyslechnuta strana požadující navrácení. Je také kladen důraz na bezodkladnost řízení, když k rozhodnutí ve věci má dojít do 6 týdnů.¹⁹⁶

Postup výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte není Nařízením Brusel IIa upraven. Řídí se podle příslušného vnitrostátního procesního práva. Předpokladem je, aby byla používána rychlá a účinná zákonná úprava a aby byly naplněny cíle Nařízení Brusel IIa.

Evropský parlament EU zavedl v roce 1987 funkci zprostředkovatele Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí¹⁹⁷ jejich rodiči. Cílem tohoto institutu je smířící řízení, které by mělo dospět ke zprostředkované dohodě mezi rodiči, a to ve výluč-

---

¹⁹⁴ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2008, s.190. ISBN 978-80-7400-034-8.

¹⁹⁵ Čl. 11 odst. 2 Nařízení Brusel IIa.

¹⁹⁶ *Praktická příručka pro použití nového nařízení Brusel II*, [www.ec.europa.eu](http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_new_brussels_ii_cs.pdf), [online] [cit. 2014-02-08], Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_new_brussels_ii_cs.pdf

¹⁹⁷ Od září 2009 je jmenována zprostředkovatelkou Evropského parlamentu pro tyto případy místopředsdkyně Evropského parlamentu Robertu Angelilli.

ném zájmu dětí, jichž se spor týká. Tím by se zajistily (mimosoudním řízením) nejlepší zájmy uneseného dítěte a děti i rodiče ušetřily emotivního a psychického napětí vyplývajícího ze soudních řízení.¹⁹⁸

3.2 Databáze INCADAT

V roce 1999 na podporu jednotného výkladu Haagské úmluvy a tím i jejího efektivního fungování zřídila Haagská konference o mezinárodním právu soukromém databázi soudní judikatury INCADAT¹⁹⁹. Databáze zpřístupňuje rozhodnutí jednotlivých členských států týkající se případů únosů dětí, Haagskou úmluvu samotnou, jakož i další rozhodnutí týkající se mezinárodních únosů dětí a důvodovou zprávu a praktickou příručku týkající se Haagské úmluvy. Databáze INCADAT umožňuje vyhledání shrnutí rozhodnutí, ale i odkazy na plné texty rozhodnutí a právní analýzy v angličtině, francouzštině a španělštině. Databáze je průběžně aktualizována a je využívána soudci, ústředními orgány Haagské úmluvy, právníky, vědci a ostatními zájemci v tomto rychle se rozvíjejícím odvětví práva.²⁰⁰ K rychlému rozhodnutí soudu o navrácení dítěte může přispět, mimo aplikace Haagské úmluvy a Nařízení Brusel IIa, také nahlédnutí soudce do příslušné judikatury v databázi INCADAT. Užitečná může být i důvodová zpráva a praktická příručka týkající se Haagské úmluvy.²⁰¹ Databáze INCADAT je přístupná na internetových stránkách www.incadat.com.

3.3 Navazující mezinárodní smlouvy

Jak již bylo zmíněno, existují další mezinárodní smlouvy týkající se mezinárodních únosů dětí, které však vyžadují existenci soudního rozhodnutí o péči nebo styku s dítětem. Ústředním orgánem v České republice pro tyto mezinárodní smlouvy je ÚMPOD. Další mezinárodní smlouvy obsahují mimo jiné práva dětí, které musí být v řízení o navrácení protiprávně přemístěným dětím uplatněny.

---

¹⁹⁸ *Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči (Vademecum)*, www.europa1.europa.eu, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/pdf/mediator_children/Child_abduction_handbook_cs.pdf.

¹⁹⁹ The International Child Abduction Database.

²⁰⁰ *The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=text.text&lng=1>.

²⁰¹ *Praktická příručka pro použití nového nařízení Brusel II.* [online] [cit. 2014-02-08], Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_new_brussels_ii_cs.pdf

3.3.1 Úmluva o pravomoci orgánů, použitelnému právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské odpovědnosti a opatření k ochraně dětí

Mezinárodní úmluva²⁰² upravuje postup k navrácení dětí přemístěných přes státní hranice v rozporu s vydaným rozhodnutím o svěřeni dítěte do individuální péče, péče ústavní, pěstounské péče, rozhodnutí o styku s dítětem apod. Osoba, jejíž práva k dítěti, daná rozhodnutím, byla porušena, může požádat o uznání a následný výkon tohoto rozhodnutí na území smluvního státu, kam bylo dítě přemístěno. K odmítnutí takového návrhu může dojít jen z důvodů nedostatku soudní pravomoci orgánu, který nalézací rozhodnutí vydal, případně v situaci, kdy došlo v nalézacím řízení k procesním chybám (neumožnění únosci být v řízení slyšen). Dalším důvodem je výhrada veřejného pořádku a neslučitelnost nalézacího rozhodnutí s pozdějším rozhodnutím vydaným v nesmluvním státě této úmluvy, jestliže pozdější rozhodnutí splňuje podmínky pro uznání.²⁰³ Počet důvodů, pro něž je možné odmítnout navrácení dítěte, je nižší než u Haagské úmluvy a Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí. Použití úmluvy, rozebírané v této kapitole, se tedy jeví jako výhodné, ale limitujícím faktorem je malý počet smluvních stran.²⁰⁴

3.3.2 Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí

Mezinárodní úmluva²⁰⁵ ve své preambuli uznává, že pro blaho dítěte je nejdůležitější rozhodnutí o jeho výchově. Uznávání a vykonání těchto rozhodnutí tak má přispět k lepší ochraně blaha dětí s tím, že vzrůstá počet případů, kdy byly děti neoprávněně přemístěny přes hranice států. Překrývá se s Haagskou úmluvou, ale hlavním rozdílem je, že vyžaduje vydané rozhodnutí o péči, s nímž je takové přemístění v rozporu. K navrácení dítěte pak dochází cestou uznání a výkonu takového rozhodnutí ve státě, do něhož bylo dítě unese-

---

²⁰² Přijata dne 19. 10. 1996 Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého v Haagu. Platnost pro ČR od 1. 1. 2002, č. 141/2001 Sb.

²⁰³ Čl. 23 odst. 2 Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelnému právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské odpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

²⁰⁴ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 40, 41. ISBN 978-80-7314-158-5.

²⁰⁵ Přijata dne 20. 5. 1980 Radou Evropy v Luxemburku. Platnost pro ČR od 1. 7. 2000, č. 66/2000 Sb.

no.²⁰⁶ Mezinárodní úmluva definuje rozhodnutí o výchově jako rozhodnutí orgánu, jehož předmětem je péče o osobu dítěte, včetně práva rozhodnout o místě jeho bydliště nebo o právu styku s ním.²⁰⁷ Návrh na navrácení dítěte musí být podán do 6 měsíců ode dne jeho přemístění nebo zadržení. Mezinárodní úmluva definuje dítě jako osobu jakéhokoli státního občanství, pokud nedosáhla věku 16 let. Dále formuluje neoprávněné přemístění dítěte jako přemístění přes mezinárodní hranice v rozporu s rozhodnutím týkajícím se jeho výchovy, které bylo vydáno v některém smluvním státě a které je vykonatelné v tomto státě, a nevrácení dítěte přes mezinárodní hranice na konci období výkonu práva styku s dítětem nebo na konci jiného přechodného pobytu na území jiného státu, než kde je vykonáváno právo výchovy a přemístění, které bylo dodatečně prohlášeno za nezákonné ve smyslu čl. 12.²⁰⁸

Za předpokladu, že rodiče i dítě jsou v okamžiku zahájení řízení občany státu obvyklého pobytu dítěte, v němž bylo vydáno rozhodnutí o výchově, že dítě, které má právo styku s určitou osobou pobývajícím v cizině, nebylo navrženo příslušné osobě, která ho má ve výchově, a že návrh byl podán do 6 měsíců, příslušný ústřední orgán učiní vše pro obnovu výchovy a soudní orgán nemá právo odmítnout dítě navrátit. Pokud není splněna podmínka jednotného státního občanství, je možné navrácení z důvodů závažných procesních pochybení v nalézacím řízení odmítnout. Pokud je podán návrh po uplynutí lhůty 6 měsíců, přistupuje ještě možnost odmítnutí z důvodů např. změny poměrů v důsledku plynutí času.²⁰⁹ V porovnání s Haagskou úmluvou je tedy tato úmluva opět účinnější, a to zejména v omezených možnostech odmítnout návrh na navrácení dítěte. Před vydáním rozhodnutí musí být také zjištěn názor dítěte, ledaže by to nebylo s ohledem na jeho věk a chápání možné. Rozdílem však je, že případný nesouhlas dítěte s navrácením není sám o sobě důvodem k odmítnutí návrhu, jako je tomu u Haagské úmluvy v článku 13. Nevýhodou bude nutnost existence nalézacího rozhodnutí a omezený počet smluvních stran.

---

²⁰⁶ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 26, 39. ISBN 978-80-7314-158-5.

²⁰⁷ Čl. 1 písm. c) Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí.

²⁰⁸ Čl. 12 Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí: Pokud v době přemístění dítěte přes mezinárodní hranice neexistuje vykonatelné rozhodnutí o výchově, vydané v některém smluvním státě, ustanovení této úmluvy se použijí na každé dodatečné rozhodnutí o výchově tohoto dítěte a prohlášení přemístění za nezákonné, vydané v některém smluvním státě na žádost osoby, která na tom má zájem.

²⁰⁹ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 39, 40. ISBN 978-80-7314-158-5.

3.3.3 Evropská úmluva o výkonu práv dětí

Cílem Evropské úmluvy o výkonu práv dětí²¹⁰ je podporovat práva dětí, poskytnout jim procesní práva a usnadnit jejich výkon tím, že bude zabezpečeno, aby děti, přímo nebo prostřednictvím jiných osob nebo orgánů, byly informovány o soudních řízeních, která se jich týkají, a mohly se soudních řízení účastnit a vyjádřit zde svůj názor. Cílem je také umožnit dítěte právo určit si svého vlastního zástupce (tam kde je to odůvodněno, i advokáta). V řízení, jehož účastníkem je dítě (myšleno osoba mladší 18 let), ukládá Evropská úmluva pro výkon práv dětí soudu před vynesáním rozhodnutí posoudit, zda má informace dostatečné k tomu, aby mohl rozhodnout v souladu s nejlepšími zájmy dítěte. Dále zavazuje soud k rychlému projednání věci (bez zbytečných průtahů) včetně řízení vykonávacího. K tomu musí směřovat i procesní předpisy zabezpečující rychlý výkon rozhodnutí.²¹¹ Stejný postup by měl být volen i v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů.

3.3.4 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Rada Evropy - evropský systém na ochranu lidských práv a základních svobod zakotvil do svého Statutu myšlenku evropského sjednocení s cílem chránit ideály a zásady, které jsou společným dědictvím evropských států, podporovat jejich hospodářský a sociální pokrok společně s prioritní úlohou zabezpečit zachování a další rozvíjení lidských práv. Podle čl. 3 Statutu Rady Evropy: *“Každý stát Rady Evropy uznává zásady právního pořádku a zásadu, že každá osoba, která je pod jeho jurisdikcí, požívá lidské práva a základní svobody a zavazuje se skutečně účinně spolupracovat na uskutečnění cílu Rady jak je vymezený v I. kapitole“*.²¹² Základní a prvořadý požadavek Statutu je zabezpečení dodržování lidských práv pro všechny osoby podléhající jurisdikci státu jeho státními orgány a společenskými institucemi. Evropské demokratické státy tak formulovaly svoje představy o ochraně a garanci lidských práv a svobod v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Evropská úmluva“).²¹³ Evropská úmluva je mezinárodní

---

²¹⁰ Přijata dne 4. 11. 1950 Radou Evropy v Římě. Platnost pro ČR od 1. 1. 1993, č. 209/1992 Sb.

²¹¹ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 26, 27. ISBN 978-80-7314-158-5.

²¹² STRÁŽNICKÁ, V., ŠEBESTA, Š. *Člověk a jeho práva. Mezinárodní úprava ochrany lidských práv*. Bratislava: JUGA, 1994, s. 94. ISBN 80-85506-30-0.

²¹³ Přijata dne 25. 1. 1956 Radou Evropy ve Štrasburku. Platnost pro ČR od 1. 7. 2001, č. 54/2001 Sb. Podepsána v roce 1950, nabyla platnosti v roce 1953.

smluvní dokument, jehož předmětem úpravy jsou základní lidská práva a svobody. Její vztah k jiným normativním dokumentům je univerzálního charakteru.²¹⁴

K projednávání porušení Evropské úmluvy zřizuje Rada Evropy Evropský soud pro lidská práva (dále „ESLP“) se sídlem ve Štrasburku. Je tvořen stejným počtem soudců jako je členských států Rady Evropy. Soudci jsou voleni na období devíti let. ESLP zasedá v senátech složených z devíti soudců. Členem senátu je ex offio soudce, který je příslušníkem zúčastněného státu. Ostatní soudce vybírá předseda ESLP losováním před projednáním věci. Mimo výjimečných případů jsou zasedání ESLP veřejné a jeho porady neveřejné. Rozsudek ESLP musí být odůvodněn a je konečný. Jestliže je rozhodnutí nebo opatření soudního nebo jiného orgánu smluvní strany úplně nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z Evropské úmluvy a jestliže vnitrostátní právo smluvní strany nezabezpečuje adekvátní náhradu vzniklé škody jako důsledek tohoto rozhodnutí nebo opatření, přizná se podle čl. 50 Evropské úmluvy v rozhodnutí ESLP poškozené straně spravedlivé zadostučinění nebo satisfakce. Satisfakcí může být i pouhé konstatování porušení lidského práva nebo základní svobody. Další satisfakci může představovat přiznání symbolické náhrady škody, ale i značné finanční odškodnění v závislosti na konkrétním případě.

Smluvní strany se zavázaly v čl. 53 Evropské úmluvy spravovat se rozhodnutími ESLP ve všech sporech, ve kterých jsou stranami. Z tohoto ustanovení se všeobecně odvozuje mezinárodněprávní závaznost a vykonatelnost každého rozhodnutí ESLP ve věcech porušení lidských práv a základních svobod podle Evropské úmluvy. Rozhodnutí a posudky ESLP se uvádějí ve sbírkách rozhodnutí, v ročenkách a ve výběru nejzajímavějších případů (Yearbook, Digest).²¹⁵ Vnitrostátní rozhodovací činnost soudů členských států Evropské úmluvy by tak měla být konformní s judikaturou ESLP.²¹⁶ Před ESLP může být samozřej-

---

²¹⁴ STRÁŽNICKÁ, V., ŠEBESTA, Š. *Člověk a jeho práva. Mezinárodní úprava ochrany lidských práv*. Bratislava: JUGA, 1994, s. 94 – 111. ISBN 80-85506-30-0.

²¹⁵ STRÁŽNICKÁ, V., ŠEBESTA, Š. *Člověk a jeho práva. Mezinárodní úprava ochrany lidských práv*. Bratislava: JUGA, 1994, s. 109 – 114. ISBN 80-85506-30-0.

²¹⁶ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR ze dne 15. 11. 2006, sp. zn. I. ÚS 310/05, obsahuje konstatování, že...“orgány veřejné moci mají obecnou povinnost přihlížet k interpretaci Evropské úmluvy prováděné ESLP. Rozhodnutí ESLP představují významné interpretační vodítka pro aplikaci Úmluvy. ...Soudy jsou pak povinny přihlížet k judikatuře ESLP. To platí tím spíše za situace, kdy takovouto judikaturou argumentuje účastník řízení před českým obecným soudem. Pokud se k takovéto argumentaci obecný soud nijak nevyjádří, dopouští se pochybení, které může ve svých důsledcích vést až k porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy, eventuálně příslušného dotčeného základního práva Úmluvy. V každém případě je pak také dotčen čl. 1 odst. 2 Ústavy.“, In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

mě projednávána také stížnost týkající se řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí, tak jako tomu bylo např. ve věci *Macready* proti České republice.²¹⁷

3.4 Komparace formálních aktů

Z rozdílů mezi Úmluvou o právech dítěte a Haagskou úmluvou je možné zmínit definici dítěte. Úmluva ji uvádí v čl. 1, když dítě definuje jako osobu mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Haagská úmluva se podle čl. 4 vztahuje na všechny děti, které nedosáhly věku 16 let. Obě mezinárodní úmluvy uvádí jako základní hledisko nejvyšší zájmy dítěte. Cílem obou úmluv je chránit děti mezinárodní úpravou před škodlivými účinky jejich protiprávního přemístění nebo zadržování a stanovit postupy k zajištění jejich bezodkladného návratu do státu obvyklého bydliště, stejně jako ochránit práva styku s nimi.²¹⁸

Vztah mezinárodních smluv (dvoustranných, mnohostranných) a norem sekundárního práva Evropské unie má několik možných rovin. Při aplikaci je nutno přistupovat k jednotlivým případům s přihlédnutím k pravidlům obsaženým v konkrétních evropských normách.²¹⁹ Při řešení návratu protiprávně přemístěného nebo zadržované dítěte může přicházet v úvahu použití ustanovení více než jedné z mezinárodních smluv.²²⁰ Může tedy případně dojít k tzv. konfliktu pramenů práva. Ke konfliktu pramenů nedochází, pokud je vztah mezi nimi jednoznačně v jednom z těchto pramenů řešen. Jestliže však do důsledku vztah řešen není, konflikt nastává a použije se pravidlo *lex specialis derogat legi generali*²²¹; za speciální se přitom považuje úprava:

- *lex posterior derogat legi priori*,²²²

²¹⁷ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 4. 2010 ve věci *Macready* proti ČR, stížnost č. 4824/06 a č. 15512/08. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

²¹⁸ VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, s. 25. ISBN 978-80-7314-158-5.

²¹⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s.39. ISBN 978-80-7478-016-5.

²²⁰ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2009, s. 49. ISBN 978-80-7239-231-5.

²²¹ Je to právní princip pocházející z římského práva, který znamená, že jestli existuje rozpor mezi ustanoveními dvou právních předpisů, přednost má konkrétnější právní předpis oproti všeobecnějšímu. Toto pravidlo se uplatní, jen pokud jsou to dva právní předpisy stejné právní síly. (In: Wikipedia: volná encyklopedie, [online], datum poslední úpravy této stránky je 9. 3. 2013, [cit. 2014-02-20], Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Lex_specialis_derogat_legi_generali)

²²² Je to právní princip pocházející z římského práva, který znamená, že jestli existuje rozpor mezi ustanoveními dvou právních předpisů, nebo dvou různých verzí toho stejného právního předpisu, přednost má pozdější, novější ustanovení. Toto pravidlo se uplatní, jen pokud jsou to dva právní předpisy stejné právní síly. (In: Wikipedia: volná encyklopedie, [online], datum poslední úpravy této stránky je 9. 3. 2013, [cit. 2014-02-20], Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Lex_posterior_derogat_legi_priori)

- unifikace hmotněprávní přímá před unifikací kolizní,
- ta, která vede k dosažení výsledku snadněji, tzv. pravidlo maximální účinnosti,
- užší vymezení předmětu úpravy před obecnější úpravou.

Tato pravidla se použijí i pro řešení vztahu mezinárodních smluv a nařízení, tedy i mezinárodních úmluv shora uvedených a Nařízení Brusel IIa.²²³ Haagskou úmluvu je třeba při tomto výkladu považovat ve vztahu k Úmluvě o právech dítěte za speciální.

---

²²³ ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, s. 332, 333. ISBN 978-80-87212-50-9.

4 VYUŽITÍ MEDIAČNÍHO ŘÍZENÍ A UPLATNĚNÍ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Jak již bylo uvedeno, jedním z řešení únosu dítěte je využití mediace (zejména rodinné mediace), a to v období před podáním návrhu na navrácení dítěte k soudu, v průběhu návratového soudního řízení, ale i ve fázi případného výkonu rozhodnutí. Jedná se o pro dítě co nejméně traumatizující řešení, které je v souladu s jeho nejlepšími zájmy. Vhodné je dítě v souladu s participačními právy dítěte do rodinné mediace také přiměřeně zapojit.

V České republice je mediace upravena zákonem č. 202/2012 Sb., o mediaci, který v ustanovení § 2 písm. a) definuje mediaci jako postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody. Rodinná mediace je potom definována jako mediace, která se zaměřuje na řešení konfliktů vyplývajících z rodinných vztahů. Jako předpoklady pro výkon funkce mediátora uvádí zákon o mediaci mimo jiné získání vysokoškolského magisterského vzdělání, složení zkoušky a zápis v seznamu mediátorů, který spravuje Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Toto ministerstvo také ve své vyhlášce č. 212/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, stanoví náležitosti a průběh ústní zkoušky z rodinné mediace.

Mediace může být také definována jako metoda rychlého a kultivovaného mimosoudního řešení konfliktů a sporů za asistence třetí neutrální strany, která vede jednání sporných stran k tvorbě vzájemně přijatelné dohody. K potřebnému seznámení s problémy mezi rodiči může mediátor dojít pouze citlivým přístupem a tím, že si získá jejich důvěru, že je přesvědčí o tom, že jeho konání se děje v konečném důsledku v jejich prospěch a směřuje k úspěšnému řešení.²²⁴ Mediátor nevydává rozhodnutí, ale pomáhá stranám, aby se samy dohodly na řešení sporu. Výhodou mediace je, že účastníkům ponechává kontrolu nad procesem a podobou konečného výsledku, poskytuje možnost vyhnout se nařízení navrácení

---

²²⁴ CHUDÝ, Š., NEUMEISTER, P., JŮVOVÁ, A. *Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesích [sic]*. Brno: Paido, 2010, s. 76. ISBN 978-80-7315-212-3.

dítěte soudem, příp. vykonání takového rozhodnutí, a konflikt vyřešit dohodou. Současně snižuje stávající napětí a ponechává účastníkům prostor pro případnou budoucí spolupráci. Mediace realizuje také ÚMPOD. Mediace zde probíhá prostřednictvím psychologa a právníka. Takovýto postup je schopen zajistit vedle zprostředkování dohody také soulad výsledku s hmotným právem a případně také schopnost efektivního vymožení takového výsledku i procesně - právní cestou (zpravidla zprostředkováním soudního smíru). U pracovníků ze strany ÚMPOD je samozřejmá jejich kvalifikace a dlouhodobá zkušenost s rodinnou terapií a specificky pro oblast mezinárodních únosů také dobrá jazyková vybavenost. I při profesionálním přístupu existují případy, kdy se nepodaří konflikt vyřešit, a to zejména při neschopnosti komunikace²²⁵ mezi rodiči.²²⁶

Vedle využití rozšířené a základní facilitativní mediace²²⁷ a použití transformativní mediace²²⁸ je možné v rodinné mediaci využít i evaluativní mediaci. Při evaluativní mediaci mediátor přebírá roli hodnotitele s ohledem na témata stran. Jeho úkolem je analyzovat realnost návrhů a posuzovat je. Mediátor tak často opouští facilitaci a přestává být neutrálním právě proto, že hodnotí situaci a šance stran vzhledem k různým okolnostem.²²⁹ Součástí hodnocení je i volba mediátora, co a jakým způsobem chce stranám konfliktu sdělit. Na výběr má dvě dimenze - prostý výrok nebo otázku. Otázka je samozřejmě více „medi-ační“, protože vyjadřuje větší míru respektu ke stranám a jejich moci změnit svůj život. Naproti tomu prosté tvrzení je více jasnější, stručnější, protože strany vědí na čem jsou.²³⁰ Americký psycholog Lowry vytvořil z těchto dvou dimenzí evaluační mřížku, která nazna-

---

²²⁵ Zejména verbální (slovní) komunikace, která je tvořena jak obsahovou stránkou (co sdělujeme) tak paralingvistickými projevy (hlasové projevy; rychlost projevu; přesnost, způsob, logika a srozumitelnost projevu). (ČÁBALOVÁ, D. *Pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 222 – 226. ISBN 978-80-247-2993-0)

²²⁶ JÍLEK, D., ZEŽULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, s. 202 - 204. ISBN: 978-80-260-0377-9.

²²⁷ Zúčastněné strany vzájemně respektují dohodu jako výsledek dojednaného řešení; jednání vede neutrální třetí strana; mediátor zásadně nehodnotí nápady, pohledy a postoje stran. (ŠÍŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediace - Řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*., www.rvp.cz, 5. 3. 2013, [online] [cit. 2014-02-28], Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/s/17109/FACILITATIVNI-MEDIACE-RESENI-KONFLIKTU-PROSTREDNICTVI-MEDIATORA.html/>)

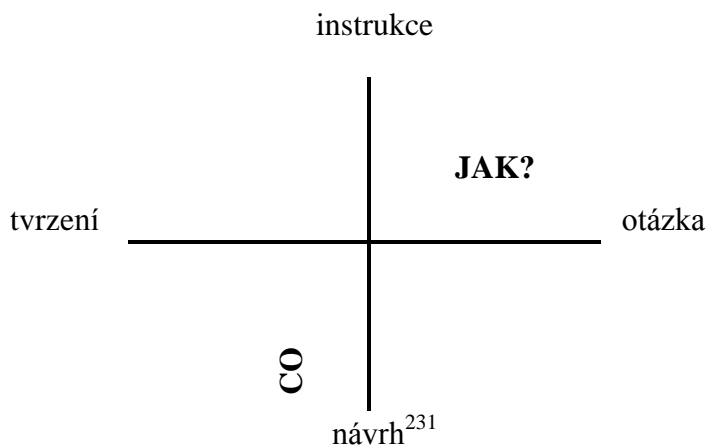
²²⁸ Vychází z facilitativní mediace; posiluje co nejvíce pravomocí jednotlivých stran; vychází z poznání potřeb, zájmů, hodnot a pohledů každé strany; dovoluje, aby postoje účastníků a jejich vztahy byly změněny během mediace a aby účastníci co nejvíce pochopili, proto jsou strany vždy přítomny na mediaci. . (ŠÍŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediace - Řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*., www.rvp.cz, 5. 3. 2013, [online] [cit. 2014-02-28], Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/s/17109/FACILITATIVNI-MEDIACE-RESENI-KONFLIKTU-PROSTREDNICTVI-MEDIATORA.html/>)

²²⁹ ŠÍŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediace - Řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*., www.rvp.cz, 5. 3. 2013, [online] [cit. 2014-02-28], Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/s/17109/FACILITATIVNI-MEDIACE-RESENI-KONFLIKTU-PROSTREDNICTVI-MEDIATORA.html/>.

²³⁰ MICHANČOVÁ, S., PAVLOVÁ, L. *Rodina, konflikt a možnosti mediace*. Vyd. 1. Křtiny: Evropský smírčí institut, 2012, 1 CD-ROM, s. 73. ISBN 978-80-260-1466-9.

čuje možnosti, které musí zvažovat mediátor při evaluativní mediaci s tím, že je možné využívat všech kombinací, které mřížka nabízí.

Obr. 1. Evaluační mřížka:

„Efektivní působení mediátorů předpokládá interdisciplinární přípravu a vzdělání. Pouze za těchto předpokladů se daří úspěšné završení zahájených mediací a vytvoření podmínek pro širší možnost rozhodování soudu mimo hlavní líčení. Zcela samozřejmým požadavkem je, aby mediaci prováděly osoby schopné jednat samostatně a pohotově, vyznačující se přirozenou autoritou.“²³²

S takovýmto pohledem na odborné a osobnostní předpoklady výkonu funkce mediátora se plně shoduje vymezení předpokladů sociálního pedagoga. Charakter sociální pedagogiky můžeme vymezit také jako interdisciplinární. Má výrazně integrující charakter. Z pohledu životní praxe soustřeďuje a dále rozvíjí teoretické poznatky pedagogických, společenských, ale i dalších vědních disciplin.²³³ Ve vztahu k mediačnímu řízení můžeme použít i vymezení sociální pedagogiky, jako optimalizaci a usměrňování krizových životních situací a procesů, a to s akcentem na vnitřní potenciál jedince a jeho individualitu.²³⁴ Takovou krizovou životní situací, která vyžaduje pomoc, může být samozřejmě i krizová situace při únosu dítěte. Pokud nahlédneme do osnov oboru sociální pedagogika v každém ročníku

²³¹ LOWRY, R.L.: Evaluative mediation. In: Folberg, J. Milne, A.N., Salem, P.: Divorce and family mediation. New York, London: The Guilford press, 2004. str. 72 – 91. ISBN 1-59385-002-6.

²³² SCHELLE, K., POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliš v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16.-17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, s. 178.

²³³ KRAUS, B., SÝKORA, P. *Sociální pedagogika I*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, s. 13.

²³⁴ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 45. ISBN 978-80-7367-383-3.

bakalářského a následného magisterského studia Institutu mezioborových studií v Brně, tak zde nalezneme mnoho předmětů, jejichž studium zdatně zkvalitní práci mediátora zejména v oblasti rodinné terapie. Z předmětů je možné například uvést: sociální komunikace²³⁵, občanské právo (včetně práva rodinného), mezinárodní právo, sociální patologie, sociální psychologie nebo techniky poznávání osobnosti. Jmenovat bychom však mohli většinu předmětů, včetně cizích jazyků, které mohou pomoci komunikovat mediátorovi zejména v případech mezinárodních únosů. Absolvent tedy získává určité klíčové kompetence, jako jsou vědomosti širšího společenskovedního základu (mimo jiné psychologie), dovednosti (schopnost sociální komunikace, řešit problémy) a psychické i fyzické předpoklady pro výkon profese sociálního pedagoga (vyrovnanost, emoční stabilita, schopnost sebekontroly, vnímavost pro různé životní situace).²³⁶ Je tedy zřejmé, že právě získání magisterského vzdělání v oboru sociální pedagogika může být dostačujícím předpokladem (po složení předepsané zkoušky a splnění zákonných předpokladů) pro zvládnutí náročné profese mediátora v rodinné mediaci a tím i ve věcech mezinárodních únosů dětí.

---

²³⁵ Při sociální komunikaci jde o komunikaci mezi lidmi, a to především pomocí používání konvenčních symbolů jako výsledku společenského konsenzu, kde se mají odbourávat bariéry, jestli nějaké jsou. Během takové komunikace se nevyměňují jen informace, ale i klíč k jejich pochopení a k objasnění, jak jim porozumět. (LACA, S. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s.194. ISBN 978-80-87182-19-2)

²³⁶ POTMĚŠILOVÁ, P. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 16. ISBN 978-80-244-3831-3.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KASUISTIKY A ROZHOVORY

Při sběru dat významných pro psaní odborného textu je možné postupovat dvojitým způsobem: metodami kvantitativními a kvalitativními. Podstatou kvalitativního výzkumu ... „je zkoumání...jevů a dějů postupy, které nevedou k přímé kvantifikaci jevů. Jde spíše o nestrukturovaný popis ... jevů nebo dějů a na něho navazující jeho všestrannou a důkladnou analýzu s cílem podat vysvětlení těchto jevů nebo dějů ve všech jejich vzájemných vztazích a souvislostech. Základními metodami sběru dat jsou u kvalitativního výzkumu nestrukturované pozorování, nestrukturovaný rozhovor.“²³⁷ Podstatou kvantitativního výzkumu ..... „je ověřování platnosti hypotéz, které jsou formulovány na samém počátku výzkumu. Aby bylo možné platnost hypotéz ověřit statistickými testy, které jsou standardními nástroji testování platnosti hypotéz, musí být data sbírána strukturovaně a jsou kvantifikována tak, aby mohla být statisticky zpracována, resp. aby mohly být použity při testování platnosti hypotéz statistické testy.“²³⁸

V diplomové práci budou využity kvalitativní metody, a to kasuistika a rozhovor. Obě metody by měly přispět k naplnění cílů praktické části diplomové práce. Hlavním cílem praktické části, stejně jako teoretické části, je ukázat na praktických případech a rozhovorech s osobami účastnícími se daných řízení, zda a jak jsou v konkrétních řízeních o navrácení dětí ve věcech mezinárodních únosů uplatňována jejich práva, definovaná v teoretické části. Dílčím cílem je ukázat na analýze řízení o navrácení dítěte a rozhovorů, zda je v souladu s teorií výsledkem pouze návrat dítěte do státu jeho obvyklého bydliště a ne rozhodnutí o svěření dítěte do péče. Dalším dílčím cílem je vyvrácení nebo potvrzení médií budované představy o dětech, které jsou odtrhávány rodičům a navraceny do nevhodného prostředí, kde jim bude ubližováno a kde budou trpět. Důležitým dílčím cílem je zjištění uplatnění sociálního pedagoga ve funkci mediátora a tím jeho podílu na uplatňování práv dětí při řešení mezinárodních únosů.

---

²³⁷ VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I*, Vydal v Brno: Institut mezioborových studií, 2010, s. 14, 15.

²³⁸ VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I*, Vydal v Brno: Institut mezioborových studií, 2010, s. 15, 16.

5.1 Kasuistiky

Teoretické poznatky by měly být uplatněny v praxi, a to si můžeme prezentovat na analýze případů, které se udály u Městského soudu v Brně. Budou zde analyzovány typické případy soudních řízení o navrácení dítěte ve věci mezinárodních únosů. Bude to řízení, jehož výsledkem bylo navrácení dítěte do státu svého obvyklého bydliště, dále řízení, které skončilo výkonem rozhodnutí, a konečně také řízení, u kterého došlo k uplatnění čl. 13 Haagské úmluvy a dítě se nenavrátilo. Uvedeny budou případy, které jsou nějakým způsobem mimořádné a tím i ukazují na všechna možná úskalí navrácení dítěte. Data byla získána z příslušných spisů Městského soudu v Brně, když byla zachována anonymizace osobních údajů. Data byla poté analyzována ve vztahu k stanoveným cílům praktické části.

5.1.1 Rozhodnutí soudu o navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště (Řecko)

Dne 28. 11. 2011 podal otec k Městskému soudu v Brně návrh na navrácení šestiletého dítěte do místa jeho obvyklého bydliště v Řecku, protože bylo porušeno jeho právo péče. Návrh odůvodnil tak, že dítě, které má řecké i české občanství, je narozeno z manželství rodičů. Matka s dítětem měla dne 7. 4. 2011 náhle odejít ze společného bytu v obci v Řecku a odjet do ČR, aniž o tom dříve jakýmkoliv způsobem informovala svého manžela a otce dítěte. Ve společné domácnosti měla odcizit i movité věci, šperky a peníze. Otec v návrhu uvedl, že svým jednáním matka porušila jeho právo na péči o dítě, když ho nenavrátila do místa jeho obvyklého bydliště v Řecku. Uvedl, že splnil podmínku Haagské úmluvy a podal návrh do 1 roku ode dne protiprávního přemístění. Ohledně života dítěte v Řecku sdělil, že tam bude zajištěna řádná péče o dítě, jakož i školní docházka. Dítě se vrátí do tamní mateřské školy, kterou navštěvovalo do dne jeho odjezdu do ČR. Co se týká péče otce o dítě, tak otec měl především zajišťovat veškeré finanční krytí všech školních, zájmových aktivit a dalších potřeb dítěte. Ohledně obvyklého bydliště dítěte v Řecku otec uvedl, že má v osobním vlastnictví rodinný dům, který splňuje veškeré předpoklady pro výchovu dítěte a jeho zdárný vývoj. Pro případ námitek ve smyslu čl. 13 Haagské úmluvy uvedl, že nejsou na místě, protože dítě bylo v místě obvyklého bydliště do dubna 2011 řádně zaopatřeno.

Dne 1. 12. 2011 vydal Městský soud v Brně rozhodnutí o zastoupení dítěte orgánem sociálně-právní ochrany dítěte (příslušný Městský úřad) v řízení o jeho navrácení. Ve stejný den byla soudem vydána výzva matce dítěte, aby se ve lhůtě 7 dnů vyjádřila k návrhu na navrácení dítěte. Výzvu si matka dítěte převzala dne 9. 12. 2011 (na adrese v ČR). Součas-

ně byl požádán ÚMPOD o prošetření poměrů v Řecku prostřednictvím tamního příslušného orgánu Haagské úmluvy. Na den 5. 1. 2012 bylo nařízeno soudní jednání do jednací síně Městského soudu v Brně.

Dne 14. 12. 2011 doručila matka dítěte soudu své vyjádření, kterým projevila nesouhlas s navrácením dítěte a trvala na své účasti u nařízeného soudního jednání. Svůj nesouhlas odůvodnila tak, že dne 7. 4. 2011 odcestovala s dítětem a zpátečními jízdenkami do ČR ke svým rodičům na dovolenou. Proto si brala jen letní věci. Otec dítěte měl o cestě vědět a dokonce zaplatit jízdenky. Jelikož na ni bylo v Řecku podáno otcem trestní oznámení pro únos a krádež, tak se do Řecka s dítětem nenavrátila a setrvala v ČR. Dále uvedla, že dítě má nahlášeno trvalé bydliště na území ČR a vykonává zde předškolní docházku. Uvedla, že otec věděl, kde se nachází, a mohl za dítětem kdykoliv přijet. Tvrdila, že nikdy nebyla porušena práva na jeho péči vůči dítěti. Dítě mělo být v Řecku zaopatřeno od svého narození v přítomnosti a opatrování matky a bratra, naopak otec odjížděl celodenně z domu za prací. V ČR je dítě již materiálně a citově zaopatřeno a vytržení z tohoto prostředí by vedlo k jeho psychické a duševní újmě (jeho návrat by byl pro něho nesnesitelný). Otec měl sám svým následným jednáním způsobit, že došlo k odcizení mezi ním a dítětem.

Dne 30. 12. 2011 podal soudu zprávu Fond ohrožených dětí (dále „FOD“), před kterým měly probíhat asistované styky otce s dítětem. Z té vyplynulo, že po dlouhých konzultacích proběhly 3 styky otce s dítětem. FOD konstatoval, že vztah mezi otcem a dítětem je velice vřelý a pevný, že oba velmi rychle a bez větších obtíží dokázali po relativně dlouhém odloučení navázat na jeho dřívější úroveň. Jejich komunikace i přes aktuální preferenci češtiny na straně dítěte nevykazovala žádné patologické projevy. Matka neměla vědomě bránit průběhu kontaktů otce s dítětem.

Ze zdravotních důvodů soudkyně bylo odročeno soudní jednání nařízené na den 5. 1. 2012 a 11. 1. 2012 a nový termín byl stanoven na 27. 3. 2012. Dne 2. 1. 2012 se písemně vyjádřil opatrovník dítěte tak, že matka žije s dítětem v domě svých rodičů a tyto podmínky jsou vyhovující pro výchovu dětí. Matka je zaměstnána a dítě navštěvuje od 16. 5. 2011 mateřskou školu. Dítě z počátku nemluvílo česky, reagovalo až na zvýšený hlas učitelky. Nyní je však situace zcela jiná, protože se dítě již adaptovalo na prostředí ve školce i v ČR. Na závěr uvedl, že podle jeho názoru existuje vážné nebezpečí, že návrat do Řecka by dítě vystavil duševní újmě a dostal ho do traumatizující situace. Z tohoto důvodu navrhl vyjádření znalce z oboru dětské psychologie a psychiatrie.

Dne 25. 1. 2012 dodal ÚMPOD soudu požadovanou zprávu příslušného orgánu v Řecku o prošetření poměrů otce dítěte v místě jeho bydliště. Z té vyplynulo, že životní podmínky pro dítě považují za velmi dobré, a to i vzhledem k tomu, že je tu dětský pokoj, který zde mělo dítě k dispozici i dříve. Konstatoval, že otec poskytuje veškeré záruky a má všechny předpoklady k tomu, aby vychoval své šestileté dítě v bezpečí a lásce. Současně bylo přiloženo rozhodnutí soudu v Řecku, kterým bylo dítě předběžně svěřeno do péče otce.

Dne 26. 3. 2012 předložila matka listinné důkazy o plné adaptaci dítěte na prostředí v ČR, o trestním stíhání své osoby v Řecku na základě právních kroků otce dítěte a o špatné politické a hospodářské situaci v Řecku. Dne 27. 3. 2012 podal písemné vyjádření otec, ve kterém uvedl, že trvá na navrácení dítěte a nesouhlasí s namítáním čl. 13 Haagské úmluvy. Dne 27. 3. 2012 se uskutečnilo soudní jednání za účasti všech účastníků řízení (mimo dítě), a to s vyloučením veřejnosti. V začátku jednání setrvali matka i otec na svých dosavadních stanoviscích. Opatrovník dítěte nesouhlasil s navrácením dítěte z důvodu jeho utrpění psychické újmy v Řecku. Otec při výslechu mimo jiné uvedl, že matka se může do Řecka vrátit a pokud by dítě bylo navraceno, mohla by ho matka kdykoliv navštěvovat, případně by mohla bydlet jako dříve v jeho domě. Dále uvedl, že dítě by bydlelo tam, kde se narodilo, pokračovalo by v původních podmínkách, chodilo do původní mateřské školy a že on má flexibilní pracovní dobu a mohl by se tak o dítě osobně starat. Nakonec uvedl, že pokud by se matka s dítětem vrátila zpět do Řecka, byl by ochoten vzít zpět trestní oznámení vůči její osobě. Matka ve své výpovědi mimo jiné uvedla, že otec věděl o návštěvě v ČR a nejel s nimi také proto, že měla probíhat rekonstrukce v jejich bydlišti. Rozhodla se zůstat s dítětem v ČR poté, co se dozvěděla o svém trestním stíhání v Řecku. Matka na závěr navrhl, aby bylo navrácení podle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy zamítnuto, případně byly při navrácení poskytnuty záruky. U soudního jednání poté došlo k **vyhlášení rozsudku, kterým bylo matce nařízeno navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště na území Řecka**, a to do 15 dnů od doručení rozhodnutí. V případě, že by matka toto rozhodnutí ve stanovené lhůtě nesplnila, byl otec oprávněn dítě převzít za účelem jeho navrácení. V rámci odůvodnění soud konstatoval, že matka neměla právo rozhodnout sama o přemístění dítěte do ČR a nebylo prokázáno, že by navrácení dítěte do Řecka mělo za následek jeho fyzickou nebo duševní újmu nebo by se jinak mělo dostat do nesnesitelné situace (čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy). Současně soud neshledal důvody pro poskytnutí přiměřených záruk v místě, kam má být dítě navraceno, jak je požadovala matka. Rozhodnutí se stalo vykonatelné dne 7. 4. 2012.

Dne 13. 4. 2012 podala matka proti rozhodnutí odvolání a současně navrhla odložení vykonatelnosti vydaného rozhodnutí. Dne 29. 5. 2012 byl spis společně s odvoláním doručen Krajskému soudu v Brně jako soudu odvolacímu. Dne 17. 7. 2012 proběhlo jednání před odvolacím **Krajským soudem v Brně** za účasti všech účastníků řízení (mimo dítě a jeho opatrovníka). V závěru jednání byl vynesena rozsudek, kterým byl **potvrzen** rozsudek soudu prvního stupně, ale **současně** byly stanoveny záruky – **povinnosti pro otce**. Otec byl povinen:

- zajistit matce a dítěti samostatné bydlení v místě obvyklého bydliště dítěte v Řecku, v bytě o velikosti minimálně 2+1 s příslušenstvím, a hradit náklady spojené s tímto bydlením, a to po dobu 6 měsíců ode dne navrácení nezletilého,
- hradit obživu matce v částce 250,- EUR měsíčně po dobu 6 měsíců ode dne navrácení,
- vzít zpět trestní oznámení, případně odvolat souhlas s trestním stíháním matky v Řecku a do budoucna se zdržet dalšího takového podání,
- nebránit matce v kontaktu s dítětem.

V odůvodnění svého rozhodnutí Krajský soud v Brně konstatoval, že dítě žilo od narození v Řecku, a mělo zde obvyklé bydliště a že otec se podílel na jeho osobní péči. Matka s dítětem zůstala v ČR bez souhlasu otce. Tímto svým jednáním se dopustila protiprávního přemístění dítěte a bylo tak nutno bezodkladně rozhodnout (za dodržení lhůty pro podání návrhu) o jeho navrácení. Současně soud neshledal důvody nenavrácení podle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy, protože dítěti taková újma nehrozí. Odvolací soud nepředpokládal vznik nesnesitelné situace pro dítě jeho odloučením od matky, protože by se měla s dítětem navrátit také. Odvolací soud však změnil rozhodnutí soudu prvního stupně v tom, že stanovil otcí povinnosti, které je nutné splnit, aby mohlo být dítě navraceno. Poskytnutí záruk odůvodnil zejména fixací dítěte na svou matku. Záruky by měly zabránit případné újmě dítěte spojené s jeho odloučením od matky. Tento rozsudek se stal pravomocný a vykonatelný dne 23. 8. 2012. O odkladu vykonatelnosti soudu prvního stupně nebylo rozhodováno.

Dne 18. 9. 2012 doručil otec Městskému soudu v Brně doklady o splnění podmínek stanovených v rozhodnutí odvolacího soudu. Dne 26. 9. 2012 obdržela matka sdělení soudu o tom, že otec splnil stanovené záruky (byly připojeny předmětné listiny), a současně byla

vyzvána, aby do 15 dnů sdělila datum, kdy bude navrácení dítěte do Řecka realizováno. Na výzvu matka odpověděla dne 3. 10. 2012 sdělením, že podle ní nebyla splněna povinnost otce, aby nebylo v Řecku proti ní vedeno trestní stíhání, protože jí ani nemůže splnit. Trestní stíhání totiž může probíhat i bez jeho souhlasu. Dne 9. 11. 2012 otec podává návrh na výkon rozhodnutí případným navrácením dítěte. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 21. 11. 2012 byla matka dítěte vyzvána, aby se podrobila soudnímu rozhodnutí a do 15 ode dne doručení usnesení předala dítě do jeho místa obvyklého bydliště v Řecku. K doručení rozhodnutí matce došlo dne 28. 11. 2012. Dne 22. 11. 2012 doplnil otec svůj návrh na výkon rozhodnutí tak, aby soud nařídil navrácení dítěte. Současně sdělil, že kontaktoval ÚMPOD a dne 20. 11. 2012 se konalo na jejich půdě, za účasti matky, mediační jednání, které však nebylo úspěšné. ÚMPOD poté dodal soudu mediační dohodu rodičů ze dne 20. 11. 2012 o setkání otce, matky a dítěte ve městě jeho současného pobytu v ČR dne 23. 11. 2012. Ohledně navrácení dítěte však k dohodě nedošlo. Dne 30. 11. 2012 před Městským soudem v Brně matka prohlásila, že se s dítětem v následujících dnech navrátí do Řecka. Bude však žádat o finanční příspěvek na letenky od otce. Otec následně soudu sdělil, že na 13. 12. 2012 zajistil a uhradil letenky do Řecka pro matku a dítě. **Matka** sice ještě nejprve namítala nesplnění některých záruk ze strany otce, ale po upozornění soudu, že tyto jsou všechny splněny, dne 13. 12. 2012 **nastoupila s dítětem do letadla a odcestovala do Řecka.**

Pokud bych hodnotil ze svého pohledu tento případ, musím souhlasit s jeho výsledkem. Také já bych dítě do Řecka navrátil. V uvedeném případě byly splněny všechny předpoklady pro rozhodnutí o navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště. Řecko i ČR jsou smluvními státy Haagské úmluvy.²³⁹ Dítě dosáhlo věku 6 let.²⁴⁰ Návrh byl otcem podán 7 měsíců od přemístění dítěte.²⁴¹ Byla osvědčena také protiprávnost přemístění dítěte ze svého obvyklého bydliště.²⁴² Otec vykonával v Řecku péči o své dítě (dítě zde od narození žilo a chodilo do školky) a s jeho přemístěním (případně zadržením) do ČR vyjádřil nesouhlas (nejméně podaným návrhem na navrácení). Za obvyklé bydliště dítěte tedy bylo nutno

---

²³⁹ *Status table*, www.hcch.net, [online] [cit. 2014-02-20],

Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24.

²⁴⁰ Čl. 4 Haagské úmluvy.

²⁴¹ Čl. 12 Haagské úmluvy.

²⁴² Čl. 3 Haagské úmluvy.

považovat Řecko. Ať již otec s cestou dítěte do ČR souhlasil nebo ne, tak sama matka uvedla, že do ČR jela jen na dovolenou a že se chtěla se do Řecka vrátit a svůj názor změnila až strachem ze svého trestního stíhání v Řecku. Soud za této situace musel nařídít navrácení dítěte²⁴³, a to i za situace, kdy z dokazování bylo prokázáno, že dítěti nehrozila v Řecku nějaká závažná újma.²⁴⁴

Problém však byl s délkou soudního řízení. Haagská úmluva stanoví v čl. 11, že nerozhodně-li se do 6 týdnů od podání návrhu, je nutné takové překročení zdůvodnit. Stejně tak vnitrostátní procesní úprava účinná v ČR v době rozhodování²⁴⁵ vyžadovala překročení 6 týdenní lhůty v rozhodnutí odůvodnit. V obou rozhodnutích, Městského soudu v Brně i Krajského soudu v Brně, takové zdůvodnění chybí, přestože rozhodnutí soudu prvního stupně bylo vydáno 4 měsíce a rozhodnutí soudu druhého stupně téměř 8 měsíců po podání návrhu na navrácení. Za situace, kdy se řízení protáhlo na tak dlouhou dobu, čímž se dítě adaptovalo na pobyt s matkou v ČR, bylo namístě stanovit podmínky otcí. Matce tím bylo umožněno navrátit se do Řecka se svým dítětem.

Pokud jde o uplatnění práv dítěte v tomto konkrétním řízení, tak lze konstatovat, že navrácení dítěte do Řecka bylo určitě v souladu s jeho nejlepšími zájmy.²⁴⁶ V souladu s čl. 3 Úmluvy bylo také stanovení podmínek otcí, které měly přispět k lepší adaptaci dítěte na staronové prostředí, do kterého se navrátilo po více než 1 roce. Navrácením²⁴⁷ bylo respektováno i právo dítěte na rodinný život s oběma rodiči.²⁴⁸ Bylo na soudních orgánech v Řecku, aby rozhodly, kterému z rodičů svěří dítě do péče.²⁴⁹ Trochu problematické by mohlo být participační právo dítěte.²⁵⁰ Dítě mělo v době soudního řízení 6 let. Soudy vůbec nezkoumaly ani neprovedly žádnou úvahu, zda by dítě bylo schopno vyjádřit svůj názor na věc a zda by nebylo vhodné ho o řízení nějak informovat a zapojit ho do něj. Soud by měl vždy vycházet z předpokladu, že dítě je schopno svůj názor vyjádřit a na řízení partici-

---

²⁴³ Čl. 12 Haagské úmluvy.

²⁴⁴ Čl. 13 b) Haagské úmluvy.

²⁴⁵ Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů bylo v našem vnitrostátním právu upraveno od 1.10.2008 v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 193a až 193e, a to do 31.12.2013.

²⁴⁶ Čl. 3 Úmluvy.

²⁴⁷ Čl. 11 Úmluvy.

²⁴⁸ Čl. 5, 8 Úmluvy.

²⁴⁹ Čl. 19 Haagské úmluvy.

²⁵⁰ Čl. 12 Úmluvy.

povat, a teprve pokud je prokázáno, že tomu tak není, od výsledku před soudem (případně před jinými osobami) upustit.²⁵¹ Z toho vyplývá, že případné neaplikování participačního práva dítěte v řízení musí být vždy pečlivě v rozhodnutí odůvodněno, k čemuž však v projednávané věci nedošlo. Ze spisu navíc nevyplývá, že by byl zjišťován názor dítěte jiným způsobem. V rámci řízení se vyjadřoval pouze FOD ve smyslu chování dítěte při asistovaném styku s otcem. Opatrovník dítěte navrhol nenavrácení dítěte z důvodu jeho adaptace na prostředí v České republice a vypracování znaleckého posudku z oboru pedopsychologie. Z jeho písemného vyjádření z ledna 2012 vyplynulo, že s dítětem hovořil. Avšak jakákoli zmínka o případném názoru dítěte na navrácení do Řecka chybí. Myslím si, že i ve věku 6 let by bylo vhodné využít participačního práva dítěte a vhodným způsobem ho informovat a vyslechnout. Pokud by soud disponoval přívětivější jednací síní než jsou jednací síně u Městského soudu v Brně a Krajského soudu v Brně, tak by to mohlo být i příslušným soudcem v takové místnosti. Jinak by bylo vhodné názor dítěte zjistit soudcem mimo jednací síň nebo prostřednictvím opatrovníka, případně ÚMPOD v rámci mediace. Každopádně mělo odůvodnění obou rozhodnutí obsahovat alespoň vysvětlení, proč participační právo dítěte nebylo využito.

5.1.2 Rozhodnutí soudu o navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště včetně nutnosti výkonu rozhodnutí (Rakousko)

Dne 23. 2. 2011 podal otec k Městskému soudu v Brně návrh na navrácení pětiletého dítěte do místa jeho obvyklého bydliště v Rakousku, protože bylo porušeno jeho právo péče a dítě bylo protiprávně přemístěno jeho matkou do ČR. Návrh odůvodnil tak, že je pravděpodobným biologickým otcem dítěte. Jako „formální matrikový otec“ je zapsán bývalý manžel matky dítěte. Od narození dítěte až do dne 22. 12. 2010 se navrhovatel o dítě staral a osobně o ně pečoval a žil s ním ve společné domácnosti v Rakousku. Matka dítěte společné bydliště opustila koncem roku 2006, nadále bydlela ve stejném městě a posléze souhlasila s tím, že bylo dítě svěřeno rakouským soudem do pěstounské péče navrhovatele. V polovině roku 2009 se matka dítěte vrátila zpět do ČR a navrhovatel jí po dohodě vozil dítě ke stykům a následně ho odvázel zpět do Rakouska. Domluva s matkou však byla stále

---

²⁵¹ Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 19.2.2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014].

složitější a ke zlomu došlo v srpnu 2010, kdy mu matka poté, co si pro dítě přijel, sdělila, že dítě přihlásila v ČR do mateřské školy a že zde zůstane. Po důrazném nesouhlasu navrhovatele matka souhlasila s odjezdem dítěte zpět do Rakouska. Dne 22. 10. 2010 matka přijela do Rakouska, kontaktovala dítě a došlo k setkání na vánočních trzích. Matka přicestovala ještě se svou matkou a přítelem a v nestřežené chvíli dítě vzala a unesla. Počínaje dnem 22. 12. 2010 pak navrhovatel již neměl možnost dítě vidět, i když odjel okamžitě do ČR. Zde mu matka odmítla dítě vydat a ani mu neumožnila žádný, byť telefonický, kontakt. Navrhovatel kontaktoval přes rakouský soud ÚMPOD, který se snažil zprostředkovat mediační jednání mezi navrhovatelem a matkou dítěte, ale neúspěšně z důvodu nespolupráce matky. ÚMPOD také informoval příslušný orgán sociálně - právní ochrany dítěte podle jeho místa současného pobytu v ČR. Navrhovatel v návrhu dále uvedl, že žádá soud, aby podnikl kroky k tomu, aby matka nevycestovala s dítětem mimo území ČR a aby byl prozatímně upraven styk dítětem. K návrhu doložil rozhodnutí rakouského soudu, kterým mu bylo dítě svěřeno do péče jako pěstounovi, a výzvy ÚMPOD matce k navrácení dítěte a účasti na mediaci.

Dne 25. 2. 2011 vydal Městský soud v Brně rozhodnutí o zastoupení dítěte orgánem sociálně-právní ochrany dítěte (příslušný Městský úřad) v řízení o jeho navrácení. Ve stejný den byla stejným soudem vydána výzva matce dítěte, aby se ve lhůtě 7 dnů vyjádřila k návrhu na navrácení dítěte. Výzvu si matka dítěte převzala dne 22. 3. 2011 (na adrese v ČR). Současně byl požádán ÚMPOD o prošetření poměru v Rakousku prostřednictvím tamního příslušného orgánu Haagské úmluvy. Na den 25. 2. 2011 bylo nařízeno soudní jednání do jednací síně Městského soudu v Brně. Dne 2. 3. 2011 bylo vydáno usnesení o předběžném opatření, ve kterém soud stanovil dohled na pohybu dítěte na území ČR. Dále byla matce uložena povinnost oznámit soudu každou změnu pobytu s dítětem odlišnou od trvalého pobytu v ČR a umožnit navrhovateli styk s dítětem v určené dny a bylo jí zakázáno vycestovat s dítětem mimo území ČR bez souhlasu soudu (rozhodnutí nabylo právní moci dne 7. 3. 2011).

Dne 14. 3. 2011 sdělil navrhovatel soudu, že styk určený předběžným opatřením dne 11. 3. 2011 neproběhl, protože se matka s dítětem nedostavila na určené místo. Obdržel pouze „sms“ zprávu, kde mu matka dítěte oznámila, že dítě nepřivede. Kontaktoval tedy Policii ČR, ale ta dítě nenalezla. Současně vyzval soud, aby učinil veškerá opatření k tomu, aby byl realizován soudně stanovený styk (včetně odnětí dítěte soudem), a to již na další termín styku. Dle navrhovatele věc nesnese odkladu, protože dítě je na něho velmi silně fixováno

a on nemá o jeho pobytu žádné informace. Dne 15. 3. 2011 soud vydal ve formě usnesení výzvu matce, aby nemařila stanovený styk s navrhovatelem. Soud také požádal Policii ČR, aby vyhlásila po dítěti a jeho matce celostátní pátrání a, pokud bude matka nalezena, o předání návrhu na navrácení, výzvy k jejímu vyjádření se k tomuto návrhu a předvolání k soudnímu jednání. Dne 18. 3. 2011 doložil navrhovatel na výzvu soudu potvrzení o zápisu a přijetí dítěte k povinné školní docházce pro školní rok 2011/2012 do základní školy v Rakousku, posudek mateřské školky z Rakouska, kam dítě 3 roky chodilo před přemístěním, potvrzení lékaře, kde je dítě registrováno v Rakousku, posudek sociálního orgánu z Rakouska o výchovném prostředí dítěte v době, kdy žilo v Rakousku, sdělení sousedů navrhovatele o jeho soužití s dítětem.

Dne 21. 3. 2011 sdělil opatrovník dítěte soudu, že byl zjištěn pobyt matky s dítětem, a to u její rodiny a jejího přítele; obě prostředí byly prošetřeny a jeví se jako vhodné pro dítě. Dále uvedl, že hovořil s matkou a ta nepovažuje odvoz dítěte do ČR za protiprávní. Měla uvést, že byla s dítětem u pedagogicko-psychologického pracovníka v Romském občanském sdružení, který nedoporučuje přesun či násilný návrat dítěte a podložila to jeho zprávou. Z tohoto důvodu opatrovník doporučil soudu, aby zatím ponechal dítě u matky v ČR, upravil styk s otcem v místě bydliště matky a za její přítomnosti, a to do doby, než bude stav dítěte stabilizován. Pohovor ze strany opatrovníka s dítětem proveden nebyl. Z příložené zprávy Romského občanského sdružení dětí a rodiny, kde mělo být provedeno psychologické šetření dítěte, bylo zjištěno, že z rozhovoru s dítětem jim vyplynula jeho psychická disbalance ve stresových situacích, která je vyvolána psychickou zátěží či problémem. Dále dítě vytěšňuje otce (navrhovatele), nechce hovořit o něm ani o Rakousku. Chlapec by měl trpět částečným elektivním mutismem v pozadí s psychickým kontextem. Nesoustředěnost dítěte a apatie jsou známky jeho narušení a rozrušení jeho psychiky. Na závěr Romské občanské sdružení nedoporučilo jakoukoliv manipulaci s dítětem a jeho násilný přesun do Rakouska s tím, že dítě se musí s nastalou situací sžít a se vším vyrovnat a srovnat. Současně byl doporučen kontakt s otcem.

Dne 28. 2. 2011 dodal ÚMPOD soudu požadovanou zprávu příslušného orgánu v Rakousku o prošetření poměrů navrhovatele dítěte v místě jeho bydliště. Z té vyplynulo, že zdejší úřad uvítal v září 2008 přenesení péče o dítě na navrhovatele, neboť u něho bylo zajištěno blaho dítěte. Životní podmínky považují za velmi dobré, a to i vzhledem k tomu, že je tu dětský pokoj, který je láskyplně zařízen. Konstatoval, že neexistuje žádná námitka

proti navrácení dítěte k navrhovateli s tím, že blaho dítěte a jeho ochrana jsou u navrhovatele zajištěny. Pro dítě je zapotřebí rychlý návrat k navrhovateli, který je pověřen jeho péčí.

Dne 24. 3. 2011 se uskutečnilo soudní jednání za účasti všech účastníků řízení (mimo dítě), a to s vyloučením veřejnosti. V začátku jednání navrhovatel setrval na svém dosavadním stanovisku a trval na navrácení dítěte. Matka dítěte potvrdila, že dne 22. 3. 2011 převzala výzvu soudu k vyjádření k návrhu, ale trvá na dodržení 7 denní lhůty. Otec ve své výpovědi uvedl, že umožňoval styky dítěte s matkou, pokud byl v Rakousku. V ČR se s dítětem nesešel. Matka uvedla, že s návrhem na navrácení dítěte nesouhlasí, neboť si dítě přeje být u ní. Podle jejího názoru se nedopustila únosu, protože dítě s ní chtělo dítě do ČR jít. Uvedla, že dítě po přemístění po navrhovateli netesknulo, neptalo se na něho, nechtělo s ním ani telefonovat. Ohledně stanovených styků matka uvedla, že ke styku dne 11. 3. 2011 chtěla dítě přivést, ale na místě předání viděla otce ve společnosti více lidí a televizního štábu, proto od předání dítěte upustila. Po poučení soudu matka slíbila, že k dalšímu styku dítě přivede a otec se zavázal, že přijde sám. Matka byla také soudem poučena, že pokud nevyužije procesní lhůtu 7 dnů na vyjádření k návrhu a dalšího jednání se nezúčastní, bude soud jednat v její nepřítomnosti. Poté bylo jednání odročeno na 31. 3. 2011.

Dne 30. 3. 2011 sdělil navrhovatel soudu, že dne 25. 3. 2011 proběhl jeho styk s dítětem, při kterém na něho dítě reagovalo velmi pozitivně. Dále uvedl, že dítě mu bylo předáno bez spodního prádla, se zavšivenou hlavou a neostříhanými nehty na ruce i nohy. ÚMPOD sdělil, že se pokusil v případě o mediační jednání, ale matka nespolupracuje. Dne 30. 3. 2011 sdělil opatrovník dítěte, že hovořil s matkou dítěte a ta uvedla, že dítě bylo při styku s navrhovatelem spokojené a že je smířená s tím, že bude muset dítě navrátit do Rakouska. Navrhuje tedy, aby se navrácení dítěte do Rakouska zrealizovalo. Dne 31. 3. 2011 se uskutečnilo druhé soudní jednání před Městským soudem v Brně. Navrhovatel uvedl, že při jeho styku s dítětem, dítě po matce netesknulo, nežádalo o návrat k ní a že je nechal spolu telefonicky hovořit. Matka uvedla, že neví nic o tom, že by mělo dítě vší. Po provedeném styku s navrhovatelem jí dítě říkalo, že chce zůstat s ní. Nadále nesouhlasila s navrácením, ale připustila, že k němu bude muset dojít. Matka na závěr navrhl, že pokud by bylo rozhodnuto o navrácení, chce dítě sama do Rakouska odvést. Otec i opatrovník dítěte navrhli dítě navrátit. V závěru jednání se matka i navrhovatel dohodli, že k předání dítěte dojde dne 3. 4. 2011 na určeném místě v ČR. U soudního jednání poté došlo k **vyhlášení rozsudku, kterým bylo matce nařízeno navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště na území Rakouska**, a to do 10 dnů od doručení rozhodnutí.

V případě, že by matka toto rozhodnutí ve stanovené lhůtě nesplnila, byl otec oprávněn dítě převzít za účelem jeho navrácení. V rámci odůvodnění soud konstatoval, že matka neměla právo rozhodnout sama o přemístění dítěte do České republiky, že porušila právo péče dané navrhovatelí rakouským soudním rozhodnutím a že nebylo prokázáno, že by navrácení dítěte do Rakouska mělo za následek jeho fyzickou nebo duševní újmu nebo by se jinak mělo dostat do nesnesitelné situace (čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy). Rozhodnutí se stalo vykonatelné dne 31. 3. 2011.

Dne 11. 4. 2011 podal otec Městskému soudu v Brně návrh na nařízení výkonu rozhodnutí odnětím dítěte, protože dne 10. 4. 2011 uplynula lhůta stanovená matce pro navrácení dítěte. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 12. 4. 2011 **byl nařízen výkon rozhodnutí, a to odnětím dítěte matce a předáním navrhovatelí.** Na den 13. 4. 2011 byl naplánován soudním vykonavatelem výkon rozhodnutí ve městě, kde se mělo dítě na pravděpodobné adrese nacházet. V rámci součinnosti byla požádána o účast při výkonu Policie ČR a zástupce opatrovníka dítěte. Současně byl vyzván navrhovatel, aby se ve stanovenou dobu a na určené místo dostavil pro převzetí dítěte. V ranních hodinách bylo zazvoněno u dveří bytu přítele matky. Ten sdělil, že se matka s dítětem u něho nenachází. Vzhledem k zahlédnutí ženy s dítětem v náručí bylo přesto do bytu vstoupeno a hledané dítě bylo nalezeno. Matka byla seznámena se soudním rozhodnutím o odnětí dítěte. Do bytu byl matkou umožněn vstup i **navrhovatelí**, který si **dítě** následně **převzal** a odvedl s sebou. Dítě bylo rozrušeno, ale to zejména vzhledem k velkému počtu lidí přítomných na místě výkonu i celkovou atmosférou. Po odchodu z bytu již působilo v péči navrhovatele klidněji. Následně navrhovatel s dítětem odjeli z ČR do Rakouska. **Tím došlo dne 13. 4. 2011 k naplnění soudního rozhodnutí o navrácení dítěte do státu svého obvyklého bydliště.**

Mé hodnocení tohoto případu je umocněno mou osobní účastí, neboť jsem zde vystupoval v roli soudního vykonavatele. Jako v předchozím případě zastávám souhlasné stanovisko s výsledným soudním rozhodnutím. Také v tomto případě byly splněny všechny předpoklady pro rozhodnutí o navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště. Rakousko i Česká republika jsou smluvními státy Haagské úmluvy.²⁵² Došlo ke splnění podmínek věku dítěte, byla splněna lhůta pro podání návrhu (návrh podán do 2 měsíců), byla osvědčena

---

²⁵²*Status table*, www.hcch.net, [online] [cit. 2014-02-20],

Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24.

také protiprávnost přemístění dítěte ze svého obvyklého bydliště. Případ ukazuje, že nejen rodič může být postižen únosem, ale může to být také osoba, které svědčí právo péče o dítě. V tomto případě to byl oficiálně pěstoun (i když neoficiálně biologický otec), kterému bylo dítě do péče svěřeno. Tato péče byla také prokazatelně vykonávána. S přemístěním dítěte do ČR vyjádřil navrhovatel nesouhlas (nejméně podaným návrhem na navrácení). Za obvyklé bydliště dítěte tedy bylo nutno považovat Rakousko. Soud za této situace musel nařídit navrácení dítěte do tohoto státu.²⁵³ Za vyhovující lze považovat také délku řízení. K vydání rozhodnutí došlo asi za 5 týdnů, čímž byla naplněna Haagská úmluva v čl. 11 (rozhodnutí do 6 týdnů) i česká procesní úprava.

Pokud řízení opětovně rozebereme z pohledu práv dítěte daných mu Úmluvou, tak lze konstatovat, že navrácení bylo v souladu s nejlepšími zájmy dítěte podle čl. 3 Úmluvy, protože dítě se vrací do prostředí a k osobě, ve které a s kterou dlouhodobě žilo. Jednáním matky bylo dítě vytrženo ze svého sociálního prostředí, na které bylo zvyklé. Nejlepší zájmy dítěte byly dodržovány i ve vykonávacím řízení, když bylo postupováno co nejšetrněji, aby byla situace pro dítě co nejméně škodlivá. I když je nutno konstatovat, že každý výkon rozhodnutí odnětím dítěte rodiči za účasti mnoha osob, je určitým způsobem pro dítě traumatizující. Tento dočasný stav by však měl být překonán pobytem dítěte v péči osoby a v místě, na které bylo do svého přemístění zvyklé. Součástí nejlepším zájmů je i právo dítěte na rodinný život podle čl. 5 a 8 Úmluvy, které bylo matkou narušeno a navrácením tedy napraveno. Trochu problematické bylo opět umožnění participačního práva dítěte podle čl. 12 Úmluvy, tak jak bylo rozvedeno v předchozí kasuistice. Dítě mělo v době soudního řízení 5 a ½ roku a jeho osobní výslech u soudního jednání neproběhl. Ze spisu opět nevyplývá, že by byl zjišťován jeho názor jiným způsobem. Jedinou listinou, která obsahuje nějaký názor dítěte, je zpráva Romského občanského sdružení, kam byl přiveden matkou. Nelze tedy úplně hovořit o hodnověrnosti tohoto vyjádření. Opět by samotné vyjádření dítěte pravděpodobně nezabránilo jeho případnému navrácení, ale vzhledem k tomu, že dítě je subjektem soudního řízení, mělo by tak k němu být přistupováno. Český právní řád nestanovoval v době rozhodování věkovou hranici, od které by již měl být zjištěn názor dítěte. Bylo a je však nutno postupovat v souladu mezinárodními smlouvami, jako je například Úmluva o právech dítěte. Pokud již je soudem naznáno, že participačního

---

²⁵³ Čl. 12 Haagské úmluvy.

práva dítěte nebude vzhledem k jeho rozumové vyspělosti a zralosti využito, mělo by to být uvedeno v odůvodnění soudního rozhodnutí, což se opět v tomto případě nestalo.

5.1.3 Rozhodnutí soudu o nenavrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště (USA)

Dne 16. 8. 2013 podal otec (s českým občanstvím) k Městskému soudu v Brně návrh na navrácení šestiletého dítěte do místa jeho obvyklého bydliště v USA, protože bylo porušeno jeho právo péče. Návrh odůvodnil tak, že dítě se narodilo v USA a že od svého narození do srpna 2010 žili rodiče dítěte v USA ve společné domácnosti. Od srpna 2010 do 2. 11. 2012 žilo dítě pouze s matkou, ale nadále v USA ve stejném státě. Navrhovatel uvedl, že v tomto období se s dítětem pravidelně stýkal a hradil výživné. Dne 1.11.2012 matka s dítětem odcestovala do ČR a z jejich projevů navrhovatel usuzuje, že se nehodlá vrátit. Navrhovatel dále uvedl, že nesouhlasil s odjezdem dítěte z USA. Dne 2. 11. 2012 navrhovatel telefonicky informoval o situaci ÚMPOD, ale matka měla žádosti o mediaci odmítat. Dne 5. 12. 2012 měl soud v USA vydat předběžné opatření, kterým zrušil vyživovací povinnost otci vůči dítěti a matce uložil povinnost vrátit dítě k otci. Tímto rozhodnutím chtěl navrhovatel doložit svůj nesouhlas s odjezdem dítěte z USA a okamžitý zájem o jeho navrácení. Matka měla v ČR podat návrh na svěřeni dítěte do své péče a stanovení výživného s tím, že toto rozhodnutí by mělo být přerušeno. Svůj návrh doplnil dne 23. 8. 2013 tak, že se dozvěděl o ospravedlňování přemístění dítěte matkou argumentem, že s dítětem musela z USA odjet, jelikož zde neměla matka ani otec povolen pobyt a obávala se tak nucené deportace, která by byla na újmu dítěte. Otec se k této argumentaci vyjádřil tak, že si nechal v USA zpracovat právní rozbor situace po navrácení dítěte v případě, že by byla zjištěna nelegálnost pobytu otce. Z tohoto právního rozboru mělo vyplynout, že pokud by byl otec odhalen jako nedokumentovaný cizinec a měl ve své péči dítě, které je občanem USA, měl by právo žádat o zproštění vyhoštění. Jelikož by dítě nemělo v USA jiné příbuzné a mohlo by tak zůstat bez otce bezprizorní, otec by při své žádosti o získání statutu trvalého pobytu uspěl. V případě, že by mohl otec prozatímně prokázat extrémní a výjimečně tíživou životní situaci dítěte, má možnost mu Ministerstvo vnitřní bezpečnosti USA povolit legální pobyt na území USA. Tento právní rozbor amerického advokáta přiložil ke svému doplnění návrhu.

Dne 22. 8. 2013 vydal Městský soud v Brně rozhodnutí o zastoupení dítěte orgánem sociálně-právní ochrany dítěte (příslušný Městský úřad) v řízení o jeho navrácení. Ve stejný

den byla stejným soudem vydána výzva matce dítěte, aby se ve lhůtě 7 dnů vyjádřila k návrhu na navrácení dítěte. Výzvu si matka dítěte převzala dne 28. 8. 2013 (na adrese v ČR). Současně byl požádán ÚMPOD o prošetření poměrů v USA prostřednictvím tamního příslušného orgánu Haagské úmluvy. ÚMPOD ale sdělil, že americký ústřední orgán prošetření poměrů nezajišťuje. Na den 26. 9. 2013 bylo nařízeno soudní jednání do jednací síně Městského soudu v Brně.

Dne 30. 8. 2013 sdělila matka, že se nevzdává práva na účasti projednávané věci a že nesusouhlasí s rozhodnutím bez nařízení jednání. Uvedla, že do 7 dnů zašle podrobné vyjádření k návrhu. Dne 4. 9. 2013 doručila matka dítěte soudu své vyjádření, kterým projevila nesusouhlas s navrácením dítěte a navrhla zamítnutí návrhu. Ve vyjádření potvrdila, že dítě se narodilo v USA a že společně s jeho otcem vedli do 17. 8. 2010 společnou domácnost. Poté měla být otcem dítěte donucena společné bydlení opustit. Otec pak měl hradit výživné nepravidelně a v různých částkách. Také styk otce s dítětem probíhal nepravidelně a s otcem byla těžká domluva, když si pro dceru někdy přijel a někdy ne. Otec měl poté zavinit ukončení pracovního poměru matky ke dni 31. 10. 2012. Ta se tak dostala do situace, kdy musela opustit USA a navrátit se s dítětem do České republiky. Dále uvedla, že tím vlastně naplnila dohodu rodičů dítěte z minulosti, když se shodli, že dítě začne plnit povinnou školní docházku v České republice. Matka sdělila, že otec navíc věděl, že odcestuje s dítětem do České republiky a po příjezdu o tom otce informovala. Uvedla, že otec na dítě od doby, kdy jsou v České republice, nepřispívá žádným výživným. Popřela, že by nechtěla řešit situaci mediací. Jen trvá před mediátorem na osobní účasti obou stran sporu, tedy i otce. Ohledně poměrů dítěte v ČR sdělila, že se zde velmi dobře adaptovalo. Od 15. 11. 2012 chodilo do školy a od 2. 9. 2013 navštěvuje v ČR 1. třídu základní školy. Dítě mělo být podrobeno vyšetření psychologkou, která dospěla k závěru, že se dítě v ČR dobře adaptovalo a návrat do USA bez matky by jí mohl způsobit vážnou újmu. Nesouhlas s navrácením závěrem odůvodnila hlavně adaptací dítěte na prostředí v ČR s tím, že změnou prostředí by mohl být ohrožen jeho zdravotní vývoj. Dalším argumentem byla doba, po které měl otec požádat o navrácení dítěte, když toto vysvětluje motivací otce využít dítě k legalizaci svého pobytu v USA. Dle jejího hodnocení by ani nebyl schopen o dítě pečovat. Pokud by bylo dítě navraceno, obává se vzhledem k nelegálnímu pobytu otce, že by mohlo dítě skončit v ústavním zařízení. A to i za situace, kdy by měl být na matku, z podnětu otce, vydán v USA zatykač a ona by po tak svém případném návratu s dítětem

mohla být zatčena. Matka doložila potvrzení o školní docházce dítěte a zprávu psychologů z vyšetření dítěte.

Dne 16. 9. 2013 se písemně vyjádřil opatrovník dítěte tak, že matka žije s dítětem v novostavbě rodinného domu, kde má uzavřenu nájemní smlouvu na dobu určitou s možností prodloužení a dítě zde má svůj pokoj. Dítě nastoupilo od září 2013 do základní školy v místě bydliště v ČR. Opatrovník nemá k péči matky o dítě žádné výhrady. Z informací, které o případu má, usuzuje, že otec je motivován při svém návrhu snahou o legalizaci svého pobytu v USA. Opatrovník sdělil, že požádá dětskou psychologku, která má dítě aktuálně v péči, o provedení pohovoru s dítětem a zjištění jeho stanoviska. Z rozhodnutí amerického soudu ze dne 7. 12. 2012 bylo zjištěno, že dne 5. 12. 2012 vydal tamní soud nařízení matce vrátit dítě otci do USA, a dále, že na matku se uvaluje vazba ve věznici v USA do doby, než navrátí dítě otci nebo jeho právnímu zástupci a bude předvedena před soud během dalšího možného dne konání soudního líčení (tato sankce by se měla uplatnit po zadržení matky v USA).

Dne 26. 9. 2013 se uskutečnilo soudní jednání za účasti matky, zástupce ÚMPOD a Městského státního zastupitelství v Brně. Otec se k jednání nedostavil a byl zastoupen svým právním zástupcem. Opatrovník dítěte se k jednání nedostavil. Jednání proběhlo opět s vyloučením veřejnosti. V začátku jednání setrvali matka i zástupce otce na svých dosavadních stanoviscích. Matka při svém výslechu mimo jiné uvedla, že neměla souhlas otce s vycestováním (ústní ani písemný) a ani na tento souhlas nečekala. Uvedla, že důvodem jejího odjezdu do ČR byla ztráta zaměstnání a dřívější dohoda s otcem dítěte, že dítě zahájí školní docházku v ČR. Na dotaz státního zástupce sdělila, že dítě se v ČR dobře adaptovalo, hovoří dobře česky, chodí zde do školy a do kroužků, je zde šťastné. Po otci se mu stýská, neboť teď nemají společný kontakt (otec mu ani netelefonuje). K dalšímu dotazu uvedla, že nemá finanční prostředky na uhrazení kauce a pokuty, aby se nedostala v USA do vězení. Dítě nemá kdo jiný do USA doprovodit. Po odchodu účastníků z jednací síně byl proveden pohovor soudkyně s dítětem. To uvedlo, že v ČR chodí školy, kde se mu líbí. Pamatuje si na to, jak bydleli v USA. S tátou by se chtělo vidět třeba na Vánoce, když by mohl přijet do ČR a jezdilo by za ním o prázdninách; samotné bez „mamky“ by za otcem jet natrvalo nechtělo, protože by mu bylo po „mamce“ smutno. Nyní má tady velkou rodinu, bydlí v domě. Dále uvedlo, že se v USA narodilo a v ČR bylo před jejich návratem pouze jednou. Sdělilo, že umí nadále anglicky a že když sem přijeli, bylo mu po USA smutno. Teď už by tam ale žít natrvalo nechtělo. Popisovalo, že než odjelo z USA, jezdilo

za tátou a spalo u něho v pátek a sobotu. Vyslovalo přání, aby mu táta nyní telefonoval, ale on tak nedělá.

Opatrovník dodal dne 21. 10. 2013 soudu zprávu z psychologického vyšetření dítěte. Z ní vyplynuly tyto závěry:

- dítě se v ČR během uplynulého roku adaptovalo zcela dobře, zapojilo se jak do širší rodiny, tak do kolektivu vrstevníků v mateřské a následně v základní škole,
- podle jejich informací není dítě s otcem v kontaktu přibližně od února 2013,
- k otci má dítě pozitivní citový vztah, dává ho otevřeně najevo, je znát, že v tomto směru ho nikdo v prostředí matky proti otci neovlivňuje,
- za svůj domov považuje dítě prostředí u matky, zahrnuje do něj i širší rodinu, v prostředí otce na něho rušivě působila přítomnost jeho nové partnerky a její dcery,
- dítě rozhodně a jednoznačně odmítá návrat do USA,
- z psychologického hlediska psychologka nenacházela žádné okolnosti, které by znamenaly, že návrat do USA by byl v zájmu dítěte a byl pro něho přínosem.

Dne 25. 10. 2013 podala matka návrh na nařízení předběžného opatření ve věci zdržení se vycestování otce s dítětem z ČR u Okresního soudu Praha-východ, a to v rámci řízení o výkon rodičovské odpovědnosti, které je od července 2013 přerušeno. Návrh odůvodnila tak, že dne 22. 10. 2013 se otec dostavil do ČR a žádal po matce styk s dítětem. Matka se obávala, že nezletilá má americké i české občanství a otec si tak může vyřídit její pas a opustit ČR. Ze stejných důvodů podala u stejného soudu i návrh na předběžné opatření, kterým by byl povinen otec zdržet se styku s dítětem. V tomto návrhu napadla matka i nestrannost ÚMPOD, která se projevila u neúspěšného mediačního jednání na jejich půdě dne 6. 11. 2013. Dne 29. 10. 2013 ještě matka podala k pražskému soudu návrh na předběžné svěřeni dítěte do své péče. Usnesením Okresního soudu Praha - východ byl tento návrh zamítnut. Současně byl otci upraven styk s dítětem vždy 2 dny v týdnu na území ČR a byla mu uložena povinnost zdržet se vycestování s dítětem z České republiky. Dne 11. 11. 2013 matka zaslala Městskému soudu v Brně svůj opakovaný návrh na zamítnutí návrhu na navrácení, který odůvodnila mimo jiné čl. 13 Haagské úmluvy.

Dne 7. 11. 2013 přišla soudu obecná odpověď z Ministerstva zahraničních věcí ČR o následcích nelegálního pobytu v USA. Odpověď obsahovala sdělení, že pokud se zdržují občané cizích států na území USA nelegálně, mohou být příslušnou institucí zadrženi a umístěni v příslušném zařízení, kde jsou drženi až do rozhodnutí o deportaci. Dne 19. 11. 2013 proběhlo před Městským soudem v Brně další soudní jednání za přítomnosti všech účastníků řízení (bez dítěte, které již bylo vyslechnuto). Otec uvedl, že od 21. 10. 2013 je v ČR. Do USA se chce vrátit, ale kvůli matce dítěte nechce sdělit přesné datum. Potvrdil, že je v USA 12 let nelegálně. Předložil soudu doklad, který ho opravňuje k požádání o pracovní povolení a tím k návratu do USA. Má v USA dům a přítelkyni, se kterou bydlí. Zde by také mělo zázemí jeho dítě. Uvedl, že se setkal se svým dítětem, které mu na otázku, zda se chce vrátit do USA, odpovědělo: „Tati, uvidíš, jak to dopadne.“ Matka zopakovala, že se nemůže vrátit do USA, protože nemá na uhrazení pokuty. Když ji neuhradí, bude zatčena a uvězněna. Soudní jednání bylo odročeno na 21. 1. 2014 za účelem ověření získání skutečného legálního pobytu otce na území USA, ověření dopadu rozhodnutí soudu USA na matku ohledně sankcí za pohrdání soudem.

Dne 7. 1. 2014 byla požádána česká ambasáda ve Washingtonu o obecné stanovisko, zda listina, která opravňuje v USA požádat o pracovní povolení (předloženo otcem u jednání), může zaručit povolení vstupu cizince na území USA. Požádán byl také styčný soudce ČR pro Haagskou úmluvu o ověření, s jakými faktickými důsledky by se matka setkala, kdyby se vrátila s dítětem do USA, zda by vůbec mohla o dítě pečovat. Na obě žádosti nebylo do rozhodnutí soudu ve věci odpovězeno. Dne 21. 1. 2014 na začátku soudního jednání dodal otec prostřednictvím svého právního zástupce doplnění návrhu na navrácení dítěte. V něm bylo mimo jiné uvedeno, že dítě má americké státní občanství a od svého narození žilo prvních 6 let života s oběma rodiči v USA, a to spokojeně, bez jakékoliv vzniklé či hrozící újmy. Zvažuje-li soud újmu dítěte, kterou by utrpělo navrácením do USA bez své matky, měl by také uvážit jeho újmu z protiprávního přemístění matkou do ČR z místa svého faktického bydliště. Uvedl, že kdyby dítěti hrozila v USA újma, určitě by matka nečekala až do 6 let věku dítěte. Přesto, že soud v USA zakázal, v rámci řízení ve věci péče o dítě, oběma rodičům s dítětem vycestovat a matka tak o této povinnosti věděla, svévolně se rozhodla nařízení soudu porušit. Toto porušení povinnosti matkou by nemělo být kladeno k tíži otci. Dále doplnění návrhu obsahovalo tvrzení, že se otec bez problémů vrátil do USA ke své přítelkyni a do svého bydliště. S navrácením dítěte by také nebyl problém. Otec dále sdělil, že si uvědomuje, že je pro české orgány těžko představitelné, že je možné

žít v USA, platit hypotéku, daně, být sociálně pojištěn a vycestovat, a být zde ilegálně. Otec dále uvedl, že mu bylo matkou v ČR bráněno ve styku s dítětem a pokračovalo to i po jeho návratu do USA (internet, skype). Na závěr uvedl, že soud vede řízení mnohem šířeji, než je praxí a Haagskou úmluvou předpokládáno. K doplnění návrhu doložil otec překlad výše jmenované žádosti otce o schválení zaměstnání Ministerstvu vnitřní bezpečnosti USA ze dne 24. 9. 2013, kde bylo uvedeno, že je schválena.

Dne 21. 1. 2014 se uskutečnilo poslední soudní jednání před Městským soudem v Brně. Právní zástupce omluvil osobní neúčast otce z důvodu finančních, protože si nemohl dovolit z finančních důvodů opět přiletět do ČR, a uvedl, že otec dosud nemá povolený a legalizovaný pobyt na území USA. Dále právní zástupce sdělil, že v možnostech otce není, ani po právní stránce, ani po stránce fyzické, poskytnout matce záruku nerušené další péče o dítě v USA. Matka dítěte ve své výpovědi mimo jiné uvedla, že na zaplacení pokuty v USA nemá finanční prostředky, nemá zde legální pobyt a byla by tam zatčena. Opatrovník dítěte na závěr odkázal na čl. 13 Haagské úmluvy s tím, že návrat dítěte do USA by byl spojen s pro něj nepříznivou situací a rizikem, zejména protože oba rodiče nemají legalizovaný pobyt na území USA. Zástupce otce trval na návrhu, jak byl podán. Matka uvedla, že návrh na navrácení by měl být zamítnut. Odvolala se na čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy, kdy vydání dítěte do USA by ho vystavilo především mimořádně vysoké duševní újmě a mohlo by ho dostat i do naprosto nesnesitelné situace. Opětovně poukazovala na nelegálnost pobytu otce a odkázala na provedený psychologický posudek. Ohledně otcem předložených dokladů konstatovala, že doklady o sociálním pojištění, americký řidičský průkaz, potvrzení o registraci plátce, jsou důkazy z pohledu legálnosti pobytu v USA zcela irelevantní. Městský státní zástupce na závěr uvedl, že je nepochybné, že k protiprávnímu přemístění matkou došlo a dítě by mělo být podle Haagské úmluvy navraceno. Domníval se ale, že je nutné zohlednit dlouhý pobyt dítěte na území ČR, nelegálnost pobytu otce v USA a sankce znemožňující matce se navrátit s dítětem. Za této situace navrhl návrh zamítnout. Následně byl vyhlášen rozsudek, kterým byl **návrh** otce na **navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště v USA, zamítnut. Rozhodnutí nebylo napadeno odvoláním a nabylo tak právní moci dne 26. 2. 2014.**

Z odůvodnění soudního rozhodnutí lze zmínit, že soud dospěl k závěru, že matka přemístila dítě z USA do ČR bez souhlasu otce. Soud neměl pochybnosti o tom, že otec se na výchově dítěte na území USA podílel, a to i po zrušení společné domácnosti rodičů, a že si k němu vytvořil silné citové pouto. S vycestováním dítěte z USA do ČR a jeho dalším po-

bytem na tomto území se patrně nesmířil a žádal jeho navrácení. Současně připustil, že v případě jeho pracovního zaneprázdnění by mu s péčí o dítě pomáhala jeho přítelkyně, ke které však, jak bylo prokázáno dokazováním, dítě nenavázalo pozitivní vztah. Bylo konstatováno, že matka o dítě nepřetržitě osobně pečovala od jeho narození a pro jeho další výchovu měla v ČR vytvořeny veškeré potřebné podmínky, jak bylo doloženo výchovnou zprávou opatrovníka. Podle soudu by nebylo přirozené, aby dítě ztratilo možnost být nadále v péči své matky, na kterou je velmi citově vázáno. Soud uvedl, že matka svým jednáním v daném případě porušila ustanovení čl. 3 písm. a), b) Haagské úmluvy. Soud však musel respektovat čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, podle kterého musí být nejlepší zájmy dítěte předním hlediskem při rozhodování soudu. Soud v tomto kontextu naznal, že návrh otce na navrácení dítěte do USA nebyl podán v souladu se zájmy tohoto dítěte. Toto stanovisko odůvodnil tím, že dítě mělo již vytvořeny vazby na podmínky zdejšího území, protože mělo od počátku listopadu 2012 na území ČR těžiště svého života. Z důkazů, zejména výchovné zprávy kolizního opatrovníka a zprávami vyšetřujícího psychologa, vyplynulo, že s tímto prostředím se dítě sžilo, mělo zde rodinné zázemí a veškeré předpoklady pro svůj další zdárný vývoj. Neméně důležitým důvodem také bylo, že situace otce nebyla na území USA stabilní. Žil tam déle než 10 let bez legálního povolení tamních úřadů, legalizaci svého pobytu v zahraničí do vydání rozhodnutí nedoložil a kladný výsledek tohoto řízení s alternativou dalšího nerušeného pobytu na tamním území nebylo možno odhadnout. Z toho soudu vyplynulo, že případné navrácení dítěte by pro dítě znamenalo vážné nebezpečí v tom, že by se dostalo do nepřijatelné situace. Proto soud neshledal důvod vytrhnout dítě ze stabilního výchovného prostředí, které mělo u matky, a návrh otce zamítl.

V tomto případě byly podle provedeného dokazování naplněny důvody, které předpokládá Haagská úmluva pro navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště. Vzhledem k tomu, že znění Haagské úmluvy je v souladu se zněním Úmluvy o právech dítěte a obě úmluvy tak ctí hlavní zásadu nejlepších zájmů dítěte, obsahuje Haagská úmluva čl. 13. Čl. 13 Haagské úmluvy stanovuje výjimky, pro které nemusí dojít k navrácení dítěte, i když jsou splněny požadavky pro vydání takového rozhodnutí. Pokud je tedy rodičem - únoscem namítán čl. 13 Haagské úmluvy, jako důvod pro odmítnutí návrhu na navrácení, musí se rozhodující orgán zabývat otázkou, jestli by dítěti navrácením vznikla újma, která by byla většího rozsahu, než kdyby dítě nebylo navráceno do místa svého obvyklého bydliště. Toto by ostatně měl v souladu se soudní judikaturou ČR soud činit ve všech případech

(i bez namítnutí čl. 13 ze strany účastníka řízení). Pokud by došlo k zamítnutí návrhu na navrácení dítěte, měl by soud ve svém rozhodnutí vysvětlit, co jej k takovému závěru vedlo a v čem spatřuje větší blaho pro dítě, když zůstane ve státě, kam bylo přemístěno. V průběhu celého řízení k namítání čl. 13 Haagské úmluvy docházelo, a to nejen od matky, ale i od opatrovníka dítěte a státního zástupce. Soud v odůvodnění svého rozhodnutí necitoval a ani své konečné rozhodnutí neodůvodňoval čl. 13 Haagské úmluvy, ale zásadou nejlepších zájmů dítěte. Lze souhlasit se závěry soudu, že dítě bylo přemístěno protiprávně, protože došlo i k prokázání práva péče otce o dítě. Soudem bylo provedeno obsáhlejší dokazování než ve výše uvedených kasuistikách. Konaly se 3 soudní jednání, byl proveden listinný důkaz z psychologického vyšetření dítěte a došlo k uplatnění participačního práva dítěte. Ačkoli se jednalo o dítě ve stejném věku jako ve dvou předchozích kasuistikách, tak jen v tomto případě došlo ke zjištění názoru dítěte v soudní síni. Je to důkaz toho, že i dítě v 6 letech může být schopno se přímo vyjádřit k věci, která se ho dotýká.

Důvody soudu, pro které nebylo dítě navráceno do USA, jsou tedy: adaptace dítěte na prostředí v ČR, přání dítěte zůstat s matkou v ČR, důvodná hrozba zatčení matky v USA, pokud by se tam s dítětem vrátila, čímž by byla ohrožena její péče o dítě v USA (prohlášení otce, že zatčení není schopen nijak zabránit) a v neposlední řadě nelegálnost pobytu otce, ale i matky, v USA. Je třeba konstatovat, že je častým jevem, kdy rodič – únosce namítá čl. 13 Haagské úmluvy a měly by se tedy důvody možné újmy pro dítě pečlivě zvážit. Pokud dítě pobývá delší dobu v jednom státě jen s jedním rodičem, tak se v tomto prostředí většinou adaptuje. Toto řízení probíhalo 6 měsíců, o což se zapříčinil i otec dítěte, když se nedostavil k prvnímu jednání soudu. I když k odjezdu dítěte do ČR došlo již 1. 11. 2012, otec se na soud obrátil s návrhem k navrácení až 16. 8. 2013, tedy až 9 měsíců od jeho přemístění. Těmito 2 kroky se otec podílel na adaptaci dítěte v ČR a nelze je tedy připisovat jen k tíži matky. Důležitým důvodem, za situace, kdy se nemůže matka navrátit s dítětem, je názor dítěte zůstat v ČR, který byl dostatečně objasněn. Podstatný je statut otce v USA, kdy zde pobývá nelegálně a je důvodná hrozba, kterou se otci nepodařilo vyvrátit, že by mohl být v USA zatčen a dítě by se tak opravdu mohlo ocitnout v nesnesitelné situaci, tak jak ji předvídá čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. I jen tento důvod za situace, kdy by se nemohla s dítětem navrátit i jeho matka, je podle mne dostatečný pro zamítnutí návrhu na navrácení. Zkoumání podmínek čl. 13 Haagské úmluvy bylo současně i hledáním toho, co je v tomto případě v souladu s nejlepšími zájmy dítěte, tak jak je předvídá Úmluva o právech dítěte.

5.2 Rozhovory

V rámci praktické části jsem provedl i dva individuální polostrukturované rozhovory s osobami, které se podílejí na řízení, které je předmětem této práce. Jedná se o soudkyni Městského soudu v Brně, jíž je svěřeno rozvrhem práce rozhodování ve věcech mezinárodních únosů. Dalším respondentem byl zástupce Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Oba dotazovaní si nevyžádali autorizaci svých odpovědí před jejich uveřejněním v této práci. V rozhovoru byly kladeny předem připravené okruhy otázek, které byly doplňovány otázkami podle poskytnutých odpovědí. Voleny byly většinou otevřené otázky, případně polozavřené. První okruh otázek (otázky č. 1 – 5) tvořily jednodušší otázky týkající se zkušeností respondentů s daným tématem. Druhý okruh (otázky č. 6 – 11) již obsahoval otázky související s právy dítěte, tak jak vyplývají z Úmluvy o právech dítěte v kontextu Haagské úmluvy a měl tak napomoci k naplnění hlavního cíle práce. Třetím okruhem (otázky č. 12 – 17) byly otázky týkající se samotné Haagské úmluvy. Čtvrtý okruh (otázky č. 18 – 21) obsahoval otázky na téma souvisejícího českého procesního práva. Odpovědi na 3. a 4. okruh otázek měly pomoci k naplnění dílčích cílů týkajících se řízení podle Haagské úmluvy. Poslední část rozhovoru (otázky 22 – 24) se týkala chodu ÚMPOD včetně mediačního jednání a tím případných souvislostí s uplatněním sociálního pedagoga, což byl poslední dílčí cíl práce. Respondenti dostali na závěr prostor pro případně doplňující vyjádření. Oběma respondentům byly položeny totožné otázky (drobné odchylky byly jen u otázky č. 5 a 23), aby jejich odpovědi bylo možno komparativně vyhodnotit. Snažil jsem se otázky přesně a srozumitelně formulovat a využívat doplňující otázky. Úspěch svých rozhovorů jsem se snažil podpořit výběrem kvalitních dotazovaných, které znám ze své pracovní činnosti. Získaná data z rozhovorů budou podrobena konfrontaci s teoretickou částí a kasuistikami.

5.2.1 Rozhovor se soudkyní Městského soudu v Brně

Prvním dotazovaným byla soudkyně Městského soudu v Brně JUDr. Zuzana Grimmová, která je jako jediná v ČR určena rozvrhem práce soudu v prvním stupni rozhodovat o navrácení dětí do státu jejich obvyklého bydliště. Rozhovor se uskutečnil v budově Městského soudu v Brně v kanceláři soudkyně a její odpovědi byly zaznamenány pomocí diktafonu a následně přepsány. Zde jsou její odpovědi:

1. Jak dlouho pracujete ve svém oboru?

„Přibližně 16 let.“

2. Kdy jste se v rámci své profese poprvé setkala s problematikou mezinárodních únosů dětí?

„V roce 1996 v souvislosti s přistoupením ČR k Haagské úmluvě, v roce 2004 jsem rozhodovala první případ návrhu na navrácení dítěte do USA.“

3. Je pro Vás těžké oprostít se v těchto mediálně vděčných případech tlaku médií a většinové společnosti, které stojí většinou na straně únosce/kyně?

„Tímto tlakem se nenechávám ovlivnit, mělo by to vliv na správné rozhodnutí. Případný zájem médií může průběh řízení negativně ovlivnit.“

4. Myslíte si, že je v České republice prováděna dostatečná informovanost ze strany státních institucí o rizicích odjezdu českých rodičů s dítětem (případně osob, kterým svědčí právo péče) z cizích států do České republiky, bez souhlasu druhého rodiče?

„V ČR není dostatečná informovanost ohledně důsledků přemístění dětí do jiného státu. V případě opaku by to mohlo předejít některým návrhům.“

5. Z jakého důvodu probíhají soudní jednání před Městským soudem v Brně ve věcech mezinárodních únosů s vyloučením veřejnosti? Jsou rozhodnutí soudu ve věcech mezinárodních únosů dětí nyní v České republice nějakým způsobem zveřejňována? Neprospělo by zveřejňování rozhodnutí (pokud tomu tak není) a možnost účasti veřejnosti na soudním jednání (mimo případný výsledek dítěte) k větší informovanosti české společnosti o této problematice?

„Vyloučením veřejnosti je především chráněn zájem dětí, o kterých se v řízení o jejich navrácení do jiného státu jedná, a jejich soukromí, a to i s přihlédnutím k jejich dalšímu vývoji v životě. Reálný pohled na projednávanou věc a její podstatu nelze ze stran veřejnosti spolehlivě očekávat.“

6. Jsou v řízení podle Haagské úmluvy dostatečně uplatňována práva dítěte, tak jak jsou obsažena v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních i vnitrostátních pramenech práva? Prosím o zdůvodnění odpovědi.

„Haagská úmluva má zabránit neoprávněnému zadržování dítěte v jiném státě a tím znemožnění kontaktu s rodičem, od kterého bylo přemístěno. Vždy se tyto žaloby neshodují přímo s Úmluvou o právech dítěte a ta jednotlivá kritéria na to nedopadají. Většinou prosazují rodiče své osobní zájmy, někdy se jedná i o to, že žalobce z jiného státu má zájem

na zachování manželství nebo soužití s matkou dítěte, která dítě přemístila. Soud se však snaží zabránit prosazování zájmů rodičů a hájit zájem dítěte.“

7. Můžete definovat Váš vlastní pohled na právní termín „nejlepší zájmy dítěte“ a „blaho dítěte“?

„Při postupu soudu podle Haagské úmluvy, která nedává prostor širokému dokazování, se to nedá vždy přímo určit, je to náročné dokazování, kterému Haagská úmluva nedává prostor. Haagská úmluva nesleduje jednoznačně jen primárně zájem dítěte, neboť se jedná o otázku, zda dítě navrátit či nenavrátit a nedá se jednoznačně říct, jestli se vždy zájem dítěte dá v tomto procesu zjistit.“

8. Jakou formou nejlépe uplatnit participační právo dítěte v jeho různých věkových kategoriích v řízení o jeho navrácení do státu obvyklého bydliště? Vítáte stanovení hranice 12 let věku dítěte v českém právním řádu, od které je nutné provést výslech, a zdá se Vám tento věk odpovídající?

„Záleží to na stupni vyspělosti konkrétního dítěte a na jeho věku. Pokud by dítě bylo starší 12 let, tak ho volám vždy a pokud je dítě mladší, tak tu hranici považuji 7 nebo 8 roků. Podle možností se snažím zjistit názor dítěte, ale je to ohraničeno věkem a rozumovou vyspělostí dítěte. Pozvání dítěte do jednací síně zvažuji individuálně, ale ta hranice je tak kolem 8 let. Pokud stanovisko dítěte zjistí předem kolizní opatrovník, tak si nechám pozvat do jednací síně i šestileté dítě. Jinak u menších dětí zjistím jejich názor prostřednictvím kolizního opatrovníka. Stanovená hranice 12 let by být neměla, protože dítě může mít i v nižším věku svůj názor, situaci chápat a být schopen se vyjádřit.“

9. Berete neposkytnutí participačního práva dítěti v řízení o jeho navrácení podle Haagské úmluvy za diskriminační podle článku 2 Úmluvy o právech dítěte, případně za jaké situace?

„Je to diskriminační, dítě se má právo vyjádřit. Ale soud musí posoudit, jestli není dítě ovlivněno rodičem, prostředím nebo jiným faktorem. Je to skutečně velmi individuální a nedá se proto říct jednoznačné pravidlo.“

10. Jak byste definovala právo dítěte na rodinný život z pohledu aplikace zásady jeho nejlepších zájmů?

„V případě žalob podle Haagské úmluvy jde většinou o velké rozpory mezi rodiči a většinou žalobce sleduje svůj cíl, aby mohl pokračovat v soužití s druhým rodičem dítěte. Toto velmi často spatřuji. Bohužel, když žaloba spadá pod kritéria Haagské úmluvy a dítě tak bylo přemístěno bez souhlasu druhého rodiče, soud je povinen případ projednat. Právo

na rodinný život není ani předmětem Haagské úmluvy, protože ta nerozhoduje, kterému z rodičů se dítě svěřuje do péče, pouze rozhoduje o tom, zda má být dítě přemístěno z jednoho teritoria členského státu Haagské úmluvy do druhého.“

11. Vidíte problém v tom, že Úmluva o právech dítěte se vztahuje na děti do 18 let (včetně článku 11) a Haagská úmluva jen na děti do 16 let? Prosím o zdůvodnění.

„Problém nevidím. Hranice podle Haagské úmluvy je zcela správná, protože starší děti skutečně mají právo se rozhodnout, kde chtějí žít. Nebylo by dobré, aby se na ně dál vztahovala Haagská úmluva, aby jim byl komplikován život.“

12. Je 6 týdenní lhůta, tak jak je stanovena Haagskou úmluvou i zákonem o zvláštním řízení soudním, k rozhodnutí o navrácení dítěte do státu svého obvyklého bydliště dostatečná? Pokud ano, myslíte, že je dodržována? Pokud ne, jaká lhůta by byla dostatečná? Prosím o zdůvodnění stanoviska.

„Lhůta je zcela nedostatečná a velmi často nereálná. Může se stát, že odpůrce se zdržuje na neznámém místě, musí se po něm pátrat, opatřovat doklady, a lhůta je pak nereálná. Mohla by platit pro věci, které by se řešily tzv. od stolu. Za dostatečnou a odpovídající vidím 3 měsíční lhůtu.“

13. Jaký je Váš pohled na judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR o povinnosti zkoumat obšírně skutkový stav v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, zejména ve vztahu k požadavku bezodkladnosti rozhodnutí o navrácení dítěte ve lhůtě 6 týdnů?

„Skutkový stav zkoumám vždy, při tomto časovém prostoru je to ale velmi omezená možnost. Vždy zkoumám, za jakých okolností bylo dítě přemístěno, protože je to požadováno. Současně je nutné provést výslech účastníků, a to zejména v případech, kdybych návrh zamítala. Ptám se žalované strany, jestli se chce zúčastnit. Zpravidla je její odpověď, že trvá na své účasti, a to znamená i časovou náročnost jednání. Jednání jsou až 5 hodinová, protože je to za účasti tlumočnicka, což znamená časové průtahy. Jednání jsou velmi emotivní, kde si v převážné většině případů rodiče navzájem vysvětlují svoji vztahovou situaci a uvádí veškeré skutečnosti, proč vlastně došlo k jejich rozchodu a přemístění dítěte. Skutkový stav se však nedá v 6 týdenní lhůtě plně objasnit. Znalecké posudky nenařizují, protože to nespadá do předmětu řízení. Je skutečně nutné jen posoudit, zda dítě navrátit nebo nenavrátit, zda bylo přemístěno protiprávně. Nesnesitelná situace jak je obsažena v čl. 13 Haagské úmluvy jsou jen krajní případy a vycházím z toho, že by stát musel být ve váleč-

ném konfliktu, musela by tam být epidemie nebo zdravotní ohrožení dítěte nebo by navrhovatel musel být agresivní. Zpravidla se dítě nedostává do takové nesnesitelné situace, že by se čl. 13 použil. Podmínky čl. 13 zkoumám automaticky a ne jen na namítnutí účastníky. Už mám v praxi zavedené, jakým způsobem to mám zkoumat.“

14. Myslíte si, že by Haagská úmluva měla obsahovat definici „obvyklého bydliště“? Prosím o zdůvodnění odpovědi.

„Definice chybí i v právní úpravě evropských společenství a chybí obecně. Pojem je hlavním předmětem zkoumání v Haagské úmluvě, aby soud posoudil, zda dítě skutečně ve státě, odkud bylo přemístěno, mělo obvyklé bydliště či nikoliv. Je to velmi složité zkoumání v převážné části případů. Není to vždy jednoznačné. Kritéria pro obvyklé bydliště jsem již vystudovala z ostatních podkladů, které jsem si připravovala na soudní jednání. Definice obvyklého bydliště se nedá obecně určit, je to vždy individuální. Při dnešní praxi mi již definice v Haagské úmluvě nechybí. Dříve tomu tak bylo.“

15. Setkáváte se s tím, že všechny členské státy Haagské úmluvy postupují stejně objektivně a razantně, pokud dojde k protiprávnímu přemístění dítěte ze státu obvyklého bydliště do jejich státu a tato protiprávnost je zde namítnuta?

„Nemohu se k tomu přesně vyjádřit, protože se se statistikou nesetkávám. Členské státy však respektují Haagskou úmluvu, zejména státy USA a Kanada. Viděla jsem jejich rozhodnutí, kdy bylo dítě navráceno. Nedá se jednoznačně odpovědět, protože těch rozhodnutí je celá řada. Řekla bych, že v Německu (na základě diskuse s kolegy) se Haagská úmluva striktně dodržuje. Neměla jsem žádné setkání s kolegy z jiných států. Je pravdou, že jsem také viděla rozhodnutí USA, kde bylo zamítnuto navrácení tří dětí do ČR s odůvodněním, že otec je agresivní.“

16. Máte zkušenosti, jestli záruky, uložené jako podmínka k navrácení dítěte, ve státě obvyklého bydliště fungují? Pokud ne, v jakých členských státech Haagské úmluvy tomu tak je, a jakých záruk se to převážně týká?

„Co se týče trestního postihu, tak se nikdy nedá odhadnout, jak budou orgány ve státě, kam bude dítě navráceno, reagovat a nemělo by se zasahovat do jejich jurisdikce. Pokud je tam nařízeno, že ta osoba, která dítě unesla, má zaplatit finanční postih nebo má být uvězněna, my tomu nemůžeme zabránit. Týká se to většinou trestního stíhání osoby únosce, ostatní stanovené záruky fungují. Záruky se nevyužívají dlouhou dobu. Přímé poznatky o tom, zda stanovené záruky jsou plněny, v podstatě ještě nemáme. Já je v praxi zavádím a jejich splnění po účastnících vyžaduji. Je to zejména poskytnutí bydlení navracející se osobě

s dítětem, prostředky na její obživu, právo nerušené péče o dítě. Praktický dopad těchto záruk není příliš osvědčený. V Haagské úmluvě by mělo být uvedeno, jak stanovené záruky zabezpečit, to by tam mělo být. Myslet více na tu osobu, která se s dítětem vrací, aby se nevracela do nejistých podmínek, aby šla do podmínek pro ni přijatelných, aby mohla pokračovat v péči o dítě a aby to dítě mělo skutečně zabezpečeno svůj zájem a blaho. Bylo by vhodné, aby byla v Haagské úmluvě kritéria pro to, jak by měl navrhovatel doložit splnění záruk. Třeba rozhodnutím tamního soudu. Už jsem uložila navrhovateli prohlášení před tamním soudem.“

17. Chybí Vám v Haagské úmluvě nějaké instituty, které by pomohly k lepšímu projednání řízení o navrácení dítěte?

„Chybí mi delší lhůta pro projednání a vymahatelnost záruk.“

18. Je řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů v České republice sporným nebo nesporným a z jakých důvodů?

„Řízení bych definovala spíše jako nesporné řízení, protože se jedná ve věci dítěte, ale má i prvky sporného řízení. Vzhledem k tomu, že předmětem řízení je dětská bytost, mělo by to být řízení nesporné.“

19. Obsahuje české procesní právo dostatečné instituty, aby naplnilo požadavek Haagské úmluvy na bezodkladnost rozhodnutí?

„Vnitrostátní úprava nemůže v rychlosti řízení pomoci, protože by zasahovala do Haagské úmluvy. Pomohlo by mi, kdybych nemusela dělat složité výslechy účastníků. Kdybych měla jen jejich jasné stanovisko, zda dítě bylo přemístěno se souhlasem nebo ne, a nemusela bych tak provádět jejich složité výslechy. Kdyby se řízení přesunulo spíše do listinného dokazování. Haagská úmluva ale nařizuje osobní výslech účastníků i v případě zamítnutí návrhu. Ukládá to i Nařízení Brusel IIa.“

20. Myslíte si, že by proti rozhodnutí druhého stupně ve věci navrácení dítěte mělo být přípustné dovolání? Prosím o zdůvodnění kladné i záporné odpovědi.

„Návrat k přípustnosti dovolání rozhodně nedoporučuji, protože smyslem je navrátit dítě co nejrychleji, aby dítě nemělo v životě průtahy.“

21. Je v České republice v soudním řízení dostatečně prověřován čl. 13 Haagské úmluvy nebo je mechanicky aplikováno navrácení dítěte protiprávně přemístěného bez zkoumání participačních práv a nejlepších zájmů dítěte?

„Čl. 13 Haagské úmluvy, participační práva a nejlepší zájmy dítěte zkoumám automaticky. Mám řadu případů, kdy jsou dítěti třeba 2 roky, tak tam participační právo nezjišťuji, ale

pokud dítě chodí do školy a vyjádřilo se, že tady má kamarády, tak už se na jeho názor ptám. Řekla bych hranici minimálně nad 6 roků. Podmínky, kam by dítě se navrátilo, prověřuji automaticky. V případě, že by to bylo do země, kde je válečný konflikt nebo výjimečný stav, tak tam by byl uplatněn čl. 13 Haagské úmluvy. Výslech dítěte se dá provést šetrně i v mé kanceláři mimo jednací síň a samozřejmě bez rodičů. Jen za účasti kolizního opatrovníka.“

22. Má ÚMPOD, jako ústřední orgán Haagské úmluvy, dostatek pravomocí? Jaké případně chybí? Bylo vhodné přesunout ÚMPOD z díkce Ministerstva spravedlnosti České republiky na Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky? Odpovědi prosím odůvodněte.

„Jeho role je velice významná, protože případ projednávají ještě předtím, než přijde k soudu. V řadě případů se jim podařilo, aby se rodiče dohodli nebo se dítě dobrovolně navrátilo. Jsou vybaveni psychologem a jazykově a dělají mediaci. Tuto mi nabízí i v průběhu řízení. Jeho role při procesu podle Haagské úmluvy je velice významná. Pravomoci však má jen, než přijde případ k soudu. Zde nevystupuje jako účastník řízení. Avšak informuji je, protože mi připravují podklady. Jeho role je pro mě pozitivní v tom, že se snaží o to, aby věc vůbec k soudu nedošla, že se snaží ovlivnit lidi, má v tomhle jiné možnosti. Částečně ho využívám k vyžádání prošetření poměrů ve státě původu dítěte. Dobré zkušenosti mám i se styčným soudcem Můj názor je, že by měl být ÚMPOD pod Ministerstvem spravedlnosti ČR, protože zasahuje do různých sfér na mezinárodní úrovni, spolupracuje s tímto ministerstvem. Já pokud jsem dříve na ÚMPOD pracovala, tak jsem protestovala proti případnému převedení pod Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.“

23. Jak hodnotíte využití mediace (rodinné mediace) v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů? Lze využít při takové mediaci i evaluativní druh mediace? Jaké by měly být kladeny odborné požadavky na osobu mediátora (mimo zákonných předpokladů)?

„Mediace je velmi významná. Blaho dítěte může zařídit jen smír rodičů. Ti pokud nemohou již spolu žít jako partneři nebo v jednom státě, měli by se domluvit, u kterého z nich bude dítě převážně žít a kterého bude navštěvovat. Tento výsledek je roven zájmu a blahu dítěte. Toto však může vyřešit jen mediace a ne soudní rozhodnutí. Mediací je možné lidi připravit na smíření se se situací. Vadí mi na Haagské úmluvě, že dítě je v převážné většině případů zneužíváno k tomu, že si žalobce přeje, aby žalovaný rodič s ním pokračoval v soužití, žil

s ním ve stejném státě, což může způsobovat i vliv finanční. Ve Velké Británii jsou velmi vysoké sociální dávky a měla jsem několik případů, kdy sociálně slabý rodič žádal navrácení a skrytým motivem byly právě sociální dávky.

Mediaci využívám prostřednictvím ÚMPOD, protože jsou jazykově vybaveni, mají svého psychologa a jsou na to školeni. Na osobnosti předpoklady na osobu mediátora nemám žádný vyhraněný názor. Mediátor by měl vést účastníky, aby směřovali ke smírnému řešení v zájmu dítěte. Na evaluativní mediaci nemám žádný názor.“

24. Je něco, co byste chtěl/a k této problematice dodat, zdůraznit?

„Odkazuji na odpověď u otázky č. 23 a jinak nemám, co bych dodala.“

5.2.2 Rozhovor se zástupcem Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně

Požádal jsem ÚMPOD o poskytnutí rozhovoru pro mou diplomovou práci a nastínil okruhy otázek, které by rozhovor obsahoval. Jako zástupce ÚMPOD byl zvolen vedoucí oddělení právní pomoci Mgr. Lukáš Fridrich, který se tak stal mým druhým respondentem. Rozhovor probíhal v sídle ÚMPOD v zasedací místnosti a byl zaznamenáván prostřednictvím diktafonu. Záznam byl poté přepsán do písemné podoby. Jeho odpovědi zněly takto:

1. Jak dlouho pracujete ve svém oboru?

„Pracuji ve svém oboru 2,5 roku, od října 2011 hned po absolvování Právnické fakulty.“

2. Kdy jste se v rámci své profese poprvé setkal/a s problematikou mezinárodních únosů dětí?

„Hned po nástupu. Agenda je rozdělena podle států, který připadne na konkrétního referenta. Jsem vedoucím oddělení, které se zabývá mezinárodními únosy. Máme v týmu ještě psychology, kteří pomáhají se zvládnutím emočních situací.“

3. Je pro Vás těžké oprostít se v těchto mediálně vděčných případech tlaku médií a většinové společnosti, které stojí většinou na straně únosce/kyně?

„Tlak médií v určitých případech je. Nejvíce se setkáváme s tlakem rodičů. Nejčastěji rodiče, který dítě nemá u sebe. Zkouší různé postupy, abychom se přiklonili na jeho stranu. Hlavní část odpovědnosti je však na soudu, protože nejsme účastníky řízení o navrácení. Kolizním opatrovníkem jsou ustanovovány OSPOD dle místa bydliště dítěte v ČR.“

4. Myslíte si, že je v České republice prováděna dostatečná informovanost ze strany státních institucí o rizicích odjezdu českých rodičů s dítětem

(případně osob, kterým svědčí právo péče) z cizích států do České republiky, bez souhlasu druhého rodiče?

„Diskusi ve společnosti vždy rozvíří medializovaný případ navrácení dítěte. Pro odbornou veřejnost děláme pravidelné konference, zejména pro Krajské úřady, které mají získané informace předávat na podřízené OSPOD. Rozjíždíme také Evropské projekty. V dubnu 2014 chystáme konferenci o celé agendě ÚMPOD pro OSPOD a neziskové organizace. Cesta k informování veřejnosti je prostřednictvím místních OSPOD, na které se lidé obracejí. Také my poskytujeme telefonické poradenství např. pro rodiče, který chce vycestovat s dítětem do zahraničí a nemá souhlas druhého rodiče.“

5. Proč si myslíte, že probíhají soudní jednání před Městským soudem v Brně ve věcech mezinárodních únosů s vyloučením veřejnosti? Jsou rozhodnutí soudu ve věcech mezinárodních únosů dětí nyní v České republice nějakým způsobem zveřejňována? Neprospělo by zveřejňování rozhodnutí (pokud tomu tak není) a možnost účasti veřejnosti na soudním jednání (mimo případný výslech dítěte) k větší informovanosti české společnosti o této problematice?

„Nemyslím si, že by účast veřejnosti na soudních jednáních o navrácení dítěte měla vliv na její lepší informovanosti o problematice. Je možné, že by při veřejném řízení rodiče mírnili svůj projev v jednací síni. Rozhodnutí nejsou zveřejňována mimo rozhodnutí Ústavního soudu ČR. Je obecný problém se zveřejňováním rozhodnutí soudů I. a II. stupně.“

6. Jsou v řízení podle Haagské úmluvy dostatečně uplatňována práva dítěte, tak jak jsou obsažena v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních i vnitrostátních pramenech práva? Prosím o zdůvodnění odpovědi.

„Není to jednoduchá otázka, kterou jsme s kolegy i v zahraničí často řešili. V zásadě je v souladu se základními zásadami Úmluvy. Je ale potřeba, aby řízení probíhalo na základě zásad Haagské úmluvy, tzn. rychlost, možnost dát prostor dítěti, zohlednit jeho názor, pokud je ho schopen.“

7. Můžete definovat Váš vlastní pohled na právní termín „nejlepší zájmy dítěte“ a „blaho dítěte“?

„Pojmy jsou hodně obecné a je potřeba je vztáhnout na konkrétní případ a na situaci dítěte v rodině. Postup, který respektuje nejvíce nejlepší zájmy dítěte a jeho blaho je, aby byly zachovány sociální vazby dítěte a jeho práva, tak jak jsou definována Úmluvou, a aby to bylo konkretizováno v konkrétní životní situaci dítěte.“

- 8. Jakou formou nejlépe uplatnit participační právo dítěte v jeho různých věkových kategoriích v řízení o jeho navrácení do státu obvyklého bydliště? Vítáte stanovení hranice 12 let věku dítěte v českém právním řádu, od které je nutné provést výslech, a zdá se Vám tento věk odpovídající?**

„Myslím si, že je dobré, že je nově stanovena věková hranice, samozřejmě je to hodně individuální ve vztahu ke konkrétnímu dítěti, jak je vyvinuté, v jaké fázi duševního vývoje je. Je dobré, že v Občanském zákoníku hranice 12 let je, protože je tam aspoň nějaké upozornění na zásadu, kterou by měly soudy dodržovat a zohledňovat. Víím, že v návratových řízeních bývají vyslýchány i děti. Měl by být brán ohled na konkrétní podmínky, na věk dítěte a je dobré, kdyby byl přítomen psycholog i přímo v jednací síni. Věková hranice je individuální. Ani 12 let není absolutní věk. Je zde i problém s možnou manipulací dítěte rodičem a je na to třeba brát ohled.“

- 9. Berete neposkytnutí participačního práva dítěti v řízení o jeho navrácení podle Haagské úmluvy za diskriminační podle článku 2 Úmluvy o právech dítěte, případně za jaké situace?**

„Myslím si, že neposkytnutí participačního práva dítěti by mohlo být bráno jako diskriminační.“

- 10. Jak byste definoval právo dítěte na rodinný život z pohledu aplikace zásady jeho nejlepších zájmů?**

„Myslím si, že právo péče na rodinný život představuje zachování sociálních vazeb na rodiče, ale i na širší rodinu, která má s dítětem vztah, a osobami, které vykonávali právo péče.“

- 11. Vidíte problém v tom, že Úmluva o právech dítěte se vztahuje na děti do 18 let (včetně článku 11) a Haagská úmluva jen na děti do 16 let? Prosím o zdůvodnění.**

„Z pohledu Haagské úmluvy problém nevidím. Nesetkávám se ani s případy dětí, které by se blížily věkové hranici 16 let. Bylo by určitě obtížné přemístit děti v tomhle věku bez jejich souhlasu.“

- 12. Je 6 týdenní lhůta, tak jak je stanovena Haagskou úmluvou i zákonem o zvláštním řízení soudním, k rozhodnutí o navrácení dítěte do státu svého obvyklého bydliště dostatečná? Pokud ano, myslíte, že je dodržována? Pokud ne, jaká lhůta by byla dostatečná? Prosím o zdůvodnění stanoviska.**

„Lhůta je hodně krátká, ale na druhou stranu je dána jen od zahájení soudního řízení. Pokud to vztáhneme na naši praxi, tak je dlouhá doba, než rodič podá žádost k soudu, sežene dokumenty, předá je ústřednímu orgánu ve svém státě, než tento orgán věc předá nám a než potom podá rodič návrh na navrácení k soudu. Není však nutné se nejdříve obrátit na ústřední orgán. ČR dala výhradu čl. 42 a 26 Haagské úmluvy a neposkytuje tak automaticky zdarma právní pomoc. Rodič si tedy musí případně požádat o bezplatnou právní pomoc soud. Tzn., že ani náš úřad je nezastupuje a nepodává návrh k soudu. Obrátit se rovnou na soud je sice rychlejší postup, ale my nabízíme možnost mediace a smírného řešení. 6 týdenní lhůta nebývá soudem dodržována, ale ve srovnání se soudy většiny jiných členských států je řízení v ČR daleko rychlejší.“

13. Jaký je Váš pohled na judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR o povinnosti zkoumat obširně skutkový stav v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, zejména ve vztahu k požadavku bezodkladnosti rozhodnutí o navrácení dítěte ve lhůtě 6 týdnů

„Změna názoru Ústavního soudu ČR by byla problematická, protože vychází z judikatury ESLP, která opakovaně deklaruje požadavek na důsledné objasnění skutečností. Já myslím, že je to špatně, s ohledem na zásady Haagské úmluvy. Jednak z pohledu lhůt a problémem přiblížení řízení o návratu ke klasickému opatrovnickému řízení. Soud nemá posuzovat, komu má být dítě svěřeno do péče, ale zda má být navraceno. Problémem je požadavek na nutnost respektování zásad vyplývajících z Úmluvy, ale současně tím tento požadavek prakticky znemožňuje splnit podmínky Haagské úmluvy. Mám informace o délce řízení v Polsku, kde je problém, že věci řeší všechny místní obecné soudy, tedy přes 200 soudů. Často se jejich řízení blíží opatrovnickému řízení. Posuzují to, komu má být dítě svěřeno do péče a řízení tak trvá v prvním stupni od 4 měsíců do 1 roku a často je poté aplikován čl. 13 Haagské úmluvy. Je pak již jasné, že dítě si za dobu dlouhého soudního řízení přivykne na prostředí v Polsku.“

14. Myslíte si, že by Haagská úmluva měla obsahovat definici „obvyklého bydliště“? Prosím o zdůvodnění odpovědi.

„Myslím si, že tam nemusí být, protože to vyplývá z judikatury i s ohledem na související nařízení, kde jsou dány základní podmínky posuzování obvyklého bydliště. A i kdyby tam definice byla, tak by nezahrnovala všechny konkrétní situace. Ty je třeba vždy posuzovat.“

15. Setkáváte se s tím, že všechny členské státy Haagské úmluvy postupují stejně objektivně a razantně, pokud dojde k protiprávnímu přemístění dítěte ze státu

obvyklého bydliště do jejich státu a tato protiprávnost je zde namítnuta?

„Rozdíl je i v komunikaci s příslušnými ústředními orgány. Problém je se Španělskem, tam je obecně komunikace špatná se všemi ústředními orgány a děti nejsou navraceny a ani samotné řízení řádně neprobíhají. Jsou problémy i s Ruskem, ale to přistoupilo k Haagské úmluvě nedávno, tak se teprve uvidí. Poslední rok až dva jsou problémy i se Slovenskem, které často nenavrací děti s odkazem na čl. 13 Haagské úmluvy. Dobrá praxe je s Německem a Velkou Británií, kde dochází k správné aplikaci Haagské úmluvy a děti jsou navraceny.“

16. Máte zkušenosti, jestli záruky, uložené jako podmínka k navrácení dítěte, ve státě obvyklého bydliště fungují? Pokud ne, v jakých členských státech Haagské úmluvy tomu tak je, a jakých záruk se to převážně týká?

„Obecně pokud záruky zasahují do veřejného práva jiného státu, tak může vyvstat problém. Tak je tomu hlavně v případech trestního stíhání rodiče únosce. Snažili jsme se v jednom konkrétním případě vyzvat místní ústřední orgán jiného státu, aby zajistil splnění této záruky (trestní stíhání), ale ten nám sdělil, že tato záruka není v jejich státě vykonatelná. S ostatními zárukami nebývá problém (výživné, nájem, bydlení). Nevidím prostor pro to, aby byla v Haagské úmluvě stanovena vykonatelnost záruk ve všech členských státech. Je tam 6 týdenní délka řízení a ta také není respektována. Problém se zárukou nastal jednou v Řecku, kam se matka s dítětem navrátila a byla zatčena a pokračovalo její trestní stíhání pro únos dítěte do ČR“

17. Chybí Vám v Haagské úmluvě nějaké instituty, které by pomohly k lepšímu projednání řízení o navrácení dítěte?

„Jiné instituty mne nenapadají.“

18. Je řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů v České republice sporným nebo nesporným a z jakých důvodů?

„Řízení se nyní blíží ještě více nespornému řízení i svým zařazením do z. ř. s. i názvem účastníků (navrhovatel, odpůrce). Navíc soud má povinnost zkoumat i jiné skutečnosti než namítnou účastníci, uplatňuje se tak vyšetřovací zásada. I přes některé instituty sporného řízení se řízení jeví jako nesporné s prvky sporného řízení.“

19. Obsahuje české procesní právo dostatečné instituty, aby naplnilo požadavek Haagské úmluvy na bezodkladnost rozhodnutí?

„České procesní právo dává podmínky pro rychlost řízení, navíc od 1. 1. 2014 přibyla povinnost nařídit soudní jednání do 3 týdnů.“

20. Myslíte si, že by proti rozhodnutí druhého stupně ve věci navrácení dítěte mělo být přípustné dovolání? Prosím o zdůvodnění kladné i záporné odpovědi.

„V návratových řízeních je předběžná vykonatelnost, takže by stejně došlo k výkonu takového rozhodnutí. Dovolání by tedy ztrácelo v konkrétním řízení smysl. Obecně by mělo podle mého názoru v řízení týkající se rodinně - právních věci existovat. Absenci dovolání v těchto řízeních kritizuje i Ústavní soud ČR. I když ale dovolání není možné, judikaturu sjednocuje Ústavní soud ČR, ke kterému je přístup možný.“

21. Je v České republice v soudním řízení dostatečně prověřován čl. 13 Haagské úmluvy nebo je mechanicky aplikováno navrácení dítěte protiprávně přemístěného bez zkoumání participačních práv a nejlepších zájmů dítěte?

„Jsme pověřováni soudem, abychom prozkoumali prostřednictvím příslušného úřadu ve státě původu dítěte jeho podmínky (sociální šetření), což je také jeden ze způsobů zkoumání podmínek čl. 13. Na druhou stranu důkazní břemeno nese strana, která namítá čl. 13. Podmínky by se tedy měly soudem zkoumat, ale s ohledem na rychlost řízení jen v základních intencích.“

22. Má ÚMPOD, jako ústřední orgán Haagské úmluvy, dostatek pravomocí? Jaké případně chybí? Bylo vhodné přesunout ÚMPOD z díkce Ministerstva spravedlnosti České republiky na Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky? Odpovědi prosím odůvodněte.

„Máme dost pravomocí. Je důležité, že nezastupujeme strany v soudním řízení i s pohledu toho, že nabízíme mediaci a snažíme se vést rodiče k smírnému řešení. Pokud bychom strany zastupovali, nebyli bychom nezávislý orgán. Ohledně případného přesunu ÚMPOD nelze jednoznačně odpovědět. Na jedné straně poskytují naši právníci právní poradenství a spolupracujeme s Ministerstvem spravedlnosti ČR, ale na druhou stranu spolupracujeme s OSPOD a máme adopční oddělení na zprostředkování osvojení do zahraničí, což spadá spíše do agendy Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Nevidím tedy nutnost k přesunu.“

23. Jak hodnotíte využití mediace (rodinné mediace) v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů? Lze využít při takové mediaci i evaluativní druh mediace? Jaké by měly být kladeny odborné požadavky na osobu mediátora (mimo zákonných předpokladů)? Vykonáváte také mediaci?

„Mediaci nabízíme, když je dítě uneseno do ČR. Je problém přimět rodiče k účasti na mediaci, když jsou již jejich vztahy vyhroceny. Vztahy rodičů mají potom vliv i na samotnou mediaci a na její průběh. Problémem bývá jazyková bariéra. Pokud je nutné vést mediaci

v jiném jazyce než angličtině nebo němčině, je nutná účast tlumočnicka, což komplikuje celé vedení mediace. Já jsem jeden s mediátorů. Absolvoval jsem základní 100 hodinový mediační výcvik a nástavbový mediační výcvik v Berlíně. Nikdo z pracovníků ÚMPOD však není zapsaným mediátorem, takže soud u nás nemůže mediaci nařídít a vše je tedy jen na vůli rodičů. Problém je i s rodinnou mediací a úspěšným zvládnutím zkoušek, které za poslední rok nikdo nesložil. Využíváme i mediaci formou komunikace přes „skype“. Je lepší však osobní účast.

Evaluativní styl mediace lze uplatnit. Je zde limitace časem a je tak nutné striktnější vedení mediace, ale záleží na zkušenostech mediátora. Tím, že vystoupí z role a projeví svůj názor, tak si stěžuje svou pozici v rámci mediace. Musí mít zkušenosti a kuráž, aby mediaci dovedl do úspěšného konce. Vhodná je u mediátora také mezioborovost. My to řešíme účastí psychologa a právníka. Zapojení dítěte do mediace jsme zkoušeli pouze v jednom případě.“

24. Je něco, co byste chtěl k této problematice dodat, zdůraznit?

„Nemám nic.“

5.3 Vyhodnocení rozhovorů a jejich komparace s kasuistikami

První okruh otázek (otázky č. 1 – 5) tvořily jednodušší otázky týkající se zkušeností respondentů s daným tématem. I když se zástupce ÚMPOD věnuje, v porovnání s paní soudkyní, řízení o navrácení dítěte jen 2,5 roku, svými odpověďmi prokázal odborné předpoklady a znalosti. Pro toto hodnocení ostatně svědčí i pozice, kterou si za tak krátkou dobu vybudoval na ÚMPOD, kde působí ve funkci vedoucího oddělení právní pomoci. Z odpovědí v tomto okruhu bylo dále zjištěno, že oba dotazovaní nepodléhají tlaku okolí na svou osobu. Paní soudkyně vyjádřila názor, že v ČR neprobíhá dostatečná informovanost veřejnosti o problematice únosů dětí prostřednictvím státních institucí. Zástupce ÚMPOD preferuje předávání informací spíše odborné veřejnosti, která poté bude schopna poradit v jednotlivých místech ČR a řešení ve veřejnosti soudních jednání tak nevidí. Paní soudkyně zdůvodnila neveřejnost soudních jednání ochranou zájmů dítěte. Myslím si, že soudní jednání by veřejné být mělo, i když si nejsem jist, že by to mohlo přispět k lepší informovanosti široké veřejnosti. Každopádně by veřejnost musela být vyloučena pro část soudního jednání, kdy by probíhal výslech dítěte.

Druhý okruh (otázky č. 6 – 11) již obsahoval otázky související s právy dítěte, tak jak vyplývají z Úmluvy o právech dítěte v kontextu Haagské úmluvy. Paní soudkyně vyjádřila názor, že návrhy podle Haagské úmluvy se vždy neshodují přímo s Úmluvou a její jednotlivá kritéria na to nedopadají. Zástupce ÚMPOD sdělil, že Haagská úmluva je v zásadě v souladu se základními zásadami Úmluvy. Pokud jde o jednotlivá práva, jak vyplývají z Úmluvy, paní soudkyně uvedla, že Haagská úmluva nesleduje jednoznačně jen primárně zájem dítěte, neboť se jedná o to, zda dítě navrátit nebo nenavrátit. Mgr. Fridrich vyslovil názor, že pojmy „nejlepší zájem dítěte“ a „blaho dítěte“ jsou hodně obecné a že je potřeba je vztáhnout na konkrétní případ a na situaci dítěte v rodině. Respondenti rozhovoru se neshodli na nutnosti stanovení hranice 12 let v občanském právu v ČR, od které se předpokládá provedení výslechu dítěte před soudem. Paní soudkyně s tímto vymezením nesouhlasila, protože dítě může být schopno se vyjádřit i v nižším věku. Zde musím souhlasit spíše s názorem Mgr. Fridricha, protože stanovení hranice 12 let není absolutní a neznamená, že by nemohl být proveden i výslech dítěte mladšího. Uvedením tohoto věku do českých právních předpisů je upozorněním na participační právo dítěte, které by se mělo dodržovat. Pokud bych názory dotazovaných v tomto okruhu otázek přirovnal k výše uvedeným kasuistikám, tak musím uvést, že participační právo dítěte bylo uplatněno pouze v jednom

případě, a to se jednalo o děti ve stejném věku kolem 6 let. V odůvodněných rozhodnutích chybí také zmínka, proč toto právo nebylo využito.

Dalším okruhem (otázky č. 12 – 17) byly otázky týkající se samotné Haagské úmluvy. Neshoda mezi účastníky rozhovoru byla v otázce stanovené délky řízení. Paní soudkyně ji považovala za nereálnou, protože nelze provést rozsáhlejší dokazování, které je vyžadováno soudní judikaturou. Za odpovídající by viděla lhůtu 3 měsíců. Zástupce ÚMPOD lhůtu 6 týdnů neviděl jako nesplnitelnou. Sice uvedl, že nebývá v ČR dodržována, ale že ve srovnání s jinými členskými státy je řízení u nás daleko rychlejší. Jako příklad uvedl Polsko, kde trvá soudní řízení v prvním stupni až 1 rok. Požadavek na rozsáhlé dokazování v řízení podle Haagské úmluvy, stanovený judikaturou, považoval za špatný, neboť řízení se tak blíží opatrovnickému řízení. Uvedl, že požadavek na respektování zásad vyplývající z Úmluvy prakticky znemožňuje splnit podmínky Haagské úmluvy. Ve sledovaných případech navrácení dítěte obsažených v této práci (návrát dítěte do Řecka a do USA) nebyla stanovená lhůta splněna. Souhlasím s tím, že je těžké tuto lhůtu dodržet. Odůvodnění rozhodnutí však neobsahovala důvody překročení lhůty, což by podle mého názoru obsahovat měla.

Obdobný názor měli dotazovaní na stanovení záruk pro návrat dítěte. Problematickou vidí hlavně záruku týkající se ukončení trestního stíhání rodiče únosce ve státě, kam je dítě navraceno, a to zejména zásahem do veřejného práva daného státu. Neshodli se však na případném řešení. Paní soudkyně vidí možnost řešení v tom, že do Haagské úmluvy bude zaneseno, jak mají být záruky zabezpečeny. Mgr. Fridrich byl k tomuto řešení skeptický a uvedl v příkladu, že 6 týdenní lhůta na rozhodnutí o navrácení dítěte také není členskými státy dodržována. Nemyslím si, že by se měla nějaká možnost případného řešení problému odmítnout jen proto, že by stejně nebyla dodržována. Z vyjádření Mgr. Fridricha k této otázce však vyplynulo, že kasuistika uvedená v této práci (navrácení dítěte do Řecka), se dále vyvíjela tak, že došlo v Řecku k zatčení matky dítěte po jejím navrácení s dítětem. O to více je podle mého názoru potřebné řešit vykonatelnost záruk v členských státech, kam je dítě navraceno.

Čtvrtý okruh (otázky č. 18 – 21) obsahoval otázky na téma souvisejícího českého procesního práva. Oba dotazovaní zhodnotili řízení o navrácení dětí v řízení o jejich mezinárodních únosech za nesporné s prvky sporného řízení. Paní soudkyně uvedla, že v projednávaných věcech zkoumá podmínky čl. 13 Haagské úmluvy a nejlepší zájmy dítěte automaticky. Participační právo dítěte aplikuje při dolní hranici věku 6 let. Tato skutečnost úplně

nekoresponduje s jednou kasuistikou v diplomové práci (navrácení dítěte do Řecka), kde názor 6 letého dítěte zjišťován nebyl.

Poslední část rozhovoru (otázky č. 22 – 24) se týkala chodu ÚMPOD včetně mediačního jednání a respondenti dostali prostor pro případné doplňující vyjádření. Oba dotazovaní vidí úlohu ÚMPOD jako zásadní zejména v období před podáním návrhu k soudu. Snaha ÚMPOD o dohodu rodičů mediačním jednáním může vést k tomu, že věc nebude muset soud vůbec řešit. V práci uvedených kasuistikách však mediace úspěch neměla, a to ani při snaze o ni v průběhu soudního řízení. Snad jen v případě navrácení dítěte do Řecka pomohla k přesvědčení matky, aby dobrovolně s dítětem do tohoto státu odcestovala. Mgr. Fridrich poskytl cenné informace o vzdělávání osob podílejících se na ÚMPOD na mediačním jednání. Vyjádřil se ke kompetencím mediátora a jako vhodnou viděl i jeho mezioborovost. Paní soudkyně v závěru vyjádřila přesvědčení, že dítě bývá v převážné většině případů zneužíváno k tomu (využitím Haagské úmluvy), aby se opuštěný rodič domohl návratu své partnerky (matky dítěte) a obnovili tak soužití. To je mírně radikální názor, ale je podpořen jejími 10 letými zkušenostmi s rozhodováním o návratu dítěte do státu obvyklého bydliště.

ZÁVĚR

Na první pohled by se mohlo zdát, že téma mé diplomové práce „Uplatňování práv dítěte v řízení o jeho navrácení ve věcech mezinárodních únosů“ by mělo být převážně právní nebo normativní, protože práva a povinnosti i procesní zásady jsou obsaženy v právních normách. Po prostudování příslušné odborné literatury, soudních spisů a provedených rozhovorech je nutno konstatovat, že téma je mezioborové. Při aplikaci jednotlivých práv dítěte, tak jak je garantuje Úmluva o právech dítěte a další právní normy obsahující základní lidská práva a svobody, je nutno využít více vědních oborů. Například na vymezení pojmu zralost dítěte při aplikaci participačního práva dítěte ani při vymezení pojmu nejlepších zájmů dítěte a blaha dítěte nám pouze právní teorie stačit nebude. Bude nutno využít i psychologie, ať již sociální nebo vývojové. I příslušná soudní judikatura přistupuje při vymezení těchto pojmů mezioborově.

Opominout tak nemůžeme ani sociální pedagogiku, jako interdisciplinární vědní disciplínu. Absolvování oboru sociální pedagogika je podle mého názoru, podle dat zjištěných v teoretické části práce (zejména ve 4. kapitole), ale i praktické části, ideálním odborným předpokladem pro profesi mediátora. Tím dochází k naplnění **dílčího cílu práce**, a to zjištění využití sociálních pedagogů ve funkci mediátora a tím jejich podílu na uplatňování práv dětí při řešení mezinárodních únosů. Mediátor by totiž měl hrát stěžejní roli při uplatňování práv dětí v řízení o jejich navrácení, a to snahou přivést rodiče dítěte k dohodě, která bude v souladu s nejlepšími zájmy dítěte. Viděl bych například účelné doplnění týmu ÚMPOD vedle právníka a psychologa i o sociálního pedagoga, který by přinesl další pohled na řešení problému. Jak bylo řečeno v jedné z odpovědí paní soudkyně (v praktické části), soudní rozhodnutí nikdy nemůže nahradit smír rodičů dítěte. Pokud případ dospěje až k soudnímu řízení i zde je dále prostor pro případné mediační jednání. Stanovení povinnosti účastnit se mediačního jednání Haagskou úmluvou bych viděl jako problematické, vzhledem k oprávněnému požadavku na dobrovolnost takového jednání.

Jsou však situace, kdy ani profesionálně vedená mediace nebo pokus o ni nevede k úspěšnému konci, tedy k dohodě jejích účastníků. Za této situace nastupuje soud, jako instituce, která má v souladu s nejlepšími zájmy a dalšími právy dítěte rozhodnout o tom, zda má být dítě navraceno do státu svého obvyklého bydliště. Řízení podle Haagské úmluvy je postaveno na bezodkladnosti a tím na urychleném projednání. Ve stanovené 6 týdenní lhůtě je obtížné aplikovat vyšetřovací zásadu, kterou je české procesní řízení ovládáno

svým zařazením do nesporných řízení a která je judikována Ústavním soudem ČR. S tím souvisí obtížnost důsledného prozkoumání nejlepších zájmů dítěte v této lhůtě. Soud může provést v této krátké lhůtě jen omezené důkazní řízení. Za tohoto stavu se jeví jako stěžejní participační právo dítěte, které by mělo být využito v co možná nejširší podobě. Je vhodné, aby názor dítěte byl zjišťován přímo soudem, který o navrácení rozhoduje, protože přímá zkušenost je nenahraditelná. Tomuto by odpovídal i požadavek na mezioborovost vzdělání příslušného soudce. Zde je nutno konstatovat, že ve dvou zkoumaných kasuistikách ze tří názorů dítěte před soudem (ani jiným způsobem) zjišťován nebyl, a to za situace, kdy dětem bylo 6 a 5,5 let. V tomto věku nelze samozřejmě obecně říct, že jsou již děti dostatečně zralé na to, aby bylo uplatněno jejich participační právo. Je však nutné se s nevyužitím tohoto jejich práva vypořádat argumentačně v odůvodnění soudního rozhodnutí. K tomuto však nedošlo.

Právním dítěte na rodinný život je nutno se zabývat v kontextu čl. 13 Haagské úmluvy. Musí být v konkrétním případě zvaženo, co převáží, zda snaha soudu umožnit dítěti jeho právo na rodinný život s oběma rodiči v místě obvyklého bydliště nebo nesnesitelnost podmínek, ve kterých by se dítě ocitlo ve státě svého obvyklého bydliště. K posuzování podmínek čl. 13 Haagské úmluvy by měl soud přistupovat vždy, protože pokud tak učiní, zkoumá současně, co je v souladu s nejlepšími zájmy dítěte a blahem dítěte. Haagská úmluva je sice postavena na rychlosti řízení, ale jelikož má speciální postavení k Úmluvě o právech dítěte, měla by být současně postavena na stejných zásadách (jak byly definovány v 1. kapitole této práce). Jde poté již jen o aplikaci obou úmluv v samotném řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů.

Pokud jde tedy o **hlavní cíl práce**, myslím, že bylo dostatečně ukázáno a rozebráno v teoretické části, že v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů by měla být aplikována práva dětí, tak jak vyplývají z Úmluvy o právech dítěte a dalších mezinárodních smluv i vnitrostátních právních předpisů obsahujících práva dětí. Jak bylo uvedeno v praktické části, problémem v ČR je někdy jejich samotná aplikace. Ať již je to zapříčiněno nedostatkem času na rozhodování nebo nedostatkem argumentace, proč k užití práv nedošlo (zejména participačního práva dítěte). Je na zvážení, zda by neměla být Haagská úmluva upravena v délce lhůty pro rozhodování, tak jak to navrhovala paní soudkyně v provedeném rozhovoru. Soud se za současné situace ocitá ve schizofrenní situaci, kdy na jedné straně je tu požadavek na rychlost řízení a na druhé straně požadavek na uplatnění všech práv dítěte, nejlepšího zájmu dítěte a blaha dítěte, a s tím související důsledné objas-

nění skutkového stavu věci. Nelze ovšem při těchto úvahách pominout také argument, že Haagská úmluva je na rychlosti řízení a rozhodování postavena.

Také **další dílčí cíl této práce**, jak byl stanoven, se myslím podařilo naplnit. Rozbor řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů byl důkladně proveden zejména v 2. kapitole této práce a plně koresponduje s faktem, že dítě je navraceno do státu obvyklého bydliště a ne svěřováno do péče jednoho z rodičů. Toto přísluší až příslušnému orgánu státu, kam je dítě navraceno, protože má pro takové rozhodnutí více informací a důkazních prostředků z autentického prostředí dítěte.

Teoretickou i praktickou částí práce se podařilo vyvrátit médii budovanou představu o dětech (tím je i **dílčí cíl práce**), které jsou odtrhávány rodičům a navraceny do nevhodného prostředí, kde jim bude ubližováno a kde budou trpět. V řízení o navrácení dítěte by mělo docházet k automatickému zkoumání podmínek čl. 13 Haagské úmluvy a tím i zjištění, zda se dítě nedostane do prostředí, které by ho nějak ohrožovalo. Navíc se předpokládá, že do státu obvyklého bydliště se navrací i se svým rodičem, který dítě z tohoto státu odvezl. K tomu mají sloužit i stanovené záruky, jejichž uložení je v odůvodněných případech Haagskou úmluvou umožněno. Na kasuistice, která popisovala navrácení dítěte do Řecka, ale i z provedených rozhovorů, bylo zjištěno, že se tomu v ČR děje. Ukázal se však problém s vykonatelností některých záruk, zejména nepokračování trestního stíhání rodiče únosce, ve státě obvyklého bydliště dítěte. Rodič únosce se tak po svém návratu ocitá ve složité situaci a je tak ohroženo právo dítěte na rodinný život zase ze strany tohoto rodiče. Bylo by tedy vhodné zanést do Haagské úmluvy nějaký institut přímé vykonatelnosti záruk stanovených státem, který rozhoduje o navrácení dítěte, i v členském státě, kam je dítě navraceno.

Na závěr bych chtěl uvést, že v nejlepším zájmu dítěte by bylo, aby k řízení o jeho navrácení vůbec nedošlo. To však předpokládá elementární respektování práv dítěte ze strany jeho rodičů. Rozpad vztahu partnerů, ze kterého dítě pochází, nelze řešit přes dítě samotné, ale je nutné, aby se rodiče na péči o dítě byli schopni rozumně domluvit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Mezinárodní smlouvy:

- 1) Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. 11. 1950 (sdělení MZV č. 209/1992 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 2) Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí ze dne 20. 5. 1980 (sdělení MZV č. 66/2000 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 3) Evropská úmluva o výkonu práv dětí ze dne 25. 1. 1996 (sdělení MZV č. 54/2001 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 4) Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. 10. 1980 (sdělení MZV č. 34/1998 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 5) Úmluva o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989 (sdělení MZV č. 104/1991 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 6) Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí ze dne 19. 10. 1996 (sdělení MZV č. 141/2001 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 7) Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. 5. 1969 (sdělení MZV č. 15/1988 Sb.). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

Sekundární akt Evropské unie:

- 8) Nařízení Rady ES č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

Vnitrostátní právní předpisy:

- 9) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších ústavních zákonů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 10) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

- 11) Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 12) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění do 31. 12. 2013. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 13) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 14) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 15) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 16) Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 17) Vyhláška č. 212/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 18) Instrukce Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 5.4.2007 č.j. 142/2007-ODS-Org, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí o výchově nezletilých dětí. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

Soudní judikatura:

Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku:

- 19) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 6. 2000 ve věci Nuutinen proti Finsku, stížnost č. 32842/96. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 20) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 7. 2000 ve věci Elsholz proti Německu, stížnost č. 25735/94. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 21) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 4. 2003 ve věci Silvester proti Rakousku, stížnost č. 36812/97 a č. 40104/98. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

- 22) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2007 ve věci Havelka a ostatní proti ČR, stížnost č. 23499/06. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 23) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 7. 2006 ve věci Koudelka proti ČR, stížnost č. 1633/05. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 24) Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 4. 2010 ve věci Macreaedy proti ČR, stížnost č. 4824/06 a č. 15512/08. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

Soudní dvůr Evropské unie:

- 25) Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 4. 2009 ve věci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Nejvyššího správního soudu ve Finsku, C – 523/07, *Infocuria – Judikatura Soudního dvora*, www.curia.europa.eu, [online] [cit. 2014-03-22], Dostupné z:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?doclang=CS&text=&pageIndex=0&part=1&mode=1st&docid=73639&occ=first&dir=&cid=72870>,
- 26) Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010 ve věci Barbara Mercredi proti Richardu Chaffovi, C – 497/10. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

Ústavní soud ČR:

- 27) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 12. 2000, sp. zn. III. ÚS 440/2000. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 28) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 4. 2001, sp. zn. IV. ÚS 695/2000. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 29) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 30) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 1445/07. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 31) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 2. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1495/08. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 32) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 3007/09. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

33) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 2057/10. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

34) Rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13, www.usoud.cz, [online] [cit. 2014-03-22], Dostupné z:

http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/I_US_3304_2013.pdf

Nejvyšší soud ČR:

35) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2004, sp. zn. 30 Cdo 34/2003. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

36) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2006, sp. zn. 30 Cdo 1931/2006. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

37) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 30 Cdo 3425/2006. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

38) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 474/2007. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

39) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 5473/2007. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

40) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

41) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

42) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1686/2011. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

43) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

44) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

45) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1510/2013. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

Krajský soud v Brně:

46) Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 20 Co 297/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

- 47) Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 20 Co 356/2012. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

Rozhodnutí v databázi INCADAT:

- 48) United States Court of Appeals for the Sixth Circuit, Appellate Court, 13. 3. 1996, Friedrich v. Friedrich, 78F.3d 1060 (6th Cir. 1996), HC/E/Usf 82. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=82&lng=1&sl=2>),
- 49) United States Court of Appeals for the Third Circuit, Appellate Court, 15. 12. 2004, Whiting v. Krassner, 391F.3d 540 (3rd Cir. 2004), HC/E/Usf 778. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=778&lng=1&sl=2>),
- 50) United States Court of Appeals for the Ninth Circuit, Appellate Court, 9. 1. 2001, Mozes v. Mozes, F.3d 1067 (9th Cir. 2001), HC/E/Usf 301. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=301&lng=1&sl=2>),
- 51) Denmark, ØSTRE Landsret (Hight Court, Eastern Division), 4. 5. 2002, B-409-02, HC/E/DK 520. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=520&lng=1&sl=2>),
- 52) United Kingdom – England and Wales, Court of Appeal – England, Appellate Court, 7. 3. 2002, Re S. (A child) (Abduction: Grave Risk of Harm), [2002] EWCA Civ 908, HC/E/Uke 34. (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=469&lng=1&sl=2>),
- 53) CANADA, Supreme Court of Canada, Superior Appellate Court, 20. 10. 1994, Thomson v. Thomson 3 SCR 551, 6 RFL (4th) 290 HC/E/CA 11 (*The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=11&lng=1&sl=2>),

Monografie:

- 54) BALCAR, K. *Psychosociální problematika vývoje, jeho poruch a nápravných opatření v rodinách dětí a dospívajících*. 1. vyd. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2012, 101 s. ISBN 978-80-904748-1-9,
- 55) BUREŠ, J., DRÁPAL, L. + et al. *Občanský soudní řád I. § 1-200za. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1 - 1579,
- 56) BUREŠ, J., DRÁPAL, L. + et al. *Občanský soudní řád II. § 201-376. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1580 - 3343,
- 57) ČÁBALOVÁ, D. *Pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 272 s. ISBN 978-80-247-2993-0,
- 58) DAVID, R. *Práva dítěte: úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, 175 s. ISBN 80-7182-076-8,
- 59) FLEGL, V. *Významné mezinárodní dokumenty k ochraně lidských práv*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1998, xii, 325 s. ISBN 80-7179-204-7,
- 60) GULOVÁ, L. *Sociální pedagogika a multikulturní výchova v otázkách*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 45. ISBN 978-80-210-4724-2.,
- 61) HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5,
- 62) HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006c1998, 398 s. ISBN 80-7239-192-5,
- 63) HUG, B. *Státní zásahy do rodinného života: pozitivní a negativní aspekty Úmluvy OSN o právech dítěte*. Praha: Občanský institut, 1999, 11 s.,
- 64) CHUDÝ, Š., NEUMEISTER, P., JŮVOVÁ, A. *Vybrané diskurzy teorie a praxe ve vzdělávání a uplatnění sociálních pedagogů v kontextu pomáhajících profesích [sic]*. Brno: Paido, 2010, 202 s. ISBN 978-80-7315-212-3,
- 65) JÍLEK, D., ZEZULOVÁ, J. + et al. *Studie o právech dítěte: implementace zkušeností dobré praxe ve vzdělávání v oblasti práv dětí ve Švýcarsku do podmínek*

- ochrany práv dětí v České republice*. 1. vydání. Brno: Česko-britská o.p.s., 2011, 282 s. ISBN 978-80-260-0377-9,
- 66) KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3,
- 67) KRAUS, B., SÝKORA, P. *Sociální pedagogika I*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, 63 s.,
- 68) KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 462 s. ISBN 978-80-7239-231-5,
- 69) LACA, S. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, 211 s. ISBN 978-80-87182-19-2,
- 70) LACA, S. *Sociální pedagogika v kontextu teorie a praxe I*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2013, 217 s. ISBN 978-80-87182-45-1,
- 71) LOWRY, R.: Evaluative mediation. In: Folberg, J. Milne, A., Salem, P.: *Divorce and family mediation*. New York, London: The Guilford press, 2004, 508 s. ISBN 1-59385-002-6,
- 72) MICHANČOVÁ, S., PAVLOVÁ, L. *Rodina, konflikt a možnosti mediace*. Vyd. 1. Křtiny: Evropský smířící institut, 2012, 1 CD-ROM. ISBN 978-80-260-1466-9,
- 73) MOTEJL, O. + et al. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007, 215 s. ISBN: 978-80-254-1750-8,
- 74) NOVOTNÁ, V. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2007, 471 s. ISBN 978-80-86131-72-6,
- 75) ONDRÁČKOVÁ, J. *Co je Úmluva o právech dítěte*. Praha: Český helsinský výbor, 1996, 34 s.,
- 76) PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2008, xxxii, 409 s. ISBN 978-80-7400-034-8,
- 77) PIAGET, J., INHELDER, B. *Psychológia dieťaťa*. 1. vyd. Bratislava: SOFA, 1998, s.141
- 78) PIAGET, J., INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2010, 143 s. ISBN 978-80-7367-798-5,
- 79) POTMĚŠILOVÁ, P. *Sociální pedagogika v teorii a praxi*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 159 s. ISBN 978-80-244-3831-3,

- 80) PUGNEROVÁ, M. *Přehled poruch psychického vývoje*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 65 s. ISBN 978-80-244-3759-0,
- 81) RADVAN, E., VAVŘÍK, M. *Metodika psaní odborného textu*. Brno: IMS Brno, 2012, 62 s. ISBN 978-80-87182-25-3,
- 82) ROZEHNALOVÁ, N. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie: (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 445 s. ISBN 978-80-7478-016-5,
- 83) SCHELLE, K., POSPÍŠIL, I. *Plnění Úmluvy o právech dítěte Českou republikou: sborník z vědecké konference uspořádané Vysokou školou Karla Engliša v Brně společně s Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky ve dnech 16. - 17. října 2001*. Brno: Linie, 2001, 240 s.,
- 84) STRÁŽNICKÁ, V., ŠEBESTA, Š. *Člověk a jeho práva. Mezinárodní úprava ochrany lidských práv*. Bratislava: JUGA, 1994, 224 s. ISBN 80-85506-30-0,
- 85) SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 791 s. ISBN 978-80-7367-566-0,
- 86) ŠÍNOVÁ, R. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 362 s. ISBN 978-80-87212-50-9,
- 87) VESELÁ, R., HURBIŠ, F. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí*. Kuno-vice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2008, 65 s., ISBN 978-80-7314-158-5,
- 88) VÍZDAL, F. *Sociální psychologie I*, Vydal v Brno: Institut mezioborových studií, 2010, 140 s.,
- 89) VYMĚTAL, J. *Úzkost a strach u dětí: [jak jim předcházet a jak je překonávat]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 181 s. ISBN 80-7178-830-9,
- 90) WEDLICHOVÁ, I. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. v Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2010, 119 s. ISBN 978-80-7414-320-5,

Články a jiné zdroje:

- 91) GLOSAROVÁ, J., NOSKOVÁ, R. *Mezinárodní únosy dětí po novele občanského soudního řádu*. Právní fórum, 2009, ročník 6, č. 5, s. 189 – 194. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],

- 92) JANOČKOVÁ, M. *Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Právní fórum, srpen 2009, ročník 6, č. 8, s. 335 – 340. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 93) KRISTKOVÁ, V. *Práva dítěte a procesní praxe českých soudů*. Právní fórum, listopad 2005, ročník 2, č. 11, s. 73 – 79. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 94) NOVOTNÁ, V. *Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?* Právo a rodina, 2007, ročník 9, č. 9, s. 1 – 7. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 95) SEDLÁK, P., JANOČKOVÁ, M. *Povaha řízení dle ustanovení §193a a násl. o.s.ř.*, Právní fórum, červenec 2009, ročník 6, č. 7, s. 287 – 292. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [22. 3. 2014],
- 96) Příručka dobré praxe v rámci Haagské konference z 25. října 1980 O občanskoprávních aspektech mezinárodního únosu dětí, Díl IV – Výkon. (překlad do českého jazyka poskytnut Městským soudem v Brně),

Internetové zdroje:

- 97) *Asociace mediátorů ČR*, www.amcr.cz, [online] [cit. 2014-02-02], Dostupné z: <http://www.amcr.cz/sluzby-mediace/>,
- 98) *Committee on the Rights of the Child, General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, paragraph 1)*, UN Doc. CRC/C/GC/14, 29 May 2013, s. 16. [online] [cit. 2014-03-16], Dostupné z: http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf,
- 99) ŠÍŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediace – Řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*, www.rvp.cz, 5.3.2013, [online] [cit. 2014-02-28], Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/s/17109/FACILITATIVNI-MEDIACE---RESENI-KONFLIKTU-PROSTREDNICTVI-MEDIATORA.html/>,
- 100) *Status table*, www.hcch.net, 20.11.2012, [online] [cit. 2014-02-20], Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24,
- 101) *Ženevská deklarace práv dětí*, www.icv.vlada.cz, [online] [cit. 2013-10-13], Dostupné z: <http://www.icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/>,

- 102) *Organizace spojených národů*, www.osn.cz, [online] [cit. 2013-10-13], Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>,
- 103) *Praktická příručka pro použití nového nařízení Brusel IIa*, www.ec.europa.eu, [online] [cit. 2014-02-08], Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_new_brussels_ii_cs.pdf,
- 104) *Rada Evropy*, www.radaevropy.cz, [online] [cit. 2013-11-22], Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/>,
- 105) In: *Wikipedia: volná encyklopedie*, [online], datum poslední úpravy této stránky je 9. 3. 2013, [cit. 2014-03-22], Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Lex_specialis_derogat_legi_generali,
- 106) In: *Wikipedia: volná encyklopedie*, [online], datum poslední úpravy této stránky je 9. 3. 2013, [cit. 2014-02-20], Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Lex_posterior_derogat_legi_priori,
- 107) *Směrnice pro určování nejlepšího zájmu dítěte. Praha: pražská kancelář UNHCR*, červen 2008, s. 12, www.eur-lex.europa.eu, [online] [cit. 2014-03-22], Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2014:0096:FIN:CS:PDF>,
- 108) *The International Child Abduction Database*, www.incadat.com, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=text.text&lng=1>,
- 109) *Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně*, www.umpod.cz, [online] [cit. 2014-02-24], Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/organizacni-struktura>,
- 110) *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně*, www.umpod.cz, [online] [cit. 2014-02-24], Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>,
- 111) *UN issues call on Member States to ratify convention on rights of the child*, www.un.org, 19. 9. 2013, [online] [cit. 2013-10-16], Dostupné z: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45894&Cr=children&Cr1=rights#.UyX_4s7cKuI,
- 112) *UNHCR*, www.unhcr-centraleurope.org, [online] [cit. 2013-11-22], Dostupné z: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/o-nas.html>,
- 113) *Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte*, www.vlada.cz, 6.6.2013, [online] [cit. 2013-12-27], Dostupné z:

[www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/](http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/),

- 114) *Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči (Vademekum)*, www.europa1.europa.eu, [online] [cit. 2014-03-19], Dostupné z:
http://www.europarl.europa.eu/pdf/mediator_children/Child_abduction_handbook_cs.pdf,
- 115) HODGKIN, R., NEWELL, P. *Implementation handbook for the convention on the rights of the child*. © United Nations Children's Fund 2007, s. 155. ISBN 978-92-806-4183-7, www.unicef.org, [online] [cit. 2014-03-25], Dostupné z:
http://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_1_of_3.pdf,
- 116) ARCHARD, D., SKIVENES, M., *Balancing a Child's Best Interest and a Child's Views*. *International Journal of Children's Rights*, 2009, Vol. 17, s. 5, www.jcu.edu, [online] [cit. 2014-03-25], Dostupné z:
<http://www.jcu.edu/education/dshutkin/readings/Archard&Skivenes2009BalancingChildBest%20InterestsandViews.pdf>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně.
Cit.	Citace.
Č.	Číslo.
Čl.	Článek.
ČR	Česká republika.
ČSFR	Česká a slovenská federativní republika.
Dopl.	Doplněné.
ESLP	Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku.
EU	Evropská unie.
Evropská úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
Haagská úmluva	Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.
INCADAT	The International Child Abduction Database.
Např.	Například.
Nařízení Brusel IIa	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.
Mj.	Mimo jiné.
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí.
Odst.	Odstavec.
Opr.	Opravené.
OSN	Organizace spojených národů.
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí.
Písm.	Písmeno.
Plán	Plán navykacího režimu.
Příp.	Případně.

S.	Strana.
Směrnice	Směrnice pro určování nejlepšího zájmu dítěte.
Sp. zn.	Spisová značka.
Tzn.	To znamená.
Tzv.	Tak zvaný.
Úmluva	Úmluva o právech dítěte.
ÚMPOD	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.
UNHCR	Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky.
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů.
USA	Spojené státy americké.
Výbor	Výbor pro práva dítěte Organizace spojených národů.
Vyd.	Vydáno.
Z. ř. s.	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

SEZNAM OBRÁZKŮ

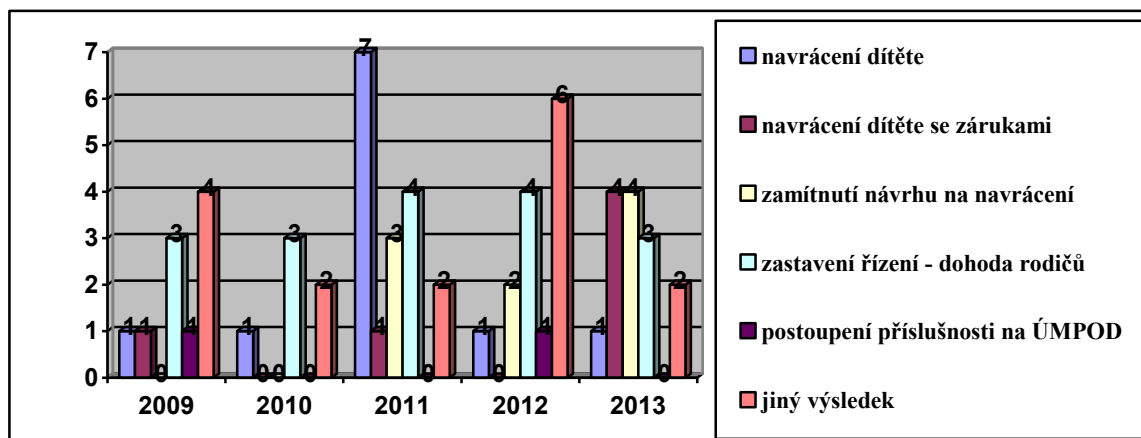
Obr. 1. Evaluační mřížka.....	64
-------------------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

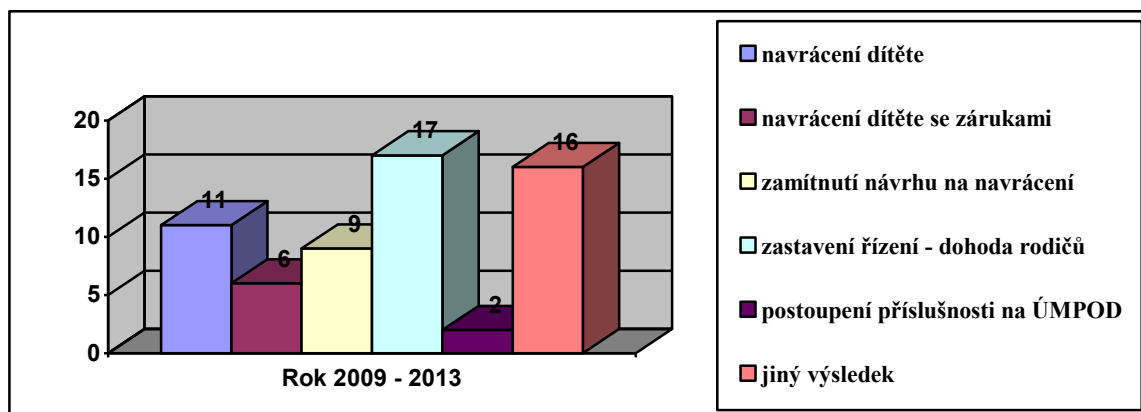
- P I Statistika rozhodování u Městského soudu v Brně v letech 2009 – 2013.
- P II Seznam položených otázek soudkyni Městského soudu v Brně.
- P III Seznam položených otázek zástupci ÚMPOD.

PŘÍLOHA P I: STATISTIKA ROZHODOVÁNÍ U MĚSTSKÉHO SOUDU V BRNĚ V LETECH 2009 – 2013

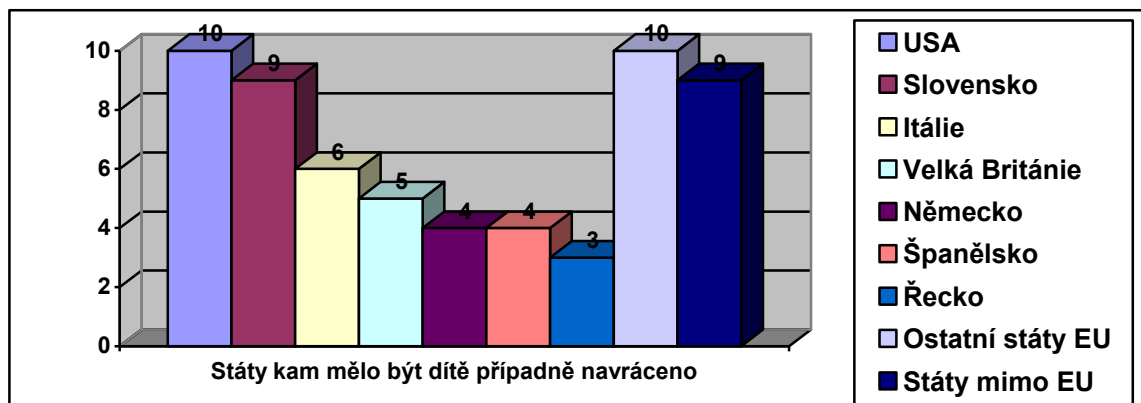
Graf č. 1: Počet výsledků řízení v jednotlivých letech

Graf č. 2: Celkové počty výsledků řízení v letech 2009 - 2013

Graf č. 3: Počty případů u jednotlivých států v letech 2009 - 2013

PŘÍLOHA P II: SEZNAM POLOŽENÝCH OTÁZEK SOUDKYNÍ MĚSTSKÉHO SOUDU V BRNĚ

- 1. Jak dlouho pracujete ve svém oboru?**
- 2. Kdy jste se v rámci své profese poprvé setkala s problematikou mezinárodních únosů dětí?**
- 3. Je pro Vás těžké oprostít se v těchto mediálně vděčných případech tlaku médií a většinové společnosti, která stojí většinou na straně únosce/kyně?**
- 4. Myslíte si, že je v České republice prováděna dostatečná informovanost ze strany státních institucí o rizicích odjezdu českých rodičů s dítětem (případně osob, kterým svědčí právo péče) z cizích států do České republiky, bez souhlasu druhého rodiče?**
- 5. Z jakého důvodu probíhají soudní jednání před Městským soudem v Brně ve věcech mezinárodních únosů s vyloučením veřejnosti? Jsou rozhodnutí soudu ve věcech mezinárodních únosů dětí nyní v České republice nějakým způsobem zveřejňována? Neprospělo by zveřejňování rozhodnutí (pokud tomu tak není) a možnost účasti veřejnosti na soudním jednání (mimo případný výslech dítěte) k větší informovanosti české společnosti o této problematice?**
- 6. Jsou v řízení podle Haagské úmluvy dostatečně uplatňována práva dítěte, tak jak jsou obsažena v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních i vnitrostátních pramenech práva? Prosím o zdůvodnění odpovědi.**
- 7. Můžete definovat Váš vlastní pohled na právní termín „nejlepší zájmy dítěte“ a „blaho dítěte“?**
- 8. Jakou formou nejlépe uplatnit participační právo dítěte v jeho různých věkových kategoriích v řízení o jeho navrácení do státu obvyklého bydliště? Vítáte stanovení hranice 12 let věku dítěte v českém právním řádu, od které je nutné provést výslech, a zdá se Vám tento věk odpovídající?**
- 9. Berete neposkytnutí participačního práva dítěti v řízení o jeho navrácení podle Haagské úmluvy za diskriminační podle čl. 2 Úmluvy o právech dítěte, případně za jaké situace?**
- 10. Jak byste definovala právo dítěte na rodinný život z pohledu aplikace zásady jeho nejlepších zájmů?**
- 11. Vidíte problém v tom, že Úmluva o právech dítěte se vztahuje na děti do 18 let (včetně čl. 11) a Haagská úmluva jen na děti do 16 let? Prosím o zdůvodnění.**
- 12. Je 6 týdenní lhůta, tak jak je stanovena Haagskou úmluvou i zákonem o zvláštním řízení soudním, k rozhodnutí o navrácení dítěte do státu svého obvyklého bydliště dostatečná? Pokud ano, myslíte, že je dodržována? Pokud ne, jaká lhůta by byla dostatečná? Prosím o zdůvodnění stanoviska.**
- 13. Jaký je Váš pohled na judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR o povinnosti zkoumat obšírně skutkový stav v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, zejména ve vztahu k požadavku bezodkladnosti rozhodnutí o navrácení dítěte ve lhůtě 6 týdnů.**

14. Myslíte si, že by Haagská úmluva měla obsahovat definici „obvyklého bydliště“? Prosím o zdůvodnění odpovědi.
15. Setkáváte se s tím, že všechny členské státy Haagské úmluvy postupují stejně objektivně a razantně, pokud dojde k protiprávnímu přemístění dítěte ze státu obvyklého bydliště do jejich státu a tato protiprávnost je zde namítnuta?
16. Máte zkušenosti, jestli záruky, uložené jako podmínka k navrácení dítěte, ve státech obvyklého bydliště fungují? Pokud ne, v jakých členských státech Haagské úmluvy tomu tak je, a jakých záruk se to převážně týká?
17. Chybí Vám v Haagské úmluvě nějaké instituty, které by pomohly k lepšímu projednání řízení o navrácení dítěte?
18. Je řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů v České republice sporným nebo nesporným a z jakých důvodů?
19. Obsahuje české procesní právo dostatečné instituty, aby naplnilo požadavek Haagské úmluvy na bezodkladnost rozhodnutí?
20. Myslíte si, že by proti rozhodnutí soudu druhého stupně ve věci navrácení dítěte mělo být přípustné dovolání? Prosím o zdůvodnění kladné i záporné odpovědi.
21. Je v České republice v soudním řízení dostatečně prověřován čl. 13 Haagské úmluvy nebo je mechanicky aplikováno navrácení dítěte protiprávně přemístěného bez zkoumání participačních práv a nejlepších zájmů dítěte?
22. Má ÚMPOD, jako ústřední orgán Haagské úmluvy, dostatek pravomocí? Jaké případně chybí? Bylo vhodné přesunout ÚMPOD z díkce Ministerstva spravedlnosti České republiky na Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky? Odpovědi prosím odůvodněte.
23. Jak hodnotíte využití mediace (rodinné mediace) v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů? Lze využít při takové mediaci i evaluativní druh mediace? Jaké by měly být kladeny odborné požadavky na osobu mediátora (mimo zákonných předpokladů)?
24. Je něco, co byste chtěla k této problematice dodat, zdůraznit?

PŘÍLOHA P III: SEZNAM POLOŽENÝCH OTÁZEK ZÁSTUPCI ÚMPOD

- 1. Jak dlouho pracujete ve svém oboru?**
- 2. Kdy jste se v rámci své profese poprvé setkal s problematikou mezinárodních únosů dětí?**
- 3. Je pro Vás těžké oprostít se v těchto mediálně vděčných případech tlaku médií a většinové společnosti, která stojí většinou na straně únosce/kyně?**
- 4. Myslíte si, že je v České republice prováděna dostatečná informovanost ze strany státních institucí o rizicích odjezdu českých rodičů s dítětem (případně osob, kterým svědčí právo péče) z cizích států do České republiky, bez souhlasu druhého rodiče?**
- 5. Proč si myslíte, že probíhají soudní jednání před Městským soudem v Brně ve věcech mezinárodních únosů s vyloučením veřejnosti? Jsou rozhodnutí soudu ve věcech mezinárodních únosů dětí nyní v České republice nějakým způsobem zveřejňována? Neprospělo by zveřejňování rozhodnutí (pokud tomu tak není) a možnost účasti veřejnosti na soudním jednání (mimo případný výslech dítěte) k větší informovanosti české společnosti o této problematice?**
- 6. Jsou v řízení podle Haagské úmluvy dostatečně uplatňována práva dítěte, tak jak jsou obsažena v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních i vnitrostátních pramenech práva? Prosím o zdůvodnění odpovědi.**
- 7. Můžete definovat Váš vlastní pohled na právní termín „nejlepší zájmy dítěte“ a „blaho dítěte“?**
- 8. Jakou formou nejlépe uplatnit participační právo dítěte v jeho různých věkových kategoriích v řízení o jeho navrácení do státu obvyklého bydliště? Vítáte stanovení hranice 12 let věku dítěte v českém právním řádu, od které je nutné provést výslech, a zdá se Vám tento věk odpovídající?**
- 9. Berete neposkytnutí participačního práva dítěti v řízení o jeho navrácení podle Haagské úmluvy za diskriminační podle čl. 2 Úmluvy o právech dítěte, případně za jaké situace?**
- 10. Jak byste definoval právo dítěte na rodinný život z pohledu aplikace zásady jeho nejlepších zájmů?**
- 11. Vidíte problém v tom, že Úmluva o právech dítěte se vztahuje na děti do 18 let (včetně čl. 11) a Haagská úmluva jen na děti do 16 let? Prosím o zdůvodnění.**
- 12. Je 6 týdenní lhůta, tak jak je stanovena Haagskou úmluvou i zákonem o zvláštním řízení soudním, k rozhodnutí o navrácení dítěte do státu svého obvyklého bydliště dostatečná? Pokud ano, myslíte, že je dodržována? Pokud ne, jaká lhůta by byla dostatečná? Prosím o zdůvodnění stanoviska.**
- 13. Jaký je Váš pohled na judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR o povinnosti zkoumat obšírně skutkový stav v řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy, zejména ve vztahu k požadavku bezodkladnosti rozhodnutí o navrácení dítěte ve lhůtě 6 týdnů.**

14. Myslíte si, že by Haagská úmluva měla obsahovat definici „obvyklého bydliště“? Prosím o zdůvodnění odpovědi.
15. Setkáváte se s tím, že všechny členské státy Haagské úmluvy postupují stejně objektivně a razantně, pokud dojde k protiprávnímu přemístění dítěte ze státu obvyklého bydliště do jejich státu a tato protiprávnost je zde namítnuta?
16. Máte zkušenosti, jestli záruky, uložené jako podmínka k navrácení dítěte, ve státě obvyklého bydliště fungují? Pokud ne, v jakých členských státech Haagské úmluvy tomu tak je, a jakých záruk se to převážně týká?
17. Chybí Vám v Haagské úmluvě nějaké instituty, které by pomohly k lepšímu projednání řízení o navrácení dítěte?
18. Je řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů v České republice sporným nebo nesporným a z jakých důvodů?
19. Obsahuje české procesní právo dostatečné instituty, aby naplnilo požadavek Haagské úmluvy na bezodkladnost rozhodnutí?
20. Myslíte si, že by proti rozhodnutí soudu druhého stupně ve věci navrácení dítěte mělo být přípustné dovolání? Prosím o zdůvodnění kladné i záporné odpovědi.
21. Je v České republice v soudním řízení dostatečně prověřován čl. 13 Haagské úmluvy nebo je mechanicky aplikováno navrácení dítěte protiprávně přemístěného bez zkoumání participačních práv a nejlepších zájmů dítěte?
22. Má ÚMPOD, jako ústřední orgán Haagské úmluvy, dostatek pravomocí? Jaké případně chybí? Bylo vhodné přesunout ÚMPOD z díkce Ministerstva spravedlnosti České republiky na Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky? Odpovědi prosím odůvodněte.
23. Jak hodnotíte využití mediace (rodinné mediace) v řízení o navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů? Lze využít při takové mediaci i evaluativní druh mediace? Jaké by měly být kladeny odborné požadavky na osobu mediátora (mimo zákonných předpokladů)? Vykonáváte také mediaci?
24. Je něco, co byste chtěl k této problematice dodat, zdůraznit?